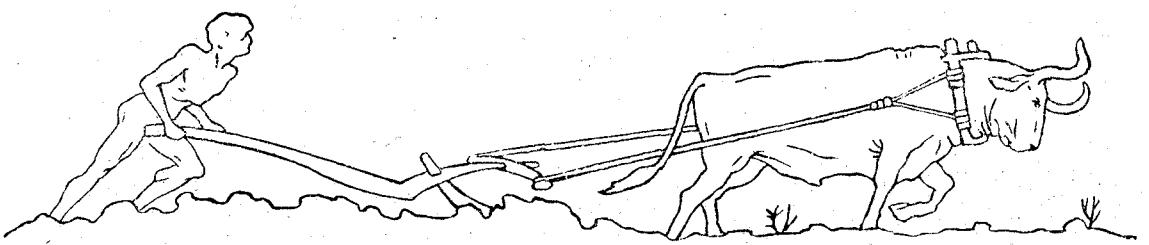

ΠΑΛΑΙΟΝ ΦΑΛΗΡΟΝ

ΥΠΟ Α. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΔ

ΕΤΟΣ Ζ' 15 ΝΟ-
ΕΜΒΡΙΟΥ 1906

ΟΙ ΓΡΗΕΣ ΚΙ' Ο ΧΑΡΟΣ

Από τὴν Συλλογὴν τῶν Δημοτικῶν Τραγουδιῶν Ρόδου τοῦ κ. Παύλου Γνευτοῦ.

"Ερισεν¹ δ βασιλῆς
Νὰ παντρεύονται οἱ γοητὲς
Καὶ νὰ παίρνουν ἀπὸ δυὸς
Ἐνα γέρο κ' ἔνα νήρο.
Νᾶχονν τὸ γέρο γιὰ κλαδιά
Καὶ τὸ νήρο γιὰ ἀγκαλιά.
Κι' δσες γοητὲς τὸ κούσασι
Ολες ἐσυντρέξασι.
Στὸ λουτρὸν ἐπῆσαι
Κ' ἐμοφολοντήκασι
Καὶ τουνλάκια² ἐμπλέξασι
Καὶ στὰ δάση ἐβγήκασι
Τὸ χορὸν ἐπιάσασι.
Χάροντας ἐπέρασε
Καὶ τὶς ἔχαιρέτισε.
— Κοπέλλες κατακόπελλες
Καὶ μωροκοπελλοῦδες
Μπάς κ' ἐπέρασε ἀπὸ δῶ
Ἐν' ἀλᾶ³ γοητάδες; — »
Ἐκεῖνες ἐχορεύασι

Κ' ή μιὰ τὴν ἄλλη ἐλέασι.
Χορεύετε μωρὸν καλὰ
Κι' δπον γοητὰ κι' ἀς τὴ φωτᾶ.
Ἐμεῖς χορεύομε στὰ δάση
Κι' δπον γοητὰ κι' ἀς πά' τὴ πιάση.

« — Εσύ σαι νηὰ καὶ τρυφερὴ
Κ' εἶσαι καὶ κοπελλοῦδα.
Μ' γιατί ἥβγασι τὰ δόντια σου
Κ' ἔκαμες καὶ καμποῦδα; — »

« — Ἀγιειλῆτσες ἔφασ
Ποῦ κάμινονσι σιφάδα
Κ' ἐστίφανεν ἡ γλῶσσα μου
Καὶ δὲ μιλῶ καθάρια. — »

« — Μωρὲ ἔφταξε τὸ τέλος σας
Κ' οἱ στερινὲς στιγμές σας.
Πέσετε ἀγατολικά
Νὰ πάρω τὶς ψυχές σας⁴. — »

¹ "Ωρισεν. ² Πλεξίδες. ³ Πλῆθος.

⁴ Στὴ Ρόδο ὑπάρχει ἡ συνήθεια ὅταν πεθαίνῃ ἄνθρωπος νὰ τοῦ γυρίζουν τὸ σῶμα ὥστε τὸ πρόσωπό του νὰ βλέπῃ πρὸς τὴν Ἀνατολὴν ὅταν θὰ ξεψυχήσῃ.
Τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ ἄλλη παραλλαγή, δυστυχῶς χαμένη. Ἐκεῖ οἱ γοητὲς εἶχαν πάει στὸ βασιλικὸ χορὸ καὶ ἀπ' ἐκεὶ ἥλθε δι Χάροντας καὶ τὶς ἐσυρες μία μία ἀπὸ τὰ μαλλιά.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ

« Je n'avais ici d'autre intérêt à vivre que de te voir grandir et continuer la tradition... Tout cela se brise maintenant... »

RÉNÉ BAZIN

Ενα μέρος τῶν Ἑλλήνων, ἔνας διδόκηρος λαὸς σχεδὸν εὑρίσκεται εἰς κίνησιν. Οἱ Ἑλληνες τῆς Βουλγαρίας παραξαλισμένοι γυρνοῦν, ζητοῦν τόπον πρὸς ἐγκατάστασιν. Ὁλιγώτερον ταξιδιώτας ἀπὸ δύος τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, θὰ τοὺς ἀπαντήσετε σήμερον παντοῦ, σκορπισμένους εἰς δῆλα τὰ ἀτμόπλοια παντὸς ἔθνους, τὰ δίναχωροῦντα ἀπὸ τοὺς ἀξένους πλέον λιμένας τῆς Μαύρης θαλάσσης.

Τοὺς ἔσυνήντησα εἰς ἔνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀτμό-
πλοια ποῦ κάμουν τὸν γῆρον τῆς Μεσογείου
καὶ ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς, ἀπὸ τὴν Συρίαν μέχοι
τῆς Ἰταλίας, μαζεύονταν ἀνθρώπους διὰ νὰ τοὺς
ρίψουν εἰς τὸ ἀδηφάγον στόμα τοῦ νέου κό-
σμου. Μέσα στὸν συρφετὸν ἐκεῖνον τῶν μετα-
ναστῶν, οἱ δποῖοι ἀφηναν οἰκειοθελῶς τὴν
πατρίδα των, μερικαὶ οἰκογένειαι Ἑλληνικαὶ¹
πρόσφυγες ἐκ Βουλγαρίας, ἄλλοι μετανάσται
αὐτοί, ἀποτελοῦσαν μίαν παρατονίαν μίαν σκιε-
ρὰν κηλῖδα. Συμμαζεύμενοι ἀφωνοί, χωρὶς γέ-
λιο στὰ χεῖλη, ἔστεκαν ἀκίνητοι ἐμπρὸς στὴν
περίεργη εὐθυμία τῶν μεταναστῶν, οἱ δποῖοι
μὴ σκεπτόμενοι πλέον, κορεσμένοι ἀπὸ σκέψεις,
προσπαθοῦσαν νὰ καταστήσουν ὀλιγώτερον ἀνια-
ρὸν τὸ μακρονό τους ταξεῖδι. Καὶ οἱ μὲν καὶ
οἱ δὲ ἀφηναν πατρίδα, ἄλλ' αὐτοὶ οἱ δποῖοι
δὲν ἐπίγιαναν τόσον μακρυά, ἄλλ' ἵσως πάλιν
μακρύτερα, διότι δὲν ἤξεραν ποῦ νὰ σταματή-
σουν, ἥσαν περισσότερον λυπημένοι, γιατὶ δὲν
ἀφηναν τὴν πατρίδα των, τὴν ἔγαναν.

Μία πακή Μοῖρα ἐδημιουργησε ἔνα νόθον καθεστὸς καὶ μίαν ἡμέραν εὑρέθησαν ἔξαφρα δύο λαοί, δύο στοιχεῖα ἀντίθετα, Ἑλληνες καὶ Βούλγαροι, δ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλον διὰ νὰ συζήσουν.

Μία παράξενη ἀνακωχὴ παρεσκεύασε τὴν σημερινὴν κατάστασιν. Εἰς τὸ διάστημα αὐτό, λέσ και σφυρηλατοῦσαν τὸ μῆσος, δύο ἀντίθεται προσπάθειαι κατεβάλλοντο.

Τὰ ἔθνη τρέφονται μὲν ἴδεωδῃ. Καὶ τὰ ἴδε-
ώδη αὐτὰ δυναμόνουν ἀπὸ τὰς θλίψεις καὶ τὰς
ἀναμνήσεις περασμένων κακοδαιμονῶν καὶ
ἀτυχῶν προσπαθεῖσαν. Τὰ πρόσκαιρα καὶ τε-
χνικὰ δεινοπαθήματα τῶν Βουλγάρων, ποὺ
ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσίν των,
δὲν ἡσαν ἄρκετὰ ἴσχυρὰ νὰ ψεύψουν καινούρ-

για ἵδεωδη παραφοιτσκωμέντα ἀπὸ τὴν ἀνέλ-
πιστον τύχην. Ἐξήτησαν ἔνα ἔχθρον, ὃπου νὰ
ἡμπορέσουν νὰ ἀκονίσουν τὴν νέαν ψυχήν, τὴν
ὅποιάν ζητοῦσαν νὰ δημιουργήσουν. Ήδραν
ἐνώπιόν των, δίπλα των, τὸν Ἑλληνα, τὸν προ-
αιώνιον ἔχθρον. Καὶ ὠρκίσθησαν νὰ γίνουν
μισητοὶ καὶ νὰ μισήσουν.

Τίποτε δὲν ὠλιγώρησαν δι' αὐτό. Ἔνα μυθι-
στόριμα χρισμένον μὲν ἐπιστήμην, ἀπὸ οὐα Τσέ-
χον καθηγητήν, ποῦ ἔχοματισε Βουλγάρος
ὑπουργός τῆς Παιδείας, ἀντικατέστησε τὴν
ἀνύπαρκτον ἐθνικήν των ίστοριάν. Ἀλλὰ τὰ χα-
ριτωμένα μικρὰ ἐθνικὰ φεύδη, ποῦ ἐπιτρέπον-
ται κάποτε εἰς νεαρὰ ἀκόμη ἐθνη, διὰ νὰ ἀνοί-
ξουν μπροστά των κάπως πλατυτέρους δρίζοντας,
εἰς τὸ μυθιστορικὸν αὐτὸν κατασκεύασμα πήραν
μορφὴν τερατώδη. Τὸ ἀθῶδο φεύτικο παραμυ-
θάκι κατήντησε ἀπάσιον. Καὶ ταραγμένοι τὰς
φρένας παιδιγωγοί, ἀπὸ ἥμισυν ἥδη αἰῶνα, δὲν
ἔπαινος νὰ τὸ διηγοῦνται. Οἱ Ἐλλήνες ἦσαν
φωτοισθέσται, οἱ Ἐλληνες ἔκανον τὰς βιβλιο-
θήκας των, οἱ Ἐλληνες εἶναι καὶ ὑπῆρξαν οἱ:
λασπονδότεροι ἔχθροι τῶν Βουλγάρων. Ἀπὸ τὴν
παιδικήν των ἡλικίαν, εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς τὴν
ἐκκλησίαν, παντοῦ, ἀλλο δὲν ἤκουναν παρὰ τὴν
αἰώνιαν ἐπωδόν, οἱ Γραικοὶ ἔχθροὶ τῶν Βουλ-
γάρων. Ἔτσι ὁ φανατισμὸς ἐβλάστησεν εἰς τὰς
ψυχάς των καὶ ἄρχισε νὰ θολώνῃ τὰ μάτια
των.

Ἐνῶ ἔτσι μία λαῖλαψ προετοιμάζετο, οἱ Ἐλλήνες συντοπίται των, ἐγκαταλειμμένοι σχεδὸν ἀπὸ δλους, δπως τὰ ἀρνιὰ εἰς ἐπικειμένην καταιγίδα φεύγοντας καὶ συμμαζόνονται συγχρόνως, ἀπεσύρθησαν ἀπὸ παντοῦ, ἀλλοῦ σπρωχνόμενοι καὶ περιφρονούμενοι, ἀλλοῦ πάλιν οἰκειοθελῶς. Απέφευγον πᾶσαν ἀφορμὴν ἐφεδιμοῦ, καὶ ἐσχημάτισαν ἴδικήν των ζωὴν μοναχικὴν καὶ σκεπτικήν, μοναδικὴν εἰς τὰ χρονικὰ συγχρόνων λαῶν. Ἡ ἀπομόνωσις αὐτῆι τοὺς ἐδίδαξε πολλά. Ἔγνώρισαν τὸν πείσμονα χαρακτῆρα τῶν ἀντιπάλων των, τὰ σχέδια καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας των. Οἱ Βούλγαροι δὲν ἔζητούσαν μόνον τὴν ἀφομοιώσιν των, ἐμάχοντο αὐτὴν τὴν ὑπαρξίαν των. Καὶ ἡ δοκιμασία αὐτῇ τοὺς ἐπροίκισε μὲ νέαν δύναμιν σφριγῶσαν καὶ ἀκάθετον. Εἰς τὰς σιω-

πηλάς καὶ ὑπόπτους ἐνεργείας τῶν Βουλγάρων ἀντιμετώπιζαν δυσπιστίαν καὶ καρτερικότητα, εἰς τὴν Θύελλαν ἀντοχήν, καὶ εἰς τὸ φοβερότερον ὅπλον, τὴν καταφρόνιαν — οἱ Βούλγαροι μετεχειρίζοντο τοὺς Ἑλληνας χειρότερα καὶ ἀπότονς Ἀθιγγάνους — ἀπάθειαν στωικὴν καὶ ψυχικὴν δύναμιν ἀντοξέαν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς θρησκείας ποῦ τοὺς ἐνέπνεεν.

Είναι άλληθεια πώς ή φανερή καὶ κυρφή αὐτὴ παλή ψυχῶν καὶ πράγματων ἐδημιούργησε καὶ μίαν περίεργον οπέιραν ἀνθρώπων, μίαν κατηγορίαν Ρωμιῶν, οἱ δόποι τρόπον τινά, κάθις λέγουν οἱ Τοῦρκοι, ενθίσκονται στὸ μεξάτι. "Οποιος δώσῃ περισσότερα. Οὐδέτεροι εἰς τὴν ἀρχήν, λέγονται" Ελληνες. Κατηγοροῦν δῆμος καὶ διμιούν μὲ περιφρόνησιν διὰ πάν τὸ ἔλληνικόν, δινομάζοντες διπισθοδρομικοὺς καὶ δσους δὲν κάμινουν δπως αὐτοῖ. "Υστερα ἀπὸ ἔνα πλειστηριασμὸν παρουσιάζονται ὡς Βούλγαροι, Ρωμοῦνοι, 'Αλβανοὶ κ.τ.λ. πρωτοστατοῦντες εἰς δλας τὰς προπαγάνδας. "Άλλοι πάλιν ἔξ ἀνάγκης, γνωστικοὶ ἢ ἔλαφοι, παρουσιάζοντες τὸ συμφέρον δις τιμόνι τῆς ζωῆς, αὐτομολοῦν. Καὶ τὴν ἀνάγκην ἀκολουθεῖ ἡ ἀναίδεια. 'Αντιστρόφως φιλοτιμούμενοι, καταδιώκουν μὲ περισσοτέραν λύσταν καὶ περισσοτέραν γνῶσιν τὴν ίδιαν τῶν φυλὴν. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀσπονδότεροι διώκται μας.

Αλλά κοντά εἰς τὴν ἀναπόφευκτον αὐτήν ψωφίασιν ἔθαλε καὶ μία ἄλλη τάξις, σωστὸ ἀγλαΐσμα, ἡ τάξις τῶν ἀληθινῶν πατριωτῶν. Πόσοι ἀπὸ τοὺς ἀφανεῖς αὐτοὺς γέρους μὲ τὴν σκληρὴν καρδιάν, ποῦ δὲν ἐγνώρισαν σχεδὸν νεότητα, ἔνα μέρος τοῦ προώρου γήρατος των δὲν τὸ χρεωστοῦν εἰς τὴν διαρκῆ σκέψιν καὶ τὴν ὀνειροπόλησιν τῆς πατρίδος; Ἐξέχασαν πολλὲς φροδὲς τὸν ἑαυτόν των καὶ τὴν οἰκογένειαν των καὶ ἔξήντλησαν τὴν ὑπαρξίαν των εἰς ἥρωϊσμούς, οἱ ὅποιοι ἴσως δὲν θὰ ἀκουσθοῦν ποτέ, διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν ἐνὸς ὀνόματος π. χ. ἢ διὰ τὴν ὑποστήριξιν μιᾶς Ἱδέας, ἡ ὅποια ἔπρεπε νὰ σταθῇ ὑψηλά. Ἰσοι ὡς πρὸς αὐτὸν μὲ τοὺς μεγάλους ἐκείνους καλλιτέχνας τοῦ μεσαιωνός, ποῦ εἰργάζοντο δι' ἔνα ἀριστούργημα, διὰ μίαν ἐκκλησίαν γοτθικήν, χωρὶς πουθενά νὰ βάλουν τὸ ὄνομα των, ὑπηρέτουν τὴν Ἱδέαν μὲ τρελλὴν χαράν, ὡς μόνην ἀνταμοιβὴν ἔχοντες, διὰ τοῦτον τὸν πολιτισμὸν τῆς πατρίδος, διὰ τὸ ὄνομα Ἑλλην, τὸ δποῖον κατέστη ἔτσι ἀκριβόν.

* * *

ἀπαιτεῖ τὰς ἀναγκαίας αὐτὰς σπατάλας, αἱ δόποιαι συντελοῦν εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν π. χ. ἐνδὸς express φεύγοντος ἢ εἰς τὴν πανηγυρικὴν ἀφίξιν ἢ ἀπόπλουν δραίων ἀτμοπλοίων. Εἶναι μία διάχυσις εἰς τὴν ἔργασίαν καὶ μία διακόσμησις εἰς τὴν καθημερινήν ζωήν.

”Ισως ή παντελής ἀποχῇ αὐτὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους πρὸς προσηλυτισμὸν ἀφ' ἐνὸς καὶ ή μαρτυρικὴ καρτερικότης τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἕγεμονίας ἀφ' ἑτέρουν νὰ ἔδωσαν τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο θράσος εἰς τὸν Βουλγάρους νὰ μὴν λογαριάζουν ὡς τίποτε πλέον τοὺς Ἑλληνας, στερουμένους πάσης δυνάμεως. ”Οταν π. χ. τοὺς ἀνέφεραν ὅτι εἰς τὴν Μακεδονίαν πρέπει νὰ λογαριάζουν καὶ τὰ Ἑλληνικὰ στοιχεῖα, μὲ περιφρόνησιν ἀπῆγτων «μῆπως καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν δὲν ὑπάρχουν Ἑλληνες; ἀπλούστατα οἱ Γραιικοὶ πρέπει νὰ γίνουν Βουλγαροί». Εἶχαν προκαταβολικῶς καὶ τὴν φήμιην ὅτι ἥσαν δὲ ἀκμαιότερος λαὸς τῆς Ἀνατολῆς. Πρόσφατα δῆμος γεγονότα τοὺς ἔξεπληξαν. Καὶ ή δργή των ἀπεκάλυψεν ὅτι τὸ φαινομενικόν των σφρῆγος δὲν ἦτο ἀλλο παρὰ θηριωδία λαοῦ ἀγροίκου ἀκόμη. Καὶ ή «Θύελλα» ή μυστικὴ κακοποιός των ἑταιρία, ποὺ συχνὰ πυκνὰ ἐνεφανίζετο προστάτις τῆς προπαγάνδας καὶ ἔχανετο πάλιν, ἔξερράγη αὐτὴν τὴν φροὰν εἰς ἀληθινὴν θύελλαν, εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ περασμένου θέροντος.

‘Ο Δ. Μερεσκόβσκης είς τὸν «Θάνατον τῶν Θεῶν» ὀναφέρει μίαν θηριώδη χριστιανικήν αἵρεσιν ἀκμάσασαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τρίτου αἰώνος. Μὲ βαρειὰ ρόπαλα ὡπλισμένοι οἱ δπαδοὶ τῆς αἱρέσεως αὐτῆς, διέτρεχαν τὰς θεομάς ἔκτάσεις τῆς Ἀφρικανικῆς ἥπερθου, καὶ ἐφόνευαν ἀδιακρίτους χριστιανοὺς καὶ ἀπίστους, διξολογοῦντες τὸν Θεόν. Ἡ κραυγὴ «Δόξα εἰς τὸν Θεόν» εἶχε καταντῆσει νὰ ἐμποιῇ περισσότερον τρόμον παρὰ ὁ μυκηθμὸς τῶν λεόντων εἰς τὴν ἔρημον. Σήμερον ἡ αὐτὴ κραυγὴ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς πατρόδος, σπέρνει τὸν τρόμον καὶ τὸν φόβον εἰς φιλησύχους ἀνθρώπους, οἱ δποῖοι ἔτυχε ὅχι νὰ μὴν ἔχουν τὴν αὐτὴν πατρίδα ἀλλὰ νὰ μὴν εἶναι ὅμοιοι μὲ τοὺς νεοφωτιστούς αὐτοὺς αἰσθετικούς.

‘Ο ἀμείλικτος αὐτὸς διωγμὸς ἔξεσχισε πλέον τὸ ἐλαφρὸ παραπέτασμα, ποῦ ἐκρατεῖτο ἀκόμη ἄθικτον διὰ τὴν ἀναγκαίαν συμβίωσιν Ἐλῆντων καὶ Βουλγάρων. Μᾶς ἀπεκάλυψεν δῆμος καὶ ἔνα ἀποσοδόκητον φαινόμενον, ποὺ παρήγορον διὰ τὴν φυλήν μας. Ἐξαφνα ἀνα-

Θάλλει ἀπὸ ἔνα βουνὸν ἀπογοητεύσεων καὶ πικρῶν δοκιμασιῶν, μία νέα ἀγάπη, ἔνα νέον ξύπνημα τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς. Χωρία δόλοκληρα ἔχασμένα, ἀγνώριστα ὑπὸ τὸ βάρος ἔσενης ἐνδυμασίας, μερικὰ ἔξ αὐτῶν καὶ μὲ ἔσενην γλῶσσαν, ἔτεινάσσονται ἀπὸ τὸν λήθαργον καὶ ἐνθυμοῦνται τὴν ἐλληνικὴν καταγωγήν των καὶ εἰς ἔνα ἀμυδρό, δειλὸ καὶ δυσκολοδιάκριτο μύνημα τείνουν τὰ χέρια καὶ ἀναζητοῦν ἀδελφούς.

Δὲν είμεθα καὶ τόσον πολλοὶ ὅστε νὰ περιφρονήσωμεν τὰς χιλιάδας αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων ποὺ προσφέρονται νὰ δυναμώσουν τὴν Ἑλληνικὴν οἰκουγένειαν. Δίδεται ἔκτακτος εὐκαιρία πρὸς περισυλλογὴν ἑλληνικῶν δυνάμεων, αἱ δποῖαι μὲ τὴν νέαν ροπὴν τῶν πραγμάτων εἶναι καταδικασμέναι εἰς ἔξαφανισμόν. Σήμερον ἡ Ἑλλὰς ἔχει καθῆκον ἀφοῦ πληρώσῃ τὰ κενὰ ποὺ τῆς ἔχουν ἀφῆσει αἱ συγκαὶ μεταναστεύσεις καὶ ἄλλαι αἰτίαι, νὰ φροντίσῃ καὶ διὰ τοὺς ἄλλους, διὰ τὴν ἐγκατάστασίν των εἰς τὴν γείτονά ἐπικρατειαν, Ιδίως εἰς τὴν Θράκην, εἰς τὸν φιλόξενον αὐτὸν τόπον, δποι περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα μέρη ἡ φυλή μας διετήρησε τὸν ἐθνισμόν της ἀκέραιον καὶ ἔζησεν δπωσδήποτε καλλίτερα. Οἱ Ἑλληνες τῆς Βουλγαρίας πολλὲς φορὲς ἐπειδύμησαν τὸ παλαιὸν καθεστός, τὴν ζωὴν ὑπὸ τοὺς Τούρκους. Τὰ πράγματα ἀπέδειξαν δτι εἴχαν δίκαιον. Μέγας καὶ ἀληθινὸς πατριώτης θὰ εἶναι ἔκεινος, ὃ δποῖος θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῆν.

Κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον οἱ ἄντιζηλοί μας ἀπὸ μακρὰν ἐθεῶντο, νὰ βεβαιωθοῦν διὰ τὴν πραγματικήν μας δύναμιν ὡς κράτους. Σήμερον εἶς ίσου ἀφωνοί καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἀπρακτοῦντες, περιμένουν νὰ σχηματίσουν πραγματικὴν ἴδεαν καὶ περὶ τοῦ θρυλούμενου πατριωτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων. Τὸν ἐνόμιζαν παραδόσιν μόνον, ἀλλὰ δὲν ἥσαν βέβαιοι, κάποτε τοὺς ἐθόλωντε τὰ μάτια. Ἀλλοίμονον ἂν ἐπιβεβαιωθῆ ἡ ὑποψία των! Βαρεῖς καὶ μὲ περισσότερον θάρρος θὰ ἐπιπέσουν νὰ κόψουν πλέον τελείως τὸ χαλαρωμένο σχοινὶ ποῦ ἔνώνει ἀκόμη τὴν Ἑλλάδα μὲ τὰς σκορπισμένας δυνάμεις της. Σήμερον οὔτε δέκα Ἑλληνες, καὶ ίδιως χωρικοί, δὲν πρέπει νὰ μείνουν εἰς εἰς τὴν Βουλγαρίαν, εἰς τὴν ἀποξενουμένην πλέον πατρίδα των, τὴν δποίαν ἐπὶ αἰῶνας ὁληλήρους ὑπερηγάπτησαν. "Αν ὑπῆρχε σκοπὸς τῆς ἐκεὶ παρουσίας των, τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἀρχίζει νὰ παραδομῇ, ἡ παραδόσις διαλύεται, τὸ σχοινὶ κόπτεται. Τὸ πᾶν καταστρέψει.

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΜΑΣ

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

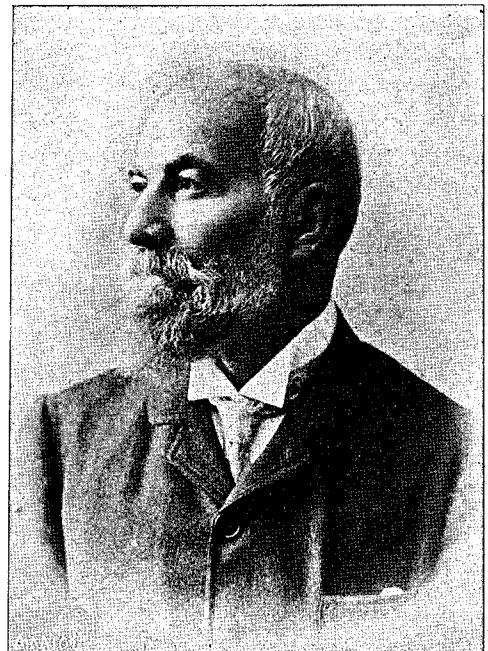
Οταν ἐπρωτογνώρισα τὸν κ. Προβελέγγιον — καὶ εἶνε ἀρκετά χρόνια τώρα — μὲ τὴν ἔξοχας συμπαθητικὴν φυσιογνωμίαν του καὶ τὰ δλογάλανα μάτια του, ποὺ ἔγκλεισαν κάτι απὸ τὸ φῶς καὶ τὸ χρῶμα τοῦ Ἀττικοῦ οὐρανοῦ, εἴπα εἰς τὸν ἑαυτόν μου: Ἰδοὺ ἔνας ἀνθρωπος! Τὴν πρώτην αὐτὴν ἐντύπωσιν δὲν διέψευσεν εὐτυχῶς βραδύτερον ἡ κάπως στενωτέρα γνωριμία μας. Ἀπεναντίας, δοσο τὰ χρόνια περονῦσαν, τόσο μέσα 'σ τὴν ψυχήν μου ἐκρατούνετο ἡ πεποίθησις, δτι ἡ ἀγαθότης του προσήγγιξε τὴν «bonté infinie» τοῦ Ρενάν, ὅστε ὅταν τὸν ἐπλησίαζα νὰ αἰσθάνωμαι τὴν ἐπιθυμίαν νὰ κάμω τὸν σταυρόν μουν καὶ νὰ τὸν ἀσπασθῶ μὲ εὐλάβειαν καὶ κατάνυξιν ὡς ἔνα ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους τῆς Ἀμνησικακίας καὶ τῆς Συγγνώμης.

Τὸ δητὸν «Οἴσα ἡ μιδρφὴ τοιαύδε καὶ ἡ ψυχὴ» ἀναμφισβήτητως θὰ ἔλέχθη διὸ ἄνθρωπον τῆς ἰδιουσγκρασίας τοῦ κ. Προβελεγγίου. Λεπτότατος τοὺς τρόπους καὶ γλυκὺς συνομελήτης ἀφίνει τὸν συζητητήν του νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ μυχιαίτατα τῆς ψυχῆς του ἐντὸς τῆς δποίας ἐγκλείει τὸν πόνον του πρόθυμον νὰ σκορπίσῃ τὸ βάλσαμον τῆς ἀνακουφίσεως καὶ τῆς γαλήνης. Ή συμπάθεια του μάλιστα πρὸς κάθε ἄλλον πόνον φθάνει μέχρι τοιούτου σημείου ὃστε ὅταν βλέπει κανεὶς τὸν ποιητὴν διερχόμενον ἔμπροσθεν του ν' ἀναπολῇ τὸν στῖχον του ἀπὸ τὰς «Σελίδας τῆς Ζωῆς»

«Διαβαίνεις κι' ὁ ἀγέρος σου παρηγοριὰ σκορπίζει»
διότι ὅπως καὶ τὸ λέγει εἰς τὴν «Προσευχήν»
του εὐλικοινῶς ποθεῖ

«Νὰ ἵδῃ τῆς δυστυχίας νὰ γελάσῃ
Τὸ ἀγέλαστο, μαρμαρωμένο στόμα
Στὴν ὅψι, πᾶχοννε καῦμοὶ φωλιάσει,
Νὰ ἵδῃ νὰ λάμψῃ τῆς χαοᾶς τὸ χωῶμα».

Μὲ μία τέτοια ψυχὴ ὠπλισμένος δὲ κ. Προ-
βελέγγιος νομίζω ὅτι ἀν δὲν εἶνε ὁ μόνος, εἶνε
ὅμως ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ποιητὰς εἰς τὴν χώραν
μας ποὺ ξῆ υπερόφανω ἀπὸ τὰς μικρότητας αὐ-
τοῦ τοῦ κόσμου, τοῦ ὁποίουν τραγουδεῖ τὴν θλί-
ψιν, τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν ὁμορφιά. Βλέπει
εἰς κάθε του βῆμα τὰς ἀσχημίας, τὰς πονηρίας
καὶ τὰς ματαιότητας τῶν ἀνθρώπων ποὺ τὸν
τοιγυρίζουν ἀλλὰ δὲν δυσανασχετεῖ. "Οταν τὰ

'Αριστομένης Προβελέγγιος.

πρόσωπα ἥ τὰ πράγματα τὸν πειρᾶξον, κλίνει πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὀδύγον τὸ κεφάλι του καὶ χαμογελᾷ. Τὸ χαμόγελον του ὅμως εἶνε περίεργον, ὥστε νὰ μὴ εἰξεύρῃ κανεὶς ἀν ἐγκλείη τὴν εἰρωνείαν ἥ τὴν ἀδιαφορίαν δι' ὅ,τι ἔχεται μὲ κάποιαν ἀδιακρισίαν νὰ τοῦ ταράξῃ τὴν γαλήνην τῆς ποιητικῆς του ψυχῆς. 'Ἐν τούτοις εἶνε βέβαιον ὅτι τὰ πειράγματα τῶν συναδέλφων του τὸν βυθίζουν εἰς βαθυτάτην ἡδονήν. 'Αλλ' αὐτὸν μήν ὑποθέσετε ὅτι τὸ κάμνει ἀπὸ δπισθοβουλίαν διὰ νὰ μὴ δεῖξῃ ὅτι λυπεῖται, ἥ ὅτι μελετᾷ σιωπηλῶς ἀντεκδύκησιν. Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὅχι. Διάστι ὁ ποιητὴς ποὺ ἐτραγούδησεν ἄλλοτε

*"Οργονε, πόνε, δργονε μὲ νύχια σιδερένια
Τὸ στῆθος μον καὶ ἄνοιγε βαθιά, βαθιὰ πληγὴ
καὶ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ μετρηθῇ μαζί του καὶ
ν' ἀναφωνήσῃ παρακάτω*

«Οσο τ' ἀλέτοι σου βαθιά, βαθύτερα πηγαίνει
Τόσο κι' ἀπὸ τὰ σπλάχνα μου, τὰ μαῆρα, φλογερὰ
Νιόδω νὰ βγαίνῃ δύναμη ορυφή κ' εὐλογημένη
Καὶ νὰ με παίρνῃ ἀπὸ τὴ γῆ σὲ πύρωνα φτερά»

άφίνει νὰ συντρίψωνται ἐμπρός του ὅλαι αἱ μικρότετες τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

***

Τῆς καλοσύνης του αὐτῆς ποὺ εἶνε ἔνα φαινόμενον μέσα ἵς τὰ Νεοελληνικὰ γράμματα γνωρίζω πολλὰ ἀνέκδοτα. Μερικὰ ἔξι αὐτῶν εἶνε τόσο χαρακτηριστικά ποὺ ἀξίζει νὰ τὰ διηγηθῆ κανεῖς. Ἐνθυμοῦμαι διτὶ τὸν συνήντησα ἔνα ἀνοιξιάτικο πρῶτη εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου καὶ Λεωφόρου Ἀμαλίας. Μοῦ ἐπόρτεινε νὰ κάμωμεν ἔνα περίπατον ἔως τὸ Ζάππειον. Εἰς τὸν δρόμον μας τὰ πουλάκια ἐτόνιζαν τὸ πωῶντὸν τραγούδι των καὶ ἐμπρός μας ἡ Ἀττικὴ φύσις ἐδέχετο μὲ ἀνέκφραστον ἥδονήν τὰς θωπείας τοῦ ἑαρινοῦ ἡλίου. Τριγύρω μας ὅλα τὰ ἀντικέμενα εἴχον περιβληθῆ ἔνα ἀραχνοῦφαντον πέπλον γεμάτον ἀπὸ ὄντειρον καὶ μυστήριον. Ο Υμηττὸς μὲ τὴν ἀρμονίαν τῶν γραμμῶν του, τὰ σπασμένα μάρμαρα μὲ τὸ βάρος τῶν ἀναμνήσεών των, τὰ δένδρα μὲ τὰ τρυφερὰ καὶ μισοανοιγμένα φύλλα τῶν ἀνεμιγνύοντο εἰς τὴν σιγανήν συνομιλίαν μας καὶ ἔδιδον ἔνα περίεργον τόνον εἰς τὴν σκέψιν μας. Αἴφνης, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, ἀλλ’ ὅχι καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζω τὸ διατί, τὰ χείλη μου ἐπρόφεραν τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ τῶν «Σκαραβαίων καὶ Τερακότων» διτὶ ἔκεινας τὰς ἡμέρας εἴχε δημοσιεύσει δυσμενῆ κριτικὴν ἐναντίον τοῦ κ. Προβελέγγιου καὶ τὸν ἀπεκάλει «χρυσῆν μετριότητα». Θὰ ὑποθέσετε τώρα διτὶ διποιητής μας ἔγινεν ἔξω φρενῶν καὶ διτὶ θὰ ἔψαλε τὸν ἔξαφαλμον τοῦ κριτικοῦ. Τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτά. Ἀπεναντίας μὲ τὸν ἰδιον τόνον τῆς φωνῆς καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν εἰς τὸ πρόσωπόν του ἐπλεξει τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἐπικριτοῦ του, πρὸς μεγίστην λύπην μου διότι ἥθελα νὰ τὸν ἵδω ἔστω καὶ μίαν φορὰν ὀργισμένον.

Μίαν ὅλην φορὰν πάλιν, — αὐτὸ μοῦ τὸ διηγεῖτο δὲν τὸν ἰδιος — διταν ἡτο βουλευτής, εἰς τὸ σαλόνι τοῦ κ. Σουρῆ εἰχεν ἀναγνώσει ἔνα τρίπρακτον δρᾶμα του. Οἱ προσκεκλημένοι λόγιοι μετά τὴν ἀνάγνωσιν, ὡς συμβαίνει πάντοτε, ἄλλοι τὸν συνεχάρησαν καὶ ἄλλοι ἔφεραν τὰς παρατηρήσεις των. «Ἐνας θεατρικὸς κριτικὸς τοῦ εἶπεν διτὶ χάριν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου ἡ πρώτη πρᾶξις εἰμπροῦσε νὰ λείψῃ χωρὶς τὸ ἔργον νὰ πάθῃ τίποτε. «Ἐνας τιμηματάρχης τοῦ ὑπουργείου ἀφοῦ εῦρε τὴν πρώτην καὶ τὴν τελευταίαν πρᾶξιν θαυμασίας, τοῦ συνέστησε ν’ ἀπαλείψῃ τὴν δευτέραν, καὶ εἰς τὸ τέλος ὁ φί-

λος του κ. Σουρῆς τοῦ ἔξεμυστηρεύθη διτὶ χάριν τῶν δύο ἄλλων πρᾶξεων ἡ τρίτη ἐπρεπε ν’ ἀποκοπῆ!

— «Ωστε, λέγω, δὲν ἔμεινε τίποτε.

— Μάλιστα, προσέθεσεν δὲν κ. Προβελέγγιος ἔκειαρδισμένος ἵς τὰ γέλια, ἀπὸ τὸ δρᾶμα μου δὲν ἔμεινεν ἀπολύτως τίποτε παρὰ μόνον ἔγω.

***

Διὰ τὸν κ. Προβελέγγιον ἡ ποίησις ὑπῆρξε ἡ γλυκυτέρα του ἔνασχόλησις. Τὰς πικρίας τῆς σκληρᾶς βιοπάλης δὲν τὰς ἐδοκίμασεν. «Ἡ εὔπορία του τοῦ ἔδωκε καὶ τοῦ δίδει ὀλην τὴν ἀεσιν νὰ εἶνε πάντοτε βυθισμένος εἰς τὰς προσφιλεῖς του μελέτας εἴτε διταν εὑρίσκεται ἔδω, εἴτε διταν διέρχεται τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον εἰς τὸ χαριτωμένον νησάκι τοῦ Αἴγαίου, τὴν Σίφνον. Εἰς τὰς Ἀθήνας μελετᾷ καὶ ἔκει μᾶλλον δημιουργεῖ, διταν οἱ συμπολῖται του δὲν τὸν ἐνοχλοῦν μὲ διαφόρους κομματικὰς ἀπατήσεις. Μίαν ἡμέραν τὸν ἥρπασαν χωρὶς ἓν τὸ θέλη — ἔτσι τούλαχιστον λέγει — καὶ τὸν ἔξεσφενδόνισαν ἐντὸς τοῦ Κοινοβουλίου ἀντιπρόσωπον των. «Οταν ὠρκίσθη ὡς βουλευτής, ὠρκίσθη συγχρόνως καὶ εἰς μερικοὺς φίλους του διτὶ θὰ κρημνίσῃ τὸ καταπέτασμα τῆς Βουλῆς καὶ θὰ τὸ ἀνοικοδομήσῃ εἰς τρεῖς ἡμέρας. Βεβαίως, ἔνας ποιητὴς δὲν ἐπρεπε νὰ προσεταιρισθῇ τὰς ὀλεθρίας συνηθείας τῶν ἄλλων πολιτευομένων. «Ἡ καλὴ θέλησις ὅμως δὲν εἶνε ἀρκετὴ πολλάκις νὰ ἔκριζωσῃ παλαιάς συνηθείας. Καὶ δὲν κ. Προβελέγγιος μετά τινα χρόνον ἐθεάτο καὶ αὐτός, ἀηδιασμένος καὶ κουρασμένος ἀπὸ τὴν κατάστασιν, ν’ ἀνέρχεται τὶς σκάλες τῶν ὑπουργείων μὲ πληθὺν σημειώσεων ὅχι ποιητικῶν ἀλλὰ ρουσφετολιγικῶν τῶν φίλων του!

Ἡ νέα αὐτὴ ἔνασχόλησις ἐβεβαίωνεν διτὶ δὲν τὸν ἐγοήτευεν. Εἰς τοὺς φίλους του συχνὰ ἔξωμολογεῖτο τὴν ἀπογοήτευσίν του καὶ δὲν ἔβλεπε τὴν ὥραν ποὺ θὰ διαλυθῇ η Βουλὴ διὰ νὰ ἐπιδοθῇ καὶ πάλιν εἰς τὸν «Νικηφόρον Φωκᾶν» τὴν Βυζαντιακὴν αὐτὴν τραγωδίαν του, ποὺ περιμένει μὲ τόσην ἀνυπομονήσιάν δὲν λογοτεχνικὸς κόσμος. «Ἄλλ’ ἡ ποιητικὴ εἶνε ἀνεμοστρόβιλος καὶ δὲν Σίφνος ποὺ φημίζεται διὰ τὴν πήλινες χύτρες καὶ τοὺς διαπρεπεῖς λογίοις της, τὸν ἔξαπετσειλε μεθ’ ὅλας τὰς διαμαρτυρίας του ἐπανειλημένως εἰς τὴν αἰθουσαν τῆς Βουλῆς. «Ἐν τούτοις καδ’ ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα διπατέρας τοῦ ἔθνους δὲν ἐλησμόνει τὸν ποιητήν. Εὑρισκε κάποτε τὸν καιρὸν νὰ συνομιλῇ

μὲ τὰς Μούσας καὶ ν’ ἀφιεροῦται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀπόλλωνος διτὶ ἐπὶ τέλους εἰδῆκουσε τὰς δεήσεις του καὶ ἐνέπνευσε τὸν Σιφνίους νὰ τὸν ἀπαλλάξουν τοῦ βουλευτικοῦ βάρους.

Πᾶς διμως κατώρθωνε νὰ ὑφίσταται τὸ μαρτύριον αὐτὸ ἐπὶ τόσον χρόνον καὶ μετὰ τόσης χριστιανικῆς ὑπομονῆς, δι’ ἐμὲ τούλαχιστον παραμένει μυστήριον. Αὐτὸς ποὺν ἐλάτεσε τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, δὲν γεμάτος ἀπὸ γαλήνην καὶ ἀρωματού Απολλώνειον; Διότι μὴ λησμονῶμεν διτὶ δὲν κ. Προβελέγγιος εἶνε δὲ μεγαλείτερος φυσιολάτρης ἀπὸ τὸν ποιητάς μας, δὲ μόνος ἵσως δὲ προσδεχόμενος καὶ εὐθεῖαν ἀπὸ τὴν Φύσιν τὰς ἐμπνεύσεις του. «Οπως εἶνε καὶ δὲ μιλοσοφικώτερος τῶν ποιητῶν μας ἀφοῦ ἀπὸ τὸ ποιητικὸν του ἔργον μεθ’ ὅλας τὰς ὑποτιθεμένας ἀτελείας εἰς τὴν μορφήν, κατόπιν αὐτοφορίαν ἵσως ἀσυνείδητον ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἐνσυνείδητον εἰς τὸ λάξευμα τοῦ στίχου, ἀναδίδεται μία φιλοσοφία ποὺ ἀνακουφίζει τὴν ποιητικὴν ψυχήν, καὶ μία διμορφιὰ ποὺ θέλγει τὴν ἀνησυχίαν σκέψιν μας.

***

«Αναμφισβήτητως δὲν κ. Προβελέγγιος εἰς τὴν ποιητικὴν του ἔργασιαν ὑπῆρξεν δὲν ἐλευθεριώτερος ὅλων μας. «Οπως μέσα εἰς τὴν Βουλὴν δὲν προσεταιρισθῇ τὰς ὀλεθρίας συνηθείας τῶν ἄλλων πολιτευομένων. «Ἡ καλὴ θέλησις ὅμως δὲν εἶνε ἀρκετὴ πολλάκις νὰ ἔκριζωσῃ παλαιάς συνηθείας. Καὶ δὲν κ. Προβελέγγιος μετά τινα χρόνον ἐθεάτο καὶ αὐτός, ἀηδιασμένος καὶ κουρασμένος ἀπὸ τὴν κατάστασιν, ν’ ἀνέρχεται τὶς σκάλες τῶν ὑπουργείων μὲ πληθὺν σημειώσεων ὅχι ποιητικῶν ἀλλὰ ρουσφετολιγικῶν τῶν φίλων του!

ΜΙΑ ΑΓΝΩΡΙΣΤΟΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ἐις τὰ ἐπίσημα Πρακτικὰ τῆς ἐν «Ἀργει Δης Εθνικῆς τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως ἀναγνώσκομεν τὰ ἐπόμενα:

Συνεδρίασις Κ. Αδγούστου 5 (1829).

«Ἐν τῇ σημερινῇ συνεδριάσει, προεδρεύοντος τοῦ Κυρίου Γ. Σισίνη, . . . δι’ ἐπὶ τὸν Ἀναφορῶν Ἐπιτρόπον ἐπαρουσίασε τὰς ἐκστρατείας αὐτῆς τῶν ἀναφορῶν γνωμοδοτήσεις της .. (καθ’ ἄλλας) ἐσυστήμησαν πρὸς τὴν ἀμεσον πρόνοιαν

σεως. Ἀφέθη εἰς τὸν ἔαυτόν του καὶ εἰς τὴν ἴδιοσυγκρατίαν του καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς μορφῆς καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς οὐσίας. Ἡ κοιλούθησε τὸ ορτὸν ποὺν ἐλέχθη διὰ τὸν Πλάτωνα διτὶ «Ωσπερ μέλισσα τὸ καλὸν ἀπανθίζει». «Ενεκα τὸν τύπου την ψυχήν του δὲν τὴν ἐτάραξαν αἱ γλωσσικαὶ διαμάχαι ποὺν ἡχμαλώτισαν ἄλλους μέχρι τοῦ βαθμοῦ νὰ λησμονοῦν διτὶ δὲ καλλιτέχνης δὲν εἶνε γλωσσόδογος καὶ τὸ ἀντίθετον. Εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς γλωσσαὶς ἀγῶνας ἔμεινεν ἀπλοῦς θεατῆς καὶ δι’ αὐτὸ πλεῖστοι στίχοι του, διταν ἀκόμη ἡτο εἰς τὴν Γερμανίαν, εἶνε γραμμένοι εἰς τὴν κανδαρεύσουσαν ἄλλοι δὲ βραδύτερον εἰς τὴν λαϊκήν.

«Ἡ ἀνάμιξις αὐτῆς τῶν δύο ἀντιμαχομένων τύπων τῆς γλώσσης μας δὲν ἐμπόδισε τὸν κ. Προβελέγγιον νὰ μᾶς δώσῃ μίαν ἀριστοτεχνικὴν μετάφρασιν τοῦ «Φάουστ» τοῦ Γκαΐτε καὶ πλεῖστα ἄλλα ποιήματα ἀπὸ τὰς «Σελίδας τῆς Ζωῆς» τὰς «Φθινοπωρινάς Αρμόνιας» καὶ τὰ «Νεκρολούσουδα». «Ἡ γλῶσσα του ἡ ἔδω καθαρεύονσα καὶ ἔκει δημοτική, δὲν ἔμειωσεν οὕτε τὸν πλοῦτον τῶν εἰκόνων οὕτε τῶν αἰσθημάτων την βαθύτητα, οὕτε τῆς σκέψεως τὸ υψηλόν. Πολλαχοῦ μάλιστα αὐτὴ ἡ ἀδιαφορία πρὸς τὴν γλῶσσαν διδεῖ εἰς τὸν στίχον του τόσον θέληγτρον ποὺν νὰ αἰσθάνεται κανεὶς ἀληθινὴν γοητείαν καὶ νὰ σκέπτεται διτὶ διταν τὰ χρόνια περάσουν καὶ θὰ ἔλθουν οἱ μεταγενέστεροι, τοὺς διποίους φανταζόμεθα περισσότερον ἀμερολήπτους καὶ δικαίους καὶ ἵσως ἀπηλαγμένους ἀπὸ τὴν γλωσσικὴ σκουριά, δὲν κ. Προβελέγγιος δὲν κριθῇ διαφορετικότερα καὶ διὰ ἀνθρωποποιεῖται καὶ διὰ τὴν ποιητής.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

τῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου αἱ ἀναφοραὶ τοῦ Στρατηγοῦ Μακρυγιάννη, τῶν Πληρεξούσιων Καρυταίνης, τοῦ Δημητρίου Γ. Μελετοπούλου καὶ τῆς χήρας Κυρίας Σάβαινας».

«Ἡ ἀναφορὰ τῆς Σπαρτιάτιδος ταύτης ὑπέμνησε τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνδρείων ἐκείνων γυναικῶν, ἐκθέτουσα τὰς ἐκστρατείας αὐτῆς μετὰ τοῦ ἀσιδίμου Κυριακούλη κατὰ τὴν Στερεοτελῶν Ελλάδα καὶ εἰς διάφορα μέρη, διποὺ μὲ

στον ἀπετελεῖτο τότε ἡ κουνωνία τοῦ Ναυπλίου· μόλις δέ, πολὺ βραδέως, ἥδυνήθη γὰ κατατάξῃ τὰ τέκνα αὐτῆς εἰς τὸ Ὀπλοστάσιον.

***

Ἡ Κυρα-Σάββαινα μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ βίου αὐτῆς ἦν κατ' ἔξοχὴν αὐστηρὰ εἰς ἐκείνους τῶν μαθητῶν, οἵτινες εἶχον τὴν κακὴν ἔξιν νὰ παρενοχλῶσι τοὺς γέροντας καὶ τοὺς πεπηραμένους τὸν νοῦν ἢ τὸ σῶμα· τούτους συντυγχάνουσα ἐπ' αὐτοφώρῳ πρὸ τοῦ Γυμνασίου κατεδίωκεν ἀμειλίκτως μέχρις αὐτῆς τῆς θύρας τοῦ Γυμνασιαρχείου, φωνάζουσα: «Βρὲ ζαλιάρικα! γιὰ' διτοῦ ἔχύσαμε τὸ αἷμά μας» νὰ σᾶς φιάξουμε αὐτὸ τὸ ωμαδιακὸ γιὰ ν' ἀνοίγετε τὰ μάτια σας καὶ σεῖς δὲν δέν δέρετε τί κάνετε..;» Τὴν δργὴν τῆς Κυρα-Σάββαινας μόνη ἡ παρέμβασις τοῦ ἀειμνήστου Γυμνασιάρχου Β. Λελάκη ἵσχε νὰ καταστείλῃ, ἐπαναλαμβάνοντος αὐτῇ ἑκάστοτε μετὰ τοῦ εὐγενοῦς καὶ μειλιχίου ὑφους, δπερ ἔχαρακτήριζεν αὐτόν: «Ἡσύχασε, Κυρα-Σάββαινα, καὶ ἔγδο θά τι μωρήσω τὸν ἀχρεῖον...» Καὶ ὅντως οὐδέποτε

οὗτος ἀφῆκεν ἀτιμώρητον μαθητὴν παρενοχλήσαντα τὴν γηραιὰν Σάββαιναν.

Ἡ Κυρα-Σάββαινα, καίτοι οὐδένα ἔχουσα λόγον ἔξαιρετικῆς συμπαθείας πρὸς τὴν Κυρέωντιν τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος, ἥτις ὅμολογουμένως ὑπῆρξε πρὸς αὐτὴν ἀστοργος, ἐν τούτοις δὲν ἔπανε νὰ ἐπιτιμᾷ τοὺς ἔργαζομένους εἰς τὴν ἑκθρόνισιν αὐτοῦ. Εἰς τοὺς ἐπαγαστάτας τοῦ Ναυπλίου καὶ ίδια εἰς τὸν τότε πρωτοδίκην Πέτρον Α. Μανδρομιχάλην, μεθ' οὐ μεῖζονα εἴχεν οἰκειότητα, ἐπανελάμβανε συνήθως τὸν μῦθον τῆς γυναικὸς ἔκείνης ἥτις ἔχουσα σύζυγον δύστροπον, ὑβρίζοντα αὐτήν, ηὔχετο τὸν θάνατον αὐτοῦ· δτε ὅμως, εἰσακουσθείσης τῆς εὐχῆς αὐτῆς, ἔλαβε δεύτερον σύζυγον, ὅστις καὶ ἔδερεν αὐτήν, ἐκ τοῦ ἐναντίου κατὰ πᾶν ξιλοκότημα ἔσπευδεν εἰς τὸ εἰκονοστάσιον εὐχόμενη εἰς τὴν Παναγίαν νὰ ἀφραιδῇ ἀπὸ τὰς ἡμέρας αὐτῆς καὶ δίδῃ χρόνους εἰς τὸν ἀνοικτόμονα σύζυγον καὶ τούτο, ὡς ἔλεγεν ἔρωτωμένη, ἐκ τοῦ φόρου μή, θνήσκοντος τυχὸν καὶ τούτου, δ τρίτος σύζυγος ἀκρωτηριάσῃ ἢ καὶ φονεύσῃ αὐτήν.

MIX. Γ. ΛΑΜΠΡΥΝΙΔΗΣ

ΑΛΑΙΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Μ. ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

BALLADES

A.

'Αντίκρου ἀπ' τὰ παράθυρά της
μάταια πρόσμενε χλωμός,
τὸ ἔρμο ἐκεῖδι πρωτὶ ὡς τὸ δεῖλι·
ἡ νέα δὲν ἥρθε νὰ προβάλῃ,
μ' ἀγάπης ἔννοια τρυφερή,
ἀντίκρου ἀπ' τὰ παράθυρά της.
"Ησυχα τὰ βασιλικά της
σιγοπεδαῖναν,
ἐνῷ ἡ καρδιά του ἔσταζεν αἷμα...

Μόνο τὸ δεῖλι πρὸς τὸ βράδυ,
τῆς καμερούλας της οἱ πονοτίνες
εἶδε σιγὰ νὰ κυρηθοῦν·
ἀλιμέ! δὲν ἥταν ποῦ περνοῦσαν
τὰ μυρωμένα δάχτυλά της·
ἥταν δ βραδυνὸς δ ἀγέρας...
"Ησυχα τὰ βασιλικά της
σιγοπεδαῖναν,
ἐνῷ ἡ καρδιά του ἔσταζεν αἷμα...

Δεύτερη πρόσμεινεν ἡμέρα,
δλη τὴν τρίτη τὴν πικρή·
πιὰ δὲν προσμένει, πάγει ναῦρη
τὴν ὄωια ἀγάπη του τὴν νεροή...

B.

Τὴν νύχτα ψὲς τὴν στοιχειωμένη,
μεσ' τὴν αὐλὴ τὴν χιονισμένη
τ' ἀγερικὰ σφιχτὰ σφυρίζαν
τὸ νυκτοφόσηχτο σκοπό τους,
τ' ἀνεμικὰ γοργὰ ἀνεμίζαν
μὲ μάνητα δλα στὸ χορό τους.
"Εσερνε ἡπρὸς μὲ τὸ σκοπό της
ἡ Μαργιωλή, ποῦ ἡ παγωμένη

λίμη κρατεῖ την πεθαμένη
κ' ἥρθεν ἐψὲς στὸ σπιτικό της.

»Εἶπε πῶς πλέον δὲ μ' ἀγαποῦσε·
»κ' ἔχω ἡ πικρὴ τὴν κατοικία μου
»στὸ πράσινο νερό· στὸ βύθος
»ἔχω ἀφημένα τὰ μαλλιά μου
»ἄχ! καὶ τὰ χείλη ποῦ φιλοῦσε.

»Ἔταν ἐδῶ τὸ σπιτικό μου
»στὸ φῶς τοῦ ἥλιου τὸ ώραιό σὰν ζοῦσα·
»κ' ἥταν ἐδῶ μὲ τὸν καλό μου,
»ποῦ, ὁμέρα, ἔρωτικὰ μιλοῦσα·
»κ' ἐκεῖ ταν, δπον αὐτὸς μ' ἐφίλει,
»ὅταν τὰ κόκκινα είχα χείλη.
»Λόγια, φιλιά του, σὰν τὸ μάνα,
»ἄχ! τόσο ώραια ἥταν τὰ πλάνα,
»ἄχ! καὶ τὸ κοίμα καὶ τὸ κοίμα
»κι ἀς μ' ἔφερεν αὐτὸ στὸ μηῆμα».

C.

Δένε συγχὰ μιὰν έισορία:
Θερμά, πιστὰ δυὸ νέοι ἀγαπηθῆκαν·
κι ὡς ἔτυχαν ἀντίκρου τὰ παράθυρά τους,
γλυκὰ κυττῶντας κέρδαιναν τὴν ὄωια ἡμέρα.
Τὶ ξαγρυπνοῦσεν ὑστερα τὴν νύχτα δ νέος;
τοῦ γάμου των χαρούμενη τοίμαζε ἡμέρα·
ἡ νέα τάχα τί κενιᾶ στὸ παραθύρῳ;
πᾶ σὲ μαντῆλι φρέσκα λουλουδάκια,
χάροισμα τὴν τερπνή τοῦ γάμου ἡμέρα.
Ωιμέναν' ὅμως· ἔτοι
δὲν είχε ἡ μοίρα τὸ γραφτό τους.
·Ονέος, ποὺν ἔρθη, πένατε, τοῦ γάμου ἡ μέρα
κι δλα τὰ φρέσκα λουλουδάκια στὸ μαντῆλι
ἔσβυσαν ἀπ' τὰ δάκρυα τῆς ποπέλλας.

Ο ΠΛΟΥΤΙΟΣ Ο ΠΤΩΧΟΣ ΚΑΙ Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Στὸν ἀραιητόν μον Μιχαὴλ Λυκιαρδόπουλον

Σ τὸν μεγάλον δρόμο, ἀπάνω στὰ σκαλοπάτια
ἔνδις μεγάρου, κάθεται ἔνας ζητιάνος. Δί-
πλα του εἶνε ἕαπλωμένος ἔνας μαῆρος, μαλλιά-
ρρός σκύλος. Ο σκύλος τοῦ ζητιάνου.

Ο ἥλιος πυρῶνει ἀπὸ ψηλὰ τὸν ἄνθρωπο
καὶ τὸν σκύλο, ἀπάνω στὰ λευκὰ μάρμαρα.

Ο ἄνθρωπος εἶνε ντυμένος στὰ κουρέλια.
Τὸ πρόσωπό του εἶνε χλωμό, ἀρρωστιάρικο
καὶ παραπονέμενο. Ο σκύλος ἔχει ἔνα γυαλί-

στερό, παστρικὸ τρίχωμα, ποὺ τὸν σκεπάζει ὡς
τὰ ρουθούνια. Τὸ μοῦτρο του εἶνε εὔθυμο καὶ
γελαστό, καὶ τὰ μάτια του γυαλίζουν κάτω ἀπ’
τὰ πυκνά του φρύδια.

Ο ἥλιος πυρῶνει ἀπὸ ψηλὰ τὸν ἄνθρωπο
καὶ τὸν σκύλο καὶ ζητεῖ νὰ τὸν διωρφήνῃ
καὶ τὸν δύο. Ο ζητιάνος δμως φάίνεται σὰν
νὰ κρυώνῃ, καὶ τὸ φῶς, ποὺ τὸν λουζεῖ, τὸν
κάνει ἀσχημότερο. Ο σκύλος χαίρεται τὸ φῶς
μέσα στὴ γούνα του, καὶ τὸ μαλλί του γυαλί-
ζει σὰν μετάξι.

Ἀπ’ τὴ μεγάλη πόρτα τοῦ μεγάρου βγῆκε
μὰ παχούλη ὑπρέπεια, μὲ κόκκινα δροσερὰ
μάγουλα. Ἐδωκε μὲ καλωσύνη μὰ φέτα ψωμὶ¹
κ’ ἔνα κομμάτι κρέας στὸν ζητιάνο καὶ πέταξε
μὲ περιφρόνησι ἔνα κόκκαλο στὸν σκύλο.

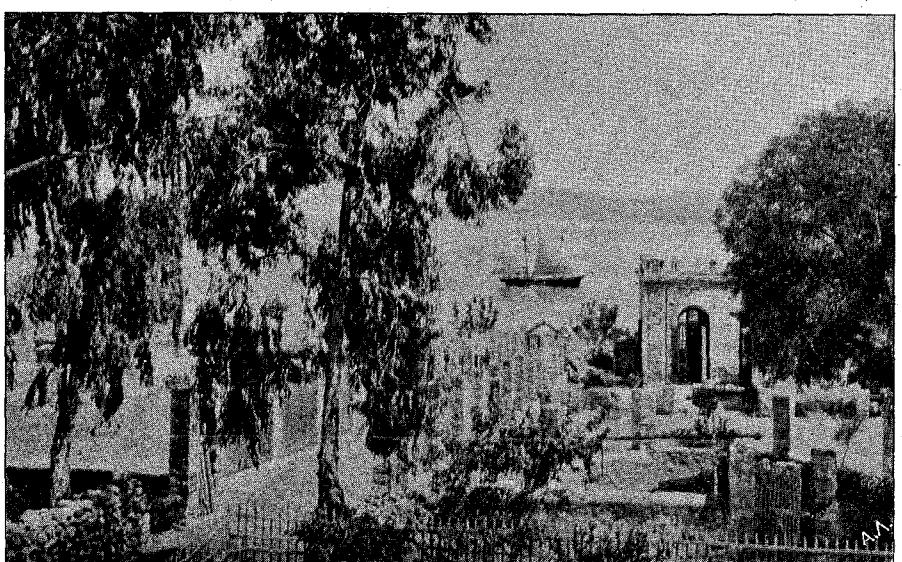
Ο ἄνθρωπος πῆρε τὸ κομμάτι τὸ κρέας,
μὲ ντροπή, κι’ ἀνεστέναξε, σὰν νὰ τοῦδιναν
φαρμάκι. Ἀρχισε νὰ μασσάῃ χωρὶς δρεξι, μὲ
συκνοὺς ἀναστεναγμοὺς καὶ μὲ κομψένα λόγια.
Ο σκύλος ἀρπάξει τὸ κόκκαλο μὲ λαχτάρα, κού-
νησε τὴν οὐρά του, τῶβαλε ἀνάμεσα στὰ μπρο-
στινά του πόδια κι’ ἀρχισε νὰ τὸ ροκανίζῃ μ’
εὐτυχία.

Ο ἥλιος ἐπύρωνε ἀπὸ ψηλὰ τὸν ἄνθρωπο
καὶ τὸν σκύλο. Οἱ διαβάτες περνοῦσαν βιαστι-
κοὶ μπροστά τους Ποὺ καὶ ποὺ κανένας ἔριχνε
μιὰ πεντάρα στὸν δίσκο τοῦ ζητιάνου καὶ κυ-
τάζοντας τὸν σκύλο, ποὺ τοῦφραζε τὸν δρόμο,
μουρμούριζε μέσα του: «Νὰ χαμῆς, βρωμό-
σκυλο!» Ο ζητιάνος ἔπαιρνε τὸ ἔλεος τοῦ δια-
βάτη κι’ ὅλο ἀναστέναξε. Ο σκύλος ἀκούει
τὴς βρισιές του κι’ ὅλο κουνοῦσε τὴν οὐρά του,
ὅλο κουνοῦσε τὴν οὐρά του...

Ἐνας μάγκας, καθισμένος σταυροπόδι στὸ
πεζοδρόμιο, κύτταζε μὲ δυὸ μεγάλα γαλανὰ
μάτια τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν σκύλο. Ἀξαφνα
ἀρχισε νὰ γελάῃ μοναχός του: «Γιὰ κύττα!
εἶπε. Ἐνας πλούσιος κ’ ἔνας φτωχός!...

Ο ἥλιος ἐπύρωνε ἀπὸ ψηλὰ καὶ τὸν τρεῖς!
Τὸν πλούσιο, τὸν φτωχὸ καὶ τὸν φιλόσοφο.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΜΕΘΑΝΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Μ. ΒΕΛΟΓΔΙΟΥ

Η ΜΑΡΜΑΡΙΝΗ ΠΡΟΤΟΜΗ*

Εδικάσθηκε διὰ κλοπὴν καὶ τὸν κατεδίκασαν
εἰς ἐνδος ἔτους φυλάκισιν. Ἄλλ’ ἡ στάσις τοῦ
γέρου αὐτοῦ μέσα εἰς τὸ δικαστήριον καὶ αἱ
περιστάσεις τοῦ ἔγκληματος μοῦ ἔκαμαν ἐντύ-
πωσιν. Ἐπῆρα μιὰν ἀδειανά νὰ τὸν ἰδω στὴν
φυλακή. Κατ’ ἀρχὰς ἔκαμε λίγο τὸν ἀγριεμένο
καὶ ὅλο σιωποῦσε ἐπιτέλους μοῦ διηγήθηκε τὴν
ἱστορία του:

Ἐχετε δίκηο, ἀρχισε νὰ λέγῃ, εἴδα καλύτε-
ρες ἡμέρες, δὲν ἡμουν πάντα ἀνέστιος, δὲν περ-
νοῦσα τὴς νύχτες μου στὰ ἀσυλα μέσα. Ἐλαβα
κάποια μόρφωσι, εἶμαι τὸ ἐπάγγελμά μου μη-
χανουργός. Στὴ νεότητά μου εἶχα καὶ παραδά-
κια καὶ ζοῦσα εὐχαριστημένα: κάθε βράδυ σὲ
κάποιο χορὸ ἢ ἀλλοῦ, δποῦ πάντα ἐτελεώναμε
μὲ γλέντι. Τὴν θυμοῦμαι καλὰ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ²
ῶς τὰ παραμικρότερα. Εἶναι δμως μέσα μου
κάτι ἀδειανό, καὶ θὰ ἔδινα τὰ λίγα χρόνια ποὺ
μοῦ μένουν, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ ξαναζήσω
ὅτι σχετίζεται μὲ τὴν Νίνα.

Νίνα τὴν ἔλεγαν. Νίνα. Γι’ αὐτὸ εἶμαι βέ-
βαιος ἡταν γυναῖκα ἐνδος μικροῦπαλλήλου σι-
δηροδρομικοῦ ἡσαν φτωχοί. Καὶ δμως μέσα
σὲ μιὰ τέτοια ἀτμοσφαῖρα δυστυχίας, πῶς ἡταν
πάντα χαριτωμένη καὶ λεπτή! Ἐμαγείρευε μόνη
της καὶ δμως τὰ χέρια της ἡταν σὰν ψεύτικα.
Τὶ θαυμάσιες τουαλέττες ἔξειρε νὰ φτειάνη μὲ
τὰ φθηνὰ φορέματά της. Μὰ καὶ καθετί, τὸ
κοινότερο πρᾶγμα ποὺ τὸ ἀγγίζει, γινότανε ἀ-
μέσως ἀλλο. Κ’ ἔγω ὅταν τὴν ἀπῆντησα στὴ
ζωή μου, ἔγινα ἀλλος ἄνθρωπος, καλύτερος, κ’
ἐτίναξα ἀπ’ ἐπάνω μου σὰν στάλες βροχῆς κάθε
ταπεινότητα τῆς ζωῆς.

Ο Θεός νὰ τῆς συγχωρέσῃ τὴν ἀμαρτία ποὺ
ἔκαμε νὰ μ’ ἀγαπήσῃ. Γύρω της ὅλα ἡταν
τόσο ταπεινὰ ποὺ δὲν ἡμόρρεσε νὰ μὴ μ’ ἀ-
γαπήσῃ. Ἡμουν νέος, ἔμορφος, ἔξειρα ἀπέξω
τόσα ποιήματα. Ποὺ δμως καὶ πότε τὴν ἔγνω-
ρισα μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ θυμηθῶ. Ολα
εἶναι βουτηγμένα στὸ σκοτάδι. Εἰκόνες μοναχὰ
χωρισμένες βλέπω. Νά... εἶμεθα στὸ θέατρο

* Μετάφρασις ἐκ τοῦ χειρογράφου, εὐγενῶς παρα-
χωρηθέντος εἰς τὰ «Παναθήναι», διὰ τὸ ὅποιον καὶ
εὐχαριστοῦμεν θεομῶς τὸν συγγραφέα. Τὸ διήγημα
αὐτὸ ὃδα περιληφθῆ εἰς ἔνα τόμον τοῦ ἔξδουρου ρωσού
ποιητοῦ ἔνδιδμενον μετ’ ὀλίγας ἡμέρας ὑπὸ τὸν τί-
τλον «Η Γῆ» ὅπο τῆς ἐκδοτικῆς ἐταιρίας Σκορπίος.
Περὶ τοῦ ρωσού συγγραφέως θὰ γίνῃ λόγος εἰς ἄλλο
τεῦχος τῶν «Παναθηναίων»:

Σ. τ. Δ.

. . . Αὐτή, εὐτυχισμένη, χαρούμενη — σὰν σὲ ἡ-
μέρα γιορτάσιμη — ἀπληστα φυσφᾶ κάθετος λέξι,
μοῦ χαμογελᾶ... Ναί, θυμοῦμαι τόσο καλὰ τὸ
χαμόγελό της... Ἀλλη φορὰ βρισκόμαστε οἱ
δυό μας, μοναχοί. Σκύβει τὸ κεφάλι της καὶ
μοῦ λέγει: «Τὸ ξέρω πῶς θὰ ἡσαι ἡ χαρά μου
γιὰ λίγον καιρὸ μοναχάδης δμως θὰ ἔναι στιγμές
τῆς ζωῆς μου γεμάτες». Τις θυμοῦμαι καὶ τὶς
λέξεις αὐτές. Μὰ τί ἔγινε ύστερα δηλητὴ ἡ
ἱστορία τῆς Νίνας; Ἡτον πραγματική; Δὲν
τὸ ξέρω.

Βέβαια, τὴν ἐγκατέλειπα πρῶτος ἔγω. Ἡταν
τόσο φυσικόν. Εἶχα ἔμπρός μου ἔνα λαμπρὸν
μέλλον καὶ δὲν ἡμποροῦσα νὰ σκλαβωθῶ μὲ
μιὰν ἀγάπη φομαντική. Αἰσθάνθηκα μεγάλη,
μεγάλη λύπη ποὺ χωρισμήκαμε, μὰ ἐνίκησα τὸν
ἔαυτό μου καὶ μάλιστα ἐθεωροῦσα ἡρωϊσμὸν
τὴν ἀπόφασί μου νὰ ζήσω μὲ τὸν πόνο μου.

«Υστερα ἀπὸ λίγον καιρὸ ἔμαθα πῶς ἡ Νίνα
μὲ τὸν ἄνδρα της ἔφυγε πρὸς μεσημβρίαν καὶ
ἀπέθανε. Μὰ κάθε ἀνάμνησις καὶ κάθε διμιλία
γι’ αὐτὴν μ’ ἐπείραζε τόσο ποὺ ἀπόφευγα ν’ ἀ-
κούω νὰ μιλοῦν γιὰ κείνην. Πρόσπαθοῦσα νὰ
μὴ σκέπτωμαι πειὰ τὴν Νίνα. Οὔτε τὴν εἰκόνα
τῆς δὲν εἶχα, οὔτε γράμμα δικό της, τίποτε ποὺ
νὰ μοῦ τὴν θυμιζῇ. Καὶ φυσικὰ λησμόνησα
τὸ πρόσωπό της, τὸ ὄνομά της, δηλητὴ τὴν ἀ-
γάπη μας. Καταλαβαίνετε, δλα τὰ λησμόνησα.
«Εσβυσε ἀπὸ τὴν ζωή μου σὰν νὰ μὴν εἰχε
ὑπάρξει ποτὲ γιὰ μένα... Τὸ νὰ μπορέσω
ἔτοι νὰ τὰ λησμονήσω δλα, εἶναι ντροπὴ γιὰ
ἔναν ἄνθρωπο.

Πέρασαν χρόνια. Δὲν θὰ σᾶς εἰπῶ πῶς
προώδευσα στὴν ἐργασία μου. Τώρα ποὺ δὲν
ὑπῆρχε ἡ Νίνα, ἐσκεπτόμουν μόνο πῶς νὰ κε-
ρδήσω χρήματα. Γιὰ λίγον καιρὸ ἐπέτυχα σχε-
δόν στὸν σκοπό μου ἐταξίδευα στὴν Εὐρώπη,
πανδρεύθηκα, ἔκαμα παιδιά. Ἐπειτα, σιγά σιγά,
δλα ἐπήγαιναν κατὰ διαβόλου. Η γυναῖκα
μου ἀπέθανε. Επροσπάθησα νὰ ἀναθρέψω τὰ
παιδιά μου, μὰ ἀναγκάσθηκα στὸ τέλος νὰ τὰ
παραδώσω σὲ συγγενεῖς μου, καὶ σήμερα — δ
Θεός νὰ μὲ συχωρέσῃ — δὲν ξέρω οὔτε ἄν
ζοῦν. Φυσικὰ ἀρχισα νὰ πίνω. Εἶχα ἀνοίξει
ἔνα γραφείον, μὰ οἱ δουλειές δὲν ἐπήγαιναν
ἔμπρός καὶ ἔχασα μαζὶ μὲ τὰ τελευταῖα μου
χρήματα καὶ τὸ θάρρος μου.

«Ἐφθασα τέλος στὴν θέσι ποὺ μὲ βλέπετε
σήμερα. Τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια, τὸν μῆνας

ποῦ δὲν ἔπινα, ἐργαζόμουν ως ἀπλοῦς ἐργάτης σὲ διάφορα ἐργοστάσια. Καὶ ὅταν ἄρχισα νὰ πίνω, κατέφευγα δπον τύχῃ, σὲ κάθε λογῆς τρύπα. Τότε ἄρχισα νὰ μισῶ τοὺς ἀνθρώπους, μολονότι πάντα ἥλπιζα καὶ ἐφανταζόμουν πᾶς γλίγωρα θ' ἄλλαζε ἡ τύχη μου καὶ θὰ γινόμουν πάλι πλούσιος καὶ εὐτυχισμένος. Γι' αὐτὸ καὶ περιφρονούσσα τοὺς συντρόφους μου γιατὶ αὐτοὶ δὲν εἶχαν τέτοιες σκέψεις.

Μιὰν ἡμέρα, πεινασμένος καὶ παγωμένος ἀπὸ τὸ κρύο, δὲν ἦξερω πῶς, ἐμπῆκα σὲ μιὰ μεγάλην αὐλήν. «Ἐνας μάγειρος μὲ εἶδε κ' ἐφώναξε: «Ἄλι, ἔστι, μὴν εῖσαι κλειδαρᾶς»; «Ναὶ» ἀποκρίθηκα. Καὶ μ' ἐκάλεσαν νὰ διορθώσω τὴν κλειδαριὰ ἐνὸς γραφείου. Μ' ἔβαλαν σ' ἔνα πλούσιο δωμάτιο. Παντοῦ εἰκόνες καὶ πράγματα χρυσᾶ... Διώρθωσα τὴν κλειδωνιὰ καὶ ἡ κυρία μοῦ ἔδωκε ἡ Ἰδια ἔνα φοῦβλο. Ἐπῆρα τὰ χρήματα. Σὲ μιὰ κολόννα ἐπάνω εἶδα ἔνα μαρμάρινο κεφάλι. Ἐμεινα μὲ μάτια ὅλα-νοιχτα, κ' ἐγὼ δὲν ἦξερω γιατί. Μὰ δταν ἐκύτ-ταξα προσεκτικά, τότε ἐκατάλαβα... Ἡταν ἡ *Nira*.

Σᾶς ἐπαναλαμβάνω, εἰχα δόλοτελα λησμονήσει τὴν Νίνα· καὶ μόνον ἔκεινη τῇ στιγμῇ ἐκατάλαβα πῶς τὴν εἶχα λησμονῆμένη. Ἐστάθηκα, καὶ μὲ μιὰ τρεμοῦλα ἐρώτησα: «Πῆτε μου, κυρία, ποιὰ εἴναι αὐτῇ ἡ γυναικα;» Ἄ, αὐτῇ, ἀποκρίθηκε, εἴναι ἔνα πολύτιμο κειμήλιον, εἴναι πεντακοσίων χρόνων, τοῦ 15ου αἰώνος. Μοῦ εἶπε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γλύπτου ἀλλὰ τὸ λησμόνησα. Μοῦ διηγήθη πῶς δ ἄνδρας της τὸ ἔφερε ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ δι τι ἐπροκάλεσε δόλόκληρη διτλωματικὴ ἀλληλογραφία τῆς ρωσικῆς καὶ τῆς ἵταλικῆς κυβερνήσεως. «Σᾶς ἀρέσει; μ' ἐρώτησε ἡ κυρία. Ἐχετε γοῦστο σημερινό. Κυττάξετε, τὰ αὐτιὰ δὲν εἶναι στὴ θέσι τους, ἡ μύτη δὲν εἶνε κανονική. . . » καὶ ἀρχισε νὰ λέγῃ καὶ νὰ ἔξηγῃ δόλα τὰ σφάλματα τοῦ ἔργου.

Ἐφυγα σὰν μεθυσμένοις. Δὲν ἦτον πειὰ δόμοιότης αὐτῆς, ἦτον αὐτὸς τὸ πορτραῖτο· κατί περισσότερο, ἦτον μιὰ νεκρανάστασις ἐπάνω στὸ μάρμαρο. Πήγε μου λοιπόν, πῶς ἡμπόρεσε ἔνας τεχνίτης, στὸν 15^{ον} αἰώνα, νὰ κάμη τὰ Ἰδια αὐτιὰ στοαβὴν κολλημένα στὸ κεφάλι ποὺ τὰ ἐγγόρια τόσο καλά, τὰ Ἰδια μάτια λίγο ἀλλοιώθωσα, τὴν Ἰδια μύτη λίγο ἀκανόνιστη καὶ τὸ μέτωπον πλατὺ καὶ κυρτὸ ποῦ δλα μαζὶ ἐσχημάτιζαν τὸ ωραιότερο, τὸ πειὸ γοητευτικὸ γυναικεῖο πρόσωπο; Τί θαῦμα ἔκαμε ὥστε δύο γυναικεῖς δόλτερα δύμοιες νὰ ζοῦν ἡ μιὰ στὸν 15^{ον} αἰώνα καὶ

ἡ ἄλλη στὰ χρόνια μας; Τὸ διτὶ ἡ γυναικα ἐκείνη
ἥτον ἀπαράλλακτη καὶ στὸ πρόσωπο καὶ στὸν
χαρακτῆρα καὶ στὴν ψυχή, δὲν ἀμφέβαλλα κα-
θόλου.

΄Η ήμερα αυτή ἄλλαξε δηλ μου τὴ ζωὴν. Κατάλαβα δὲ τὴν ταπεινότητα τῆς περασμένης ζωῆς μου καὶ εἶδα τὸ βάραθρον ποῦ εἶχα πέσει. Ἐννόησα τότε πῶς ἡ Νίνα ἦταν ἔνας ἄγγελος ποὺ μοῦ εἶχε στείλει ἡ τύχη καὶ ποὺ δὲν ἤξερα νὰ τὸν κρατήσω κοντά μου. Νὰ ξαναφέρω πίσω τὸ παρελθὸν ἦτον ἀδύνατον. Ὁρχισα νὰ ζητῶ μέσα μου καθετί ποῦ ἐνθύμιζε τὴν Νίνα, ὅπως συνάζομε τὰ κομματάκια ἐνὸς πολυτίμου πράγματος ποῦ ἔσπασε. Μὰ τί λίγες ἀναμνήσεις! Ὅσο καὶ ἀν προσπαθοῦσα, δὲν κατώρθωνα νὰ πλάσω μιὰ τελείαν εἰκόνα. Μόνο κομματάκια, ἐδῶ κ' ἔκει. Τί χαρὰ ποῦ εἶχα δταν εὑρίσκα στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου κάτι παινούργιο! Ἔτσι μὲ τὰς ἀναμνήσεις καὶ μὲ τὴν σκέψη περούνσα ὥρες δλόκληρες. Μὲ γελοῦσαν, μὰ ἥμουν εὐτυχισμένος. Εἶμαι γέρος, εἶναι ἀργά πειὰ γιὰ νὰ ξαναφέρω νέα ζωὴ, μὰ ἔχω τὴν παρηγοριὰ πῶς ἡμπορῶ νὰ ἔξαγνίσω τὴν ψυχὴ μου ἀπὸ κάθε ταπεινὴ σκέψη, ἀπὸ τὸ μῆσος κατὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπὸ τὴν κακία κατὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀνάμνησις τῆς Νίνας μοῦ ἔδινε αὐτὸν τὸν ἔξαγνισμό.

Είχα μόνον μιά ἐπιθυμία, νὰ ξαναϊδῶ τὴν προτομή. ‘Ολόκληρες βραδυὲς τριγύριζα ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ προσπαθοῦσα νὰ διαχρίνω τὴν μαρμαρένια κεφαλή, μὰ ἡτον τοπαθετημένη μακροὺ ἀπὸ τὸ παράθυρο. Νύκτες δλόκληρες ἐπέρασα ἐμπρὸς σ' αὐτὸ τὸ σπίτι. ‘Εμαδα δλους τοὺς κατοίκους τοῦ σπιτιοῦ, τὰ δωμάτια ἔνα, ἐγνώρισα τοὺς υπηρέτας. Τὸ καλοκαίρι δ νοικοκύρις ἐπῆγε στὴν ἔξοχή. Δὲν ἥμπόρεσα πειὰ νὰ νικήσω τὴν ἐπιθυμία μου. Μοῦ φαινότανε πῶς ἀν ἔροιχνα μιὰ μιατιὰ στὴ Νίνα τὴν μαρμάρινη, θὰ ξανάβλεπα δλα ἐμπρός μου. Καὶ θὰ ἦταν ἡ ζωὴ μου χάρούμενη ὡς τὸ τέλος. Τότε ἀποφάσισα νὰ κάμιω αὐτὸ, ποῦ τώρα μ' ἔφερε στὴ φυλακή. Τὸ ξέρετε πῶς ἀπέτυχε τὸ σχέδιό μου. ‘Ακούσατε στὸ δικαστήριο πῶς εἶχα μπῆ ἀλλοτε στὸ σπίτι αὐτὸ ὡς κλειδαρᾶς, πῶς πολλὲς φορὲς μὲ εἴδαν νὰ τριγύριζω ἀπέξω . . . ‘Ημουν ἔνας ἐπαίτης, εἶχα παραβιάσει τὶς κλειδωγιές . . . Μά, ἡ Ιστορία μου ἐτελείωσε . . .

— Άλλὰ θὰ κάμωμεν ἔφεστιν καὶ θὰ ἀθωωθῆς εἶπα;

— Ἡ καταδίκη μου, ἀπήντησε, δὲν θὰ λυπήσῃ κανέναν, κανέναν δὲν θ' αἰτιμάσῃ. Καὶ μήπως δὲν εἶναι τὸ ἴδιο νὰ σκέπτωμαι

τὴ Νίνα κλεισμένος σ' ἔνα ἄσυλο φτωχῶν ἢ μέσα στὴ φυλακή;

Δέν ενδρήκα τίποτε νὰ τοῦ ἀπαντήσω. Τότε
ὅ γέρων ἐσήκωσε ἐπάνω μου τὰ παράξενα μά-
τια του καὶ εἶπε:

— "Ενα πρᾶμα μόνο μὲ βασανίζει. Μήπως
Νίνα δὲν υπῆρξε ποτέ; Μήπως ὁ λογισμός
μου ἀδυνατισμένος ἀπὸ τὸ οἰνόπνευμα ἔπλασε
ὅλην αὐτὴν τὴν ἴστορία ὅταν ἐκύτταξα γιὰ πρώτη
φορά τὴ μαρμάρινη προτομή;

[Μεταφρ. Μ. Α. και Κ. Μ.] VALERY BRUSSOV

H ANTAPTIΣ *

IH'.

"Οταν ἡ Ζοζάννα ἐξήγησε ποία ἦτον ἡ Μαριέττα καὶ πῶς ἔνας ἄνδρας καὶ μιὰ γυναικα ἡμιποροῦσαν νὰ γευματίζουν ἐκεῖ μαζὶ χωρὶς νὰ σκανδαλίζουν κινένα, δὲ Νοέλ ἀνεκρούγασε:

— Ἐμπρός, πᾶμε στῆς Μαριέττας! . .

Ἡ ὥρα ἡτον ἐπιτά.

— Πώς; ἀπὸ τὸ ἀπόψε;
— Καὶ γιατί ὅχι; Μπορεῖ καὶ νάποθάνω τὴν
νύκτα χωρὶς νὰ γνωρίσω τὴν Μαριέτταν, τοὺς
Πώσους, τὰς Βαλκανίας, καὶ τὴν γερμανίδα
φίλη σας καὶ τὴν δακτυλογράφον ποῦ δὲν τῆς
ἀρέσουν τὰ ἐπιδόρπια! . . . Δυστυχισμένο κο-
ρίτσι! . . . Τὴν προσκαλοῦμε; ἀλλὰ ὅχι ἀπόψε
σας θέλω μόνην, διλομόναχην . . . Τί εὐτυγία! . . .

— 'Αλλά . . .

— Πρέπει νὰ φάτε ἀπόψε καὶ νὰ φάγω κ' ἐγώ . . .

— Δέν θὰ εὐχαριστηθῆτε ἀπὸ τὸ φαι, σᾶς προλαμβάνω.

- Ἐίμαι πολὺν εὐτυχῆς ποῦ δὲν θὰ καλο-
περάσω ἀπὸ φαῖ. Ἔσεις μόνο εἰσθε δυσαρε-
στημένη καὶ λυπεῖσθε ποῦ μοῦ μιλήσατε περὶ
Μαιούττας . . .

— Τί παιδιάτικα λόγια! . . .

³ Ήτον ἀλληθινὸν ἐν τούτοις πᾶς ἡ Ζοζάννα ἐλυπεῖτο λιγάκι διὰ τὴν ἀπρονοησίαν της. Δὲν ἐφοβεῖτο βέβαια νὰ συμφάγῃ μ' ἔναν νέον εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ἔναν νέον ποῦ τῆς ἦτο τόσον ἀξιότιμος φίλος. Εἰς τὸν κόσμον ποῦ ἔξουσε, ἡ συναδελφικὴ οἰκειότης καὶ ἐπαγγελματικὸς λόγοι ἐτροποιοῦσαν τὰς σχέσεις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἀπελευθερωμένων ἔκουσίως ἢ ἔξ ἀνάγκης ἀπὸ νοικοκυρίστικην εὐπρέπειαν. Ἡ Ζοζάννα εὑρίσκει φυσικώτατον νῦν δειπνή μὲ τὸν Μπερσιέ, ἡ ἀκόμη μὲ τὸν Ἰσιδωρον Φουκάρ, ὅπαν τὸ ἐπαγγελματικὸν καθῆκον τοὺς ἔφερνε εἰς ἐπαφήν. Ὁ Μπερσιέ ἥτον συνάδελφος, ὁ Φουκάρ διευμυντής, δηλαδὴ ἄνθρωποι ποῦ δὲν

εἶχαν σκοπούς... Καὶ οἱ ἕδιοι δὲν ἔβλεπαν εἰς τὴν Ζοξάνναν παρὰ τὴν συνεργάτιδα, τὴν δημοσιογράφον.—Σιμά εἰς τὸν Νοέλ, ἡ δημοσιογράφος ἔγινετο πάλιν ἀπλούστατα γυναικῖα, μὲ δειλίας παραδόξους καὶ υπερβολικάς. «Εἶνε γελοῖον, τέλος, ἐσυλλογίσθη νικημένη ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν· δικύριος Ντελὺλ ἥμπορεῖ νὰ πι- στεύῃ καὶ πῶς τὸν φοβοῦμαι ἀκόμη... ἐνῷ δὲν φοβοῦμαι κανένα. Δὲν εἴμαι κανένα κορι- τσάκι. Είμαι γυναικα τριάντα χρόνων, ἐλεύθερα, καὶ ποὺ ἀκριβὰ ἐπλήρωσα τὴν πειραν ποὺ ἔχω... Τὸ παρελθόν μου μὲ προασπίζει ἀπὸ αἰσθηματικᾶς ἔξεγέσεις... Αὐτὸς δὲν νέος ποὺ δὲν μοῦ ἔκαμε ποτὲ ἐρωτοτροπίαν, εἰδε κατ' ἀρχὰς εἰς ἐμὲ ἔναν τύπον χειραφετημένης δια- νοητικῶς, δοκούμεντο ζωντανὸν καὶ ποὺ μι- λεῖ: αὐτὸς τὸν διασκεδάζει... Ἡ περιέργειά του ἔγεινε συμπάθεια... Τόσο τὸ καλύτερο! Θὰ ἥμουν πολὺ ἀνόητη νάποροψίφω τόσο ἔν- τιμον φιλίαν, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν μόνην εὐχαρι- στησιν τῆς τωρινῆς μου ζωῆς... »Ἐπειτα θὰ ξέρω νὰ τὸν σταματήσω ἐκεῖ ποὺ πρέπει. Μο- λονότι δὲν ἔχει τὸν κακὸν τόνον τοῦ Φουκάρ».

“Η ἐπιθυμία τοῦ Νοὲλ ἔξεπληρώθη τὸ ὕδιο
βροάδυ. Ἐγνώσιε τὴν Μαριέτταν, τοὺς Πώσ-
σους, τοὺς Βαλκυρίας μὲ τὰ χρυσὰ μαλλιά,
τὴν δεσποινίδα Μύλλεο, καὶ τὴν ἰσχνήν δακτυ-
λογράφον. Εἶχε τὴν Ζοζάνναν ἀπέναντί του, εἰς
ἔνα μικρὸ τραπέζικο ἔκει εἰς μίαν γωνίαν. ”Ε-
φαγε μὲ πολλὴν δόξειν.

— Πῶς δλα αὐτὰ μὲ ἔσαναιώνουν! . . Εα-
ναβλέπω τὰ φοιτητικά μου χρόνια. Ἐκα-
κοῦσα ὅχι μακριὰ ἀπ' ἐδῶ κ' ἐσύχναζα εἰς ἔ-
νοδοχεῖα τετάρτης ταξεώς διὰ νὰ βλέπω ποιη-
τὰς: τὸν Μορεάς, τὸν Βερλαίν. Ἡμουν δεκα-
εννέα ἔτῶν!

‘Ωμύλησε διὰ τὰ νεανικά του χρόνια, τὴν μητέρα του, ποὺ είχε ἀποθάνει πολὺ προώρως, τὸν πατέρα του, τὸν δποῖον ἔβλεπε δλί-

* «Παναθήναια» σελ. 61.

γον, έναν καθηγητήν της φιλοσοφίας δύοποιός έχοντας διά την μόρφωσήν του απελευθερώνων αὐτὸν ἀπό κάθε πρόληψην. Καὶ ὀνόμασε τοὺς μᾶλλον προσφάτους ἐκ τῶν φίλων του, συντρόφους εἰς τὴν μελέτην καὶ εἰς τὰ ταξίδια, τοὺς δύοις ή ζωὴν εἶχε διασκορπίσει ἥδη. Ἀλλὰ δὲν ἐνθυμήθη καμμίαν γυναικαν καὶ ή Ζοζάννα ἐρωτοῦσε τὸν ἑαυτόν της ἃν δὸς εἶχε ὅματήσει ποτέ του μὲν ἔρωτα.

Εἶχαν σερβίρει πλέον τὸν καφὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐσηκώνοντο νὰ φύγουν ἐνῷ ή Ζοζάννα καὶ δὸς Νοέλ ξεκαλουθοῦσαν τὴν συνομιλίαν τους. «Ἐξω ἔβρεχε. Ἡ Ζοζάννα ἐσκέπτετο, χωρὶς εὐχαρίστησιν, τὸ ψυχόδην καὶ ἀδειο ἐνδιαίτημά της. «Ἡτον καλὰ ἐδῶ, στὴ ζεστασιά, εἰς τὸ φαιδρὸν φῶς, κοντὰ εἰς τὸν Νοέλ. Ἀκουμβημένος εἰς τὸ τραπέζομάνδηλον, μὲ τὸ σιγαρέττο εἰς τὰ χέρια, ἔλεγε:

«Στὴ Φλωρεντία...». «Στὴ Βιένη» «στὴ Λόνδρα», «Ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια...». «Ἐν' ἐπτὰ χρόνια τόρα...».

Τὸν ἀκούε, γοητευμένη ἀπὸ τὴν καθαρὰν φωνήν, τὴν ἀκριβῆ χειρονομίαν, τὰ ὀραῖα μάτια ποὺ κάποτε ἐσκίαζε νέφος μελαγχολίας. Καὶ δταν παρετήρει τοὺς ἄνδρας ποὺ ἥσαν καθιθμένοι εἰς τὰ γειτονικὰ τραπέζια, Γάλλους νευρικοὺς καὶ φλυάρους, ξανθοὺς Σκανδιναύοντας μ' εὐρεῖς ὕμους, «Ἄγγλους μὲ χρῶμα κοριτσιοῦ, τοὺς εὔρισκε πανούργους καὶ χυδαίους, μὲ τὴν ἴσχυν βαρεῖαν καὶ τὴν εὐγένειαν γυναικῶδη...». «Ἐτοι δὸς Νοέλ ἔγινε τακτικὸς θαμῶν εἰς τῆς Μαριέττας. «Ἐπαυσε νὰ πηγαίνη μέσα εἰς τὸν κόσμον διὰ ν' ἀνευρίσκῃ τὴν φίλην του, σχεδὸν κάθε βράδυ...». Καὶ τὸ πρώτον τους δεῖπνον ἐπηκολούθησαν ἄλλα δεῖπνα καὶ προγεύματα ἀπειράδια διότι δὸς Νοέλ καὶ ή Ζοζάννα δὲν εὑρήκαν μέσον ἀπλούστερον, εὐκολώτερον καὶ χωρὶς κίνδυνον παρεξηγήσεως. «Ἐτοι ἥσαν μαζὶ χωρὶς νὰ είνε μόνοι.

Καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τῆς Ζοζάννας, εἰς τὰ φαιὰ σκότη ὅπου διεφαίνοντο τὰ φαντάσματα τοῦ παρελθόντος, ἀνέλαμπεν ἡ λευκότης μιᾶς αὐγῆς.

Ἐσκέπτετο:

«Εἴμαι ὀλιγώτερο λυπημένη. Συνηθίζω νὰ ζῶ χωρὶς ἔρωτα. «Υστερό» ἀπὸ μερικὰς ἐβδομάδας θὰ πάω νανδῶ τὸ παιδί μου, καὶ ἡ μητρικὴ στοργή, μία φιλία ἀσφαλής, ἡ ἔργασία, ἡ ἀνεξαρτησία θάπτοτελέσουν μίαν εὐτυχίαν ἀρκετὰ ίκανοποιητικήν. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὸν Μαρούκιον, ἀλλ' ἐλπίζω διότι δὲν θὰ τὸν ξαναϊδῶ πλέον, καὶ αἱ ἀναμνήσεις μου θὰ

χάσουν τὴν ἀκριβῆ των μορφήν, τὴν δέξιητά των... Θάποκτήσουν ἔνα εἶδος γλυκύτητος.

Κάποτε ἀκόμη ἐστενοχωρεῖτο διὰ τὴν ἀπρονοησίαν της, δπως ἔλεγε. «Ἐλεγε μέσα της ὅτι δὸς Νοέλ, νέος, θελτικός, φιλόδοξος, γεμάτος χαρίσματα, ἀναγκαῖως θὰ τὴν ἀπεχωρίζετο κάποτε. Τὸν ἔβλεπε, μακράν, εἰς τὸ μέλλον, βαδίζοντα πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν, τὸν ἔρωτα, πρὸς δλας τὰς μεγάλας εὐτυχίας τῶν δύοιων ἥτον ἀξιος καὶ τὰς δύοιας θὰ ἡμιποροῦσε νὰ κατακτήσῃ...». Αὐτομάτως, ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὴν δόδον ποὺ ἐκεῖνος θάπολουθοῦσε.

«Δὲν θὰ λησμονήσῃ ποτὲ τὴν φιλίαν μας. Οὔτε οἱ ἔρωμένες, οὔτε ή σύζυγος θὰ τοῦ σβύσουν τὴν ἀνάμνησιν τῆς φίλης...».

Αἱ σκέψεις αὐταί, αἱ δύοιαι εἴδητιν τὴν Ζοζάνναν, τὴν ἔκαμναν νὰ ὑπερηφανεύεται συγχρόνως. Ἡ συμπάθειά της διὰ τὸν Νοέλ, αὐξάνουσα ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν, τῆς ἐφαίνετο ἔξευγενισμένη, νόρμως, δικαιουμένη ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον αὐτὴν ἀνιδιοτέλειαν. Ἐδέχετο τὴν πιθανὴν αὐτὴν λύπην τοῦ μέλλοντος ὡς ἀντισήσωμα τῆς παρούσης εὐτυχίας. Καὶ δὲν ἐννοοῦσε ὅτι αἱ θλιβεραὶ αὐταὶ ὑποθέσεις ἐτάρασσον μόνον τὴν φαντασίαν της... Εἰς τὸ βάθος τῆς Ζοζάννας, εἰς τὸ ἀσυνείδητόν της ὑπῆρχε μία ἐλπίς, μία βεβαιότης τρόπον τινά, ὅτι ὅλα θὰ ἐδιορθώνοντο, ὅτι ἡ προβλεψία συστυχία δὲν θὰ ἥρχετο ποτέ... Τί θὰ συνέβαινε λοιπόν;... Κάτι τί παραδίξον, σκοτεινόν, ἀπροσδιόριστον, ἀλλὰ δχι αὐτό, δχι αὐτό...». Ὁπωςδήποτε ἔμενεν ἐπιφυλακτικὴ μ' ὅλην τὴν φιλίαν της καὶ τὴν στοργήν. Καὶ ἔξαφνίσθη κάποτε δὸς Νοέλ δταν τὸν ἐκάλεσε μίαν ἡμέραν εἰς τὸ σπίτι της...

— Τὴν Κυριακήν, εἰς τὰς πέντε, ἡμιπορεῖτε νὰ περάσετε;

‘Απεκρίθη.

— Ναί, τὴν Κυριακήν. Θὰ μετρήσω τὰς ἡμέρας. Κέπειτα δταν θάλητη ή Κυριακή θὰ μετρῶ τὰς ὥρας.

«Ἡ ἀνυπομονησία του τὸν ἔκαμε νὰ ἔλθη παρὰ πολὺ ἐνωδίας. Ἡ Ζοζάννα εἶπε, ἀνοίγουσα τὴν θύραν:

— ‘Εσεῖς! πῶς αὐτό, ἀπὸ τόρα;

— Η λέξις αὐτὴ ἔκαμε πολὺ πακό εἰς τὸν Νοέλ. Ἡ θάλητης νὰ φύγῃ. Τὸν ἐκράτησε.

— Τόσο τὸ χειρότερο! θὰ μὲ ιδῆτε μὲ τὰ ουγκὰ τοῦ σπιτιοῦ... καὶ τόσο τὸ καλύτερο, θὰ ἔχωμε περισσότερον καιρὸν νὰ μιλήσωμε, διότι ἀπόψε δὲν τρώτε στῆς Μαριέττας...

‘Εφοροῦσε μίαν μάλλινη μπλόζαν ἡ δύοια

ἀφινε νὰ φρίνεται δὲ λαμπός της καὶ μέρος τοῦ στήθους. ‘Εχαμογελοῦσε:

— ‘Ελατε! εἶπε.

Μόλις ἐμπήκε δὸς Νοέλ ἐδοκίμασε ἔνα αἰσθημα δροσερότητος, καθαρότητος, χαρᾶς. Τὰ πράγματα ήσαν ως νὰ τὸν ὑποδέχωνται. Τὸ ωραῖον φῶς ἐγέμιζε τὰ μάτια του καὶ τὴν ψυχήν του.

Δὲν ἔπαινε νὰ λέγῃ:

— Εἶνε ὁραῖο τὸ σπίτι σας! εἶν' εὐχάριστο. Ἡ Ζοζάννα θάλητης νὰ τοῦ δεῖη εὐθύνης ἔξι ἀργῆς ὅτι εἶχε περισσότερο σπάνιον. «Ἐνα ἀντίγραφον τοῦ Μπαρτολομέα καὶ λαμβάνουσα τὸ ἀγαλματάκι εἰς τὸ χέρι της, τοῦ τὸ ἐπρότεινε μὲ τὴν χειρονομίαν ποὺ προσφέρομεν τὰ ἀνθητική. ‘Ἐπειτα δὸς ἀρχίζε νὰ θαυμάζῃ τὰς φωτογραφίας ποὺ ἐστόλιζαν τοὺς τοίχους—χωρὶς πλαίσια, διότι «κοστίζουν»—κένα παλαιὸ κορμό, ποὺ εἶχεν ἔργη εἰς τὴν Σάρτρην, εἰς ἔνα ἐπιπλοποιόν, καὶ τὴν τσαγέραν...

‘Ο Νοέλ ἐπροσποιεῖτο πῶς ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ ἔπιπλα, τὰ μπιμπελό, διὰ κάθε τί ποὺ ἀγαποῦσε ή Ζοζάννα. ‘Αληθινὰ μοναχὰ τὴν Ζοζάνναν ἔβλεπε. Ή σκέψις του τὴν περιέβαλλε, τὴν ἐνώπιεν τρυφερά, τῆς ἔλεγε: «Μήλησε! Χαμογέλασε!... Μήλησε ἀκόμη... Σὲ παρατηρῶ, καὶ δὲν σὲ ἀναγνωρίζω... Είσαι σύ; Εἶνε ἡ ψυχή σου ἡ ἀληθινὴ ποὺ μοῦ ἀποκαλύπτει;...». Εἶχε πιστεύει διὰ τὴν εύρισκε εἰς κανένα διαμέρισμα σκοτεινόν, εἰς ἀτμοσφαῖραν πένθους, μαυρονυμένην, δειλήν ἀκόμη ἀπέναντι του... Καὶ τὴν εύρισκε εἰνθυμον, ἀνοικτόκαρδον καὶ μὴ κρύπτουσαν τὴν χαράν της.

Κανεὶς δὲν ἔχει ιδῆτα αὐτὰ ἐδῶ τὰ πραγματικά: κανεὶς ἔκτος ἀπὸ τὴν δεσποινίδα Μπὸν δὲν ἔχει έλθει ἐδῶ, ἀλλὰ διὰ τὴν δεσποινίδα Μπὸν δὸς δρατὸς κόσμος δὲν ὑφίσταται...

— Λοιπὸν είμαι δὲ πρῶτος ποὺ...

— Ναὶ δὲ πρῶτος... Καὶ ἐπειδὴ εἴσθε πολὺ καλλιτέχνης, καὶ πολὺ δύσκολος, είμαι πολὺ ὑπερήφανη διότι ἐπιδοκιμάζετε καὶ σεῖς τὰ γοῦστα μου. ‘Αγαπῶ τόσο τὰ πράγματα ποὺ ἀνακατεύονται μὲ τὴ ζωὴ μου!... Αὐτὸ τὸ μικρὸ κύτρινο βαζάκι, τὸ θήγω μὲ στοργήν... Καὶ αὐτὴ ή κουρτίνα, πῶς μ' ἀρέσει τὸ πρῶτο νὰ τὴν βλέπω...

‘Απλωσε εἰς τὸ ἀκρον τοῦ ὑψωμένου βραχίονός της τὸ ψφαμα διανθισμένον μὲ χιμαϊρικὰ γαρύφαλλα καὶ ἐλέφαντας. Γαρύφαλα καὶ ἐλέφαντες ήσαν πρασίνου ἡ κυανού χρώματος — ὅλα τὰ πράσινα καὶ δλα τὰ κυανά. Καὶ δὲ

Νοέλ καταληφθεὶς ἀπὸ μίαν παιδικήν χαράν, ἐσυλλογίσθη:

— ‘Κανεὶς δὲν ήλθ’ ἐδῶ ἀφότου κατοικῶ στὸ Παρίσι. Σὲ κανέναν ἄλλον δὲν εἶπε αὐτὴ τὴ λέξι, γιὰ κανέναν ἄλλον δὲν ἔκαμε αὐτὴν τὴν χειρονομίαν...».

— ‘Ω! εἶπε η Ζοζάννα, μὴν τὰ βλέπετε...
— Βλέπω, ὀνομάζω, σκέπτομαι...
— Τί;
— ‘Οτι οἱ ἀντιφεμινισταὶ θὰ εξαφνίζοντο ἀν σᾶς ἔβλεπαν καὶ ἀν σᾶς ἀκούγαν...
— Γιατί;

— Είσθε τόσο γυναικα!... Ναί, ἐπαναστάτις, ἀντάρτις, οὔτε η βιοπάλη, οὔτε η ἀνεξαρτησία, οὔτε η διανοητικὴ ἔργασία, δὲν κατέστρεψε μέσα σας τὰ γυναικεῖα ἐνστικτα, τὸ ἐνστικτον της νοικοκυρᾶς, οὔτε τὸ ἐνστικτον τοῦ ἀρέσκειν. ‘Αγαπάτε τὰ στολίδια· στολίζετε τὸ σπίτι σας, ἔνα ἀνθρόπος μπιμπελόποιον σε υπαρχείαν, εἰς τὴν τσαγέραν...

— Καὶ τοῦτο σᾶς ἐκπλήττει;
— Καὶ ναὶ καὶ δχι...
— Πψ! τὸν συγγραφέα τῆς ‘Ἐργατίδος!...
— ‘Ακριβῶς... Ή συγγραφεὺς τῆς ‘Ἐργατίδος χειροκροτεῖ, καὶ δὸς Ντελύλ έκπλήττεται... Ό πρῶτος εἶχε γνωρισθῇ ἐκ τῶν προτέρων μὲ τὴν νέαν γυναικα...
— Καὶ δεύτερος
— Μὲ τὴν αἰωνίαν...
— Εἶνε τὸ ίδιο.

— Τὸ βλέπω ἀφότου σᾶς γνωρίζω... Ή φεμινισμός μου ήτον, τὸ διμολογῶ, κάπως θεωρητικός: καὶ δὲν ἐπίστευα, ἀληθινά, ὅτι θὰ ήμιτοροῦσε νὰ εῦρῃ κανεὶς εἰς τὴν ίδιαν γυναικα, τόσην διάνοιαν, τόσην ἐνέργειαν, τόσο θάρρος, ἐνωμένα μὲ τόσην χάριν καὶ γλυκύτητα... Μὲ προσηλυτίσατε...
— Είμαι καταγοητευμένη.

— ‘Ετοι θὰ δοκιμάσω νὰ προσηλυτίζω τοὺς ἄλλους... Ή Ελαβα τὸ μέρος τῆς γυναικός, κινηθεὶς ἀπὸ ἔνα αἰσθημα δικαιοσύνης καὶ ἀπὸ μῆσος πρὸς τὸν φαρισαϊσμὸν τῶν ἀνδρῶν... Θὰ γείνω εὐγλωττότερος τοῦ λοιποῦ, διότι θὰ ἥμαι εἰλικρινέστερος καὶ θὰ σκέπτομαι ἐσδῖς... Μία κοινὴ ἐνέργεια θὰ μᾶς συμπληστάσῃ... Ή φιλοτέρα καὶ ὀδαιοτέρα... διότι εἶνε κατί τι ὀδαιον ἡ φιλία μας, αἱ...

— Η Ζοζάννα ἀπεκρίθη μὲ σοβαρότητα.
— Πολὺ ωραῖα...
— Μεγάλη συγκίνησις τὴν κατελάμβανε... Καὶ διὰ νὰ τὴν συγκρατῇ τὴν συγκίνησιν αὐτὴν ἡ

δποία τῆς ἔδιδε μίαν ἀγνωστην θερμότητα εἰς τὸ στήθος καὶ δάκρυα εἰς τὰ μάτια, ἐγύρισε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος... Τότε εἶδε ὅτι ὁ Νοὲλ ἀπίθωσε εἰς τὸ τραπέζι ἔνα βιβλίον κ' ἐπάνω εἰς τὸ βιβλίον ἔνα μπουκέτο βιολέττες τῆς Πάρημας, διπλές καὶ πατημένες, χρώματος μῶβι καππώς φαιοῦ εἰς τὰ τρυφερά τους φύλλα, οἱ τελευταῖς τῆς περιόδου. Μήπως δὲν εἶχε πῇ καποτε ἐνώπιον τοῦ Νοὲλ ὅτι ἀπὸ ὅλη τὰ λουλούδια ἐπροτιμοῦσε τὰς βιολέττες;

— Καὶ δὲν σᾶς εὐχαρίστησα!... Πόσο καλὸς είσθε ποῦ μὲ συλλογίζεσθε!

Καὶ μὲ φωνὴν κάπως χαμηλοτέραν, γλυκυτέραν, ἐπρόσθεσε:

— Μόνο σεῖς μ' ἐνθυμεῖσθε...

— Τὸ πιστεύω, εἶπε. Εἴμαι πολὺ ἀποκλειστικός. Θὰ ἥθελα νὰ ἥμουν ὁ καλύτερος σας φύλος, ὁ μόνος σας φύλος... Εἰν' ἐγαῖσμὸς Ἰωας... Τόρα, παρατηρήσατε τὸ βιβλίον, ἔνα ὀραιότατο βιβλίο ποῦ δὲν ἔδιαβάσατε, τὸ ἔρω, καὶ τὸ δόποιον ἀπὸ σήμερα θὰ διαβάζετε καὶ θὰ τάγαπατε δυσκαλός...

— Εἶνε ὁ Dominique; Μοῦ τὸν δανείζετε;

— Δὲν σᾶς τὸν δανείζω, σᾶς τὸν χαρίζω, εἰς ἀνάμνησιν τῆς πρώτης ἐπισκέψεως ποῦ σᾶς κάμω... Ἔγραψα ἐπάνω τὴν χρονολογίαν: «25 Μαρτίου 19...» Καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν θὰ σᾶς κάμω ἐκπληξεῖ μὲ κάπιο ὀραιό βιβλίον ποῦ νὰ σᾶς εἶνε ἀγνωστον... Εἶνε φιλικόν μου δικαίωμα καὶ προνόμιον! Καὶ θὰ σᾶς ἀποκαλύψω πολλὰ - πολλὰ πράγματα ποῦ θὰ γοητεύσουν μάτια καὶ καρδιά...

— Θεέ μου! εἶπε ἡ Ζοζάννα, θὰ μὲ κακοσυνηθίστε!... Δὲν εἴμαι συνηθισμένη καὶ μ' ἔξαφνίζει ἀκόμη... Μία φιλία τόσο θελκτική, τόσο ὠραία! Πιστεύετε ὅτι τοῦτο θὰ διαρκέσῃ, ὅτι δὲν θάνατάστε ποτὲ μαζί μου; Πῶς;... Τόσο πολὺ ἀπλοῦν σᾶς φαίνεται τοῦτο; Έγὼ δὲν τὸ εὐρίσκω καὶ τόσο ἀπλοῦν... Ποῖος νὰ μοῦ ἔλεγε ἔδω κ' ἔνα ἔτος...

Δὲν ἐτελείωσε τὴν φόδισιν της. Η σκιὰ τῆς ἀναμνήσεως ἐπερνοῦσε ἐπάγω ἀπὸ τὴν Ζοζάνναν καὶ ὁ Νοὲλ ἐσυγκινήθη. Τὴν παρετήρησε μὲ μάτια ταραγμένα, καὶ ἡ Ζοζάννα τὸν ἡσθάνθη ὅχι βέβαια περίεργον ἀλλὰ στενοχωρημένον καὶ ὑποφέροντα.

‘Ηγέρθη.

— Τόρα, εἶπε, θὰ κάμω τὸ τσάι. Βάλετε τὸν Dominique στὴ βιβλιοθήκη... Αὐτές οἱ δύο ἐταζέρες ποῦ βλέπετε εἶνε ἡ βιβλιοθήκη, κύριε μου... Θὰ εῦρῃ καλὴ συντροφιὰ ἐκεῖ τὸ βιβλίο σας, θὰ ἰδῆτε...

‘Ἐπέρασε εἰς τὸ διπλανὸ δωμάτιον, καὶ ὁ Νοὲλ ἀκουσεὶς ἀνακίνησιν φλιτζανιῶν καὶ κουταλιῶν. Σκεπτικός, ἔξιτασε τὰ βιβλία, διαβάζων τοὺς τίτλους δυνατά:

— **Μανδρ Λεσκώ, Ἐξομολογήσεις, Άδολφος...** Καὶ πολλὰ τοῦ Βαλζάκ!... Σᾶς ἀρέσει ὁ Βαλζάκ!... **Ἡ κυρία Μποβαρόν... Ἡ Καρδιά μας, Τὸ Κόκκινο κρίνο, Ἄννα Καρένιν, Ἡ Σιγή, Ἡ Δύναμις τῶν πραγμάτων...** καὶ ποιηταί... Βερλαίν, Σαμαίν... Τὰ συγχαρητήριά μου! Ξέρετε καὶ κάμνετε καλὴν ἐκλογὴν φίλων... Μοῦ δανείζετε τὴν Δύναμιν πραγμάτων;

‘Ἐπήρε τὸ μυθιστόρημα τοῦ Παύλου Μαργκερίτ, τὸ ἄνοιξε, τὸ ἔξανάλεισε... **Ἡ Ζοζάννα** ἔμπαινε κρατοῦσα δίσκον:

— ‘Ο, τι δέλετε... Δὲν ἔχετε διαβάσει τὴν Δύναμιν πραγμάτων;

— Εἶνε πολὺς καιρός!

— Εἶνε ὀραιό βιβλίο, θλιβερὸν καὶ γεμάτο ἀπὸ ἀλήθειαν... ὅπως ἡ ζωὴ. Ο ἄνθρωπος ἔκεινος ποῦ χάνει τὴν ἐφωμένην του καὶ ὁ ὅποιος παρηγορεῖται μὲ μίαν ἴδιοτροπίαν εἰς τὴν ἀρχὴν κ' ἔπειτα μ' ἔναν δεύτερον ἔρωτα... Εἶνε θλιβερόν.

— Γιατί, θλιβερόν;... Διότι δὲν ὑπάρχουν πένθη αἰώνια, καὶ ἡ ζωὴ μέσα μας, χωρὶς νὰ τὸ θέλομε ἔμεις, ἀδιάκοπα ἔχανανθῆσει καὶ ἀναγεννεῖται.

— Πιστεύετε ὅτι τὸ πᾶν παρέρχεται, ὅτι τὸ πᾶν ἀλλάζει, ὅτι ὅλα βαίνουν πρὸς τὸ μηδέν, αἱ ὑπάρχεις ποὺ ἀγάπησε κανεὶς μὲ τὸν μεγαλύτερον ἔρωτα, ὁ ἔρως ὁ ἴδιος... Πιστεύετε τοῦτο; ‘Αλλά όχι, όχι, δὲν εἶνε δυνατόν! Οταν κανεὶς δὲν εἶν' ἐπιπόλαιος, δὲν ἡμπορεῖ καὶ δὲν θέλει νὰ λησμονήσῃ...

— Ο νόμος τῆς ζωῆς, ἐν τούτοις! Καὶ ἡ εὐαγγελικὴ ἐντολή: «Ἀφετε τοὺς νεκροὺς θάπτειν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς...».

‘Η Ζοζάννα δὲν ἀπήντησε ὁ Νοὲλ ἐφοβήθη μήπως ἐπλήγωσε τὴν θλιβερὰν καὶ αἰδήμονα ψυχῆν. ‘Αρχισε ν' ἀνασκαλεύῃ τὰ βιβλία πάλιν.

— ‘Α, νά! εἶπε, μία ὠραία ἔκδοσις τῆς Πριγκηπίσσης τοῦ Κλέβ.

‘Ἐθύγε τὸ μαροκινὸν δέσιμο τοῦ βιβλίου μὲ δάκτυλα, περιπαθοῦς βιβλιοφίλου. ‘Αλλά, εἰς τὸ πρῶτο φύλλον εἶδε μίαν λέξιν, μίαν χρονολογίαν, ἀρχικὰ γράμματα: «Εἰς ἀνάμνησιν τῆς 4 Φεβρουαρίου 18... M. N.».

— Κανένας ἀπὸ τοὺς φύλους σας θὰ σᾶς τὸ ἔχαρισε.

— Ναὶ κάπιοις φύλος μου...

‘Ο Νοὲλ ἐννόησε τὸν ἀνεπαίσθητον δισταγμὸν τῆς φωνῆς. ‘Η Ζοζάννα ἐπλησίασε τοῦ ἔδωκε τὸ φλιτζάνι καὶ τὴν ζαχαριέραν.

— Λίγο γάλα;...

— Ναὶ ζαχαριέρι... Γάλα δὲν θέλω... Εὐχαριστῶ.

‘Ἐβαλε τὴν Πριγκήπισσαν τοῦ Κλέβ ἐπάνω εἰς τὴν ἔταξέραν κ' ἔμεινε σιωπηλὸς ἐπὶ μίαν στιγμήν.

‘Ἐβράδυνασε. Τὰ φανάρια ἔστελναν μίαν ἀνταύγειαν εἰς τὸ ταβάνι τοῦ σκοτεινοῦ δωματίου, καὶ ὁ Νοὲλ μὲ τὴν Ζοζάνναν ἡσθάνθησαν ἔνα εἰδός θλιψεως χωρὶς νὰ ἥξενθούν τὸ γιατί.

‘Η νέα γυναῖκα ἐπῆγε νὰ φέρῃ τὴν λάμπανταν ἀλλὰ διαν ἐγύρισε, διὰ τὸ θηραμένη ἀπὸ τὴν μυρωδιὰν τοῦ ναρκίσσου καὶ τοῦ ὑακίνθου.

— ‘Απὸ τόρα!

— Καὶ τὴν λέξιν αὐτὴν ἡσθάνθη ὡς θωπείαν.

ΙΘ.

‘Ο Νοὲλ εἰσέδυσε εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ζοζάννας, τὴν ἐβάπτισε εἰς τὴν σκέψιν του, τὴν ἐμψύχωσε μὲ τὰς καθημερινάς του ἐπιστολάς.

‘Αν κατὰ τύχην διαπονήσατε τὸν γαλάζιον φάκελλον, τὴν τρυφερὰν συνηθισμένην καλημέραν, ἀν διὰ τὸ θηραμένης εἰς τῆς Μαριέττας, η Ζοζάννα ἔμενε λυπημένη καὶ νευρικὴ ὅλην τὴν ἡμέραν. ‘Απέφευγε τὴν δεσποινίδα Μύλλερ καὶ τὴν Ρωσίδα βοτανικόν, καὶ μόνη εἰς μίαν γωνίαν παρετήρει τὴν κενὴν ἐνώπιον της θέσιν. ‘Οταν διὰ τὸν μακαρίτην κύριον της, η Ζοζάννα δὲν ἡμποροῦσε νὰ τὴν συνοδεύσῃ εἰς τὰς μακρινάς διόπου αἱ ἐπαγγελματικαὶ ἀνάγκαι τὴν ἐφερναν, ἐνθυμεῖτο τοὺς ὠραίους περιπάτους ποῦ εἶχαν κάμει μαζί καὶ ἀνέζητε δίπλα της τὴν διωμαλέαν σιλουέτταν καὶ τὸ μελαχορινὸ πρόσωπο τοῦ φίλου της. ‘Ενα μπουκέτο, ἐνα βιβλίον, ἐνα μπιπτελό, η Pleureuse τοῦ Μπαρτολομέ. Αἱ ἀνταύγειαι τῶν φαναριῶν ἐπάνω εἰς τὸ ταβάνι, κατὰ τὸ βράδυ, ἐσμιγανεῖται μὲ τὴν μνήμην της μὲ λόγια, μὲ χειρονομίας τοῦ Νοὲλ καὶ κάποτε ἀναπαρήγε ἐκφράσεις καὶ επιφωνήσεις του.

‘Εξοῦσε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς ἀτμόσφαιραν ποῦ ἔκεινος ἐδημιουργοῦσε τριγύρω της καὶ μὲ ἀσυνειδήτους τρόπο ποιήσεις προσοικείωντος ἰδέας καὶ δρέξεις νέας. Εἰς τὴν ἡμικήπην αὐτὴν ἀνάρρωσιν, ἐκρατοῦσε μίαν θλιψιν ἀδροιστην, ἀλλὰ η καρδιά της καὶ τὸ σῶμα της ήσαν ἐν γαλήνῃ, — καὶ αἱ ημέραι καὶ αἱ νύκτες

ἐπερνοῦσαν χωρὶς νὰ τὰς συλλογίζεται ἐλαφραὶ καὶ ἥρεμοι.

Τόρα τὰ φωτεινὰ μάτια τοῦ Νοὲλ δὲν ἐτρόμαζαν πλέον τὴν Ζοζάνναν. ‘Εδοκήμαζε, σιμὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, ἐνα συναίσθημα ἀγνωστον ἀσφαλείας, ἐμπιστοσύνης. Τῆς ἥρεσε νὰ τὸν συμβουλεύεται, νὰ τοῦ ζητῇ προστασίαν. ‘Ολα τὰ δύντα ποῦ εἶχε ἀγαπήσει εἶχαν στηρίξει τὴν ψυχήν των ἐπάνω εἰς τὴν ἴδιαν της ψυχῆς. Διὰ πρώτην φοράν ἡ ψυχὴ τῆς Ζοζάννας ἀνευρίσκει τὸ γυναικεῖον ἔνστικτον, τὴν ἐπιθυμίαν τῆς προστασίας.

‘Η ἀνοιξις ἥλθε, οὐρανοὶ φαιοὶ καὶ γαλανοί, ἀργυρὰ σύννεφα, θερμαὶ βροχαί, ἡ ὑγρὰ καὶ πρασίνη ἀνοιξις, η ἐρχομένη ἀπὸ τὰ δάση μὲ τὴν μυρωδιὰν τοῦ ναρκίσσου καὶ τοῦ ὑακίνθου.

‘Επλησίαζε ὁ καιρὸς ποῦ η Ζοζάννα θὰ ἔπαιρε πάλιν μαζὶ τὸ παιδάκι της. ‘Ετέθη εἰς ἀναζήτησιν μιᾶς ὑπηρετοίας διὰ τὸ σπίτι καὶ διὰ τὸν Κλαύδιον, νὰ τὸν πηγαίνη περίπατο, νὰ τὸν πηγαίνοφέρνῃ εἰς ἐνα γειτονικὸ σχολεῖον καὶ νὰ μένῃ τὸ βράδυ, ἐν ἀνάγκῃ, σ' ἐνα πρόχειρο κρεβάτι τοῦ διαδίκου της πουαλέττας.

‘Υστερό’ ἀπὸ ἀναζήτησεις ἀποθαρρυντικάς, η Ζοζάννα εἶσανανθυμήτη τὴν Μαρίαν, τῆς δοποίας εἶχε δοκιμάσει τὴν τελείαν χρηστότητα καὶ τὴν ἀφοσίωσιν. ‘Η ἀγαθὴ γυναῖκα ἥλθε μιὰν Κυριακήν μὲ μίαν καπόταν μὲ πτερὰ εἰς τὸ κεφάλι καὶ μὲ μίαν γραβάταν οὐρανιὰ εἰς τὸν λαιμόν. Τὴν ἐπιασαν τὰ κλάματα σχεδὸν καθὼς ἔχανάβλεπε τὴν κυρίαν της κεμίλουσε διὰ τὸν μακαρίτην κύριον της. ‘Η ἀπόστασις τῆς δόδου Μουφετάρο ἀπὸ τὸ Quai des Augustins δὲν ἐψύχρανε τὸν ζῆλον της καὶ ἔκλεισαν ἐκ νέου συμφωνίαν. Ο Νοὲλ Ντελύλ ἐφθάσε τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐνώ η Ζοζάννα ηκούνε τὰς διηγήσεις τῆς Μαρίας. Δὲν ἦτον εὔθυμος. Εἶχε προγευματίσει μοναχός του εἰς τῆς Μαριέττας κέβλεπε χωρὶς εὐχαρίστησιν νὰ μετασχηματίζεται η ζωὴ τῆς φύλης του. ‘Η Μαρία, γεμάτη ἀπὸ θαυμασμὸν δι' ἔναν τόσον καλὸν φίλον, ἐσκέφθη τὰς εὐχαριστήσεις τῆς χηρείας, καὶ μέσα εἰς τὴν ἀπλῆ της ψυχῆς Ζοζάνναν, η δοποία ἀξίζει μιὰ φορὰ καὶ η δοποία ἥτον τόρα πολὺ εὐτυχισμένη.

— ‘Η μεγείσισά σας εἶνε κάπως παράδοξη, εἶπεν διὰ τὸ Νοέλ. ‘Εχει περίεργα μειδιάματα καὶ βλέμματα ἐνθαναρρύνσεως. Καὶ τί οὐ ποδοχήν μοῦ ἔκαμε. Αὖτη δὲν εἶνε μαγείρισσα, εἶνε μητέρα.

Ἡ Ζοζάννα διηγήθη τὴν ἱστορίαν τῆς Μαρίας.

— Δὲν εἶνε τόσον ἐπιδεικτική, ἀλλὰ εἶνε ἀφωσιωμένη!... Καὶ τόσο ἔξυπνη!... Σᾶς βεβαιῶ ὅτι ἡ ψυχολογία τῆς Μαρίας μὲνδιαφέρει ἀπέριως. Ἐχει τέτοιαν ἀντίληψιν τῶν γυναικείων δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων ποὺ σὲ κάμνει νὰ συλλογίζεσαι τὴν ἥθικήν τῶν ἀγρίων!...

— Πῶς αὐτό;

— Ἡ Μαρία σέβεται τοὺς δυνατοὺς ἄνδρας. Ὅταν λέγγῃ: «δ δεῖνα εἶνε καλὸς σύζυγος...» αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ὁ δεῖνα ἔχει αἰσθήματα λεπτὰ καὶ τὴν καρδίαν τρυφεράν. Ἐνας καλὸς σύζυγος εἶν' ἔνα ἐργατικὸ παιδί, σοβαρό, ποὺ δὲν κάμνει ἔξοδα καὶ «ἔχει ἔνοια τοῦ σπιτιοῦ». Ἡ γυναῖκα του ἔχει «ὅλα τάγαθά» δὲν τῆς λείπει τίποτε. Ἡ Μαρία ἐνῷ λυπᾶται τὰ κορίτσια ποὺ ἔσφαλαν, εἶνε ἀνοικτίμων διὰ τὴν γυναῖκα ποὺ ἔχει καλὸν ἄνδρα καὶ ποὺ τὸν ἀπατᾷ.

— Ἀλλὰ μία γυναῖκα ἡμπορεῖ νὰ εἶνε πολὺ δυστυχής κοντὰ σ'έναν ἔντιμον ἐργάτην, σοβαρόν, τακτικὸν κ.τ.λ.

Καὶ τί ἰδέαν ἔχει ἡ Μαρία γιὰ τὰς γυναικας ποὺ ἔχουν κακοπανδρευθῆ καὶ ἀγαποῦν ἄλλους;

— Ἄν δ σύζυγος εἶνε τεμπέλης ἢ ἀρρωστος ἢ πολὺ ἡλιθίος ὥστε νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ ἐπιβληθῇ, ἡ Μαρία λέγει: «Τόσο τὸ χειρότερο!... Δὲν εἶνε μὰ τὴν ἀλήθειαν ἄνδρας!».

— Δὲν βλέπει παρὰ τὸν φυσικὸν νόμον, τῆς ἐπιλογῆς εἰς τὸ συμφέρον τοῦ εἰδούς δαρβινίζει ἀσυνεδήτως ἢ ὠραιοτέρα εἰς τὸν δυνατώτερο!... Ἐ! δὲν εἶνε καὶ τόσον ἀνόητη!... Εἶμαι μὲ τὴν γνώμην τῆς σχεδόν...

— Πῶς;

— Οργίζομαι ὅταν βλέπω μίαν νέαν μὲνα γέρον ἢ ἔνα ἀρρωστον, ἢ ἔναν Ἀγαθόπουλον. Χωρὶς νὰ τὸ θέλω κάμνω εὐχάς ἀνηθίκους... διὰ νὰ λάβῃ ἢ δυστυχισμένη αὐτὴν ὑπαρξίας τὸ ἀνήκον εἰς αὐτὴν μεριδίον εὐτυχίας. Νάγαπᾶς κατὰ καθῆκον, νὰ εἴσαι πιστὸς κατὰ καθῆκον, οὐφ!...

Ἡ Ζοζάννα ἡρώτησε, μὲ φωνὴν κάπως συγκινημένην:

— Τὸ σκέπτεσθε αὐτό, πράγματι;

— Μήπως σᾶς πειράζει ἔσας αὐτό; Ὡ! βεβαιωθῆτε ἀπονέμω τὸν δρειλόμενον σεβασμὸν εἰς τὰς ἐναρέτους, τὰ ἐγκαρτερούσας, τὰς μυσιαζομένας γυναικας. Ἀλλὰ δὲν καταδικάζω

τὰς ἄλλας. Δὲν ἔχω προλήψεις, καὶ πολὺ δὲν διάλεκτος. Κέπειτα εἶμαι ὁ φίλος, ὁ ἵπποτης, ὁ ὑπερασπιστής τοῦ καταπιεζομένου φύλου. Ἐγεινα, χάρις εἰς ἔσας, ὁ Δὸν Κιχώτης τοῦ φεμινισμοῦ...

— Ομιλήσατε λοιπὸν σοβαρὰ διὰ τὰ σοβαρὰ πράγματα.

— Εἶμαι πολὺ σοβαρός... Μὲ ποῖον δικαίωμα θὰ κατεδίκασα τοὺς ἄλλους; Γιατὶ θὰ τοὺς ἐπέβαλλα ὀρετὰς ποὺ ἔγω εἶμαι ἀνίκανος νὰ πραγματοποιήσω; Δὲν θὰ ἡμποροῦσα νὰ εἶμαι πιστὸς εἰς μίαν γυναικα ποὺ δὲν θ' ἀγαποῦσα μὲ ἔρωτα... Μὰ τὴν πίστιν μου δὲν θὰ μποροῦσα! Γνωρίζω τὸν ἔαυτόν μου... Βλέπετε ὅτι εἶμαι μετριοπαθέστερος καὶ καλύτερος ἀπὸ τὴν Μαρίαν σας: ἔκτεινω τὴν συμπάθειάν μου ἐπὶ ὅλας τὰς ἀμαρτωλὰς ποὺ ἔκαμαν τὴν ἀμαρτίαν ν' ἀγαπήσουν...

— Ἡ Ζοζάννα ἔκίνησε τὴν κεφαλήν:

— Ἐχετε δίκαιον, δὲν πρέπει νὰ κατακρίνῃ κανεὶς κανένα... Τί ξέρομε ὅ ἔνας διὰ τὸν ἄλλον; Τίποτε... Πῶς νὰ μαντεύσῃ κανεὶς τ' ἀπόκρυφα μιᾶς καρδιᾶς!... Ἀλλὰ θ' ἀλλάξετε γνώμην, ἀργότερα, φοβοῦμαι... δταν θὰ πανδρευθῆτε...

— Δὲν θὰ ἔχω τὸ πνεῦμα ἐλεύθερον, διότι δὲν θὰ ἔχω τὴν καρδιὰ ἐλευθέραν; Εὐχαριστῶ πολὺ!... Δὲν εἶμαι μαριονέττα, κυρία μου...

— Ο Νοέλ διεμαρτύρετο τόσον ζωηρά, τόσον ἐλευθέρως, παρατηρῶν τὴν Ζοζάνναν κατὰ πρόσωπον, μὲ τὰ φωτεινὰ καὶ πίνεοντα τὴν εἰλικρίνειαν μάτια του, καὶ ἡ Ζοζάννα εἶχε τόσο μεγάλον πόθον νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸν ἐπίστευσε.

— Λοιπὸν δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ ἄνδρες σὰν ἔσας!

— Τόσο τὸ καλύτερο! θὰ μ' ἔκτιμήσετε περισσότερο.

— Δὲν ἔχετε προλήψεις... Ἐν τούτοις... — Τί;

— Ἐχετε ἐν τούτοις ἔνα εἶδος προλήψεως ἐναντίον τῶν γυναικῶν ναί, σεῖς, ὁ Νοέλ Ντελλύ, σεῖς!... Κατὰ βάθος στενοχωρεῖσθε νὰ βλέπετε τὰς γυναικας ἐργαζομένας, ἐπαγγελλομένας τ' ἀνδρικὰ ἐπαγγέλματα καλύτερα ἀπὸ δῆλους τοὺς ἄνδρας... Ἐτοι πιστεύετε τὸν ἔαυτόν σας δημοκρατικὸν ἐνῷ ἔχετε ἀντιπαθείας καὶ συμπαθείας ἀριστοκράτου...

— Ἐγώ;

— Σεῖς.

— Εἶμαι ἡ ἀπλότης προσωποποιημένη: Σπαριάτης!...

— Στῆς Μαριέττας τὸ πρῶτο βράδυ ποὺ

ἐπήγαμε σᾶς ἀκουσα νὰ πῆτε διαβάζοντας τὴν λίστα: «ἄληθινὸ παζάρι» διότι εἶδατε καὶ τὰς τιμὰς δίπλα στὰ φαγητά... καὶ ἐσκέπτεσθε: «αὐτὸ εἶνε φοβερό!...» Ὁμοιογήσετε το...

— Τὸ ὀμοιόγησε γελῶν:

— Ναὶ τὸ ὀμοιόγω... Ὁμως ἡσθε κ' ἐσεῖς μαζὶ κ' ἐπέρασα πολὺ εὐχάριστα.

— Ἀλλοτε, μιᾶς εἶπατε: «Ἄληθεια, ταξιδεύετε τρίτη θέσι;...» Καὶ ἀλλοτε μ' ἐρωτήσατε ἀν δὲν ἀγδίασα νὰ πηγαίνω μὲ τὰ λεωφορεῖα...

— «Α! Μὲ συγχωρεῖτε! Μὴ μὲ παίρνετε γιὰ κανέναν σνόμπ. Μὲ παρεξηγεῖτε...

— Πῶς;

— «Ἐχω, εἶνε ἡ ἀλήθεια, μίαν ἀσθενῆ πρόληψις ἐναντίον τῶν λεωφορείων, τῶν τρίτων θέσεων καὶ τῶν μικροξενοδοχείων... Ἀλλά, δταν σᾶς ὠμιλοῦσα, δὲν ἐσυλλογιζόμουν τὴν προσωπικήν μου ἀποστροφὴν πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἐσυλλογιζόμουν ἔσας, ἔσας μόνην... Πῶς νὰ ἐκφράσω δῆλην μου τὴν σκέψιν χωρὶς νὰ σᾶς προσβάλω;... Ἐστενοχωρεῖμηκα διότι εἶσθε μία γυναικα λεπτή, μή μου ἀπότον, ἐστενοχωρεῖμηκα καθὼς σᾶς ἐφανταζόμουν μέσα σ' ἔνα βρωμολεωφορεῖο ἢ σ' ἔνα βαγόνι τρίτης θέσεως μαζὶ μὲ στρατιώτας, χωρικοὺς καὶ παραμάνες μὲ τὰ μωρά τους!... Οὔτε μ' εὐχαριστοῦν περισσότερο αἱ σχέσεις σας μὲ τὴν Φλορύ, τοὺς Φουκάρ, οἵ δροῦοι σᾶς δέχονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἡττον εὐγενῶς. Δὲν σᾶς ἀρέσουν αἱ φαλιοδεξίαι, αἱ φιλοδοξίαι, ἀφήνετε καὶ σᾶς ἐκμεταλλεύονται. Θ' ἀφιερώνεσθε εἰς μίαν ζωὴν μετρίαν μὲ δῆλην τὴν φυσικήν σας εὐφυΐαν καὶ δραστηριότητα... Αὐτὸ εἶνε ἀδικον! Εἶνε φοιτόν!... Καὶ θὰ ἥθελα νὰ σᾶς τραβήξω ἀπ' αὐτοῦ...

— «Α! φίλε μου! συγκινοῦμαι πολὺ ἀπὸ τὰς μερίμνας σας διὰ τὸ ἀτομόν μου ἀλλὰ προηγορηθῆτε δὲν παραπονοῦμαι... Εἶμαι εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν τύχην μου τὴν τορινήν. «Ημουν ἀλλοτε περισσότερο δυστυχής... Ἐπεράσαμε μὲ τὸν μακαρίτην τὸν ἄνδρα μου ἡμέρας τρομεράς... Ἡ ἀτυχία, ἡ ἀρρώστια εἶχαν ἀλλάξει τὸν χαρακτῆρα...» Ω! μή με κάμνετε νὰ μιλῶ γ' αὐτοὺς τοὺς καιρούς...

— Ποτε, εἶπε δὲν Νοέλ ἀποτόμως, δὲν θὰ παρηγορηθῶ ὅτι δὲν σᾶς εἶχα γνωρίσει εἰς τὸν καιρὸν αὐτὸν τῆς δυστυχίας...

— Τί θὰ ἐκάμνατε;

— Δὲν ἔχω, ἀλλὰ θὰ ἐκαμνα κάτι... Θὰ ἐκαμνα γὰρ σᾶς ἀνω κάτω τὸ Παρίσι... Θὰ σᾶς ἐνεθάρηνα, θὰ σᾶς παρηγοροῦσα, θὰ σᾶς

ἔσωζα ἀπὸ δῆλα τὰ φρικώδη αὐτὰ πράγματα ποὺ μαντεύω...

— Ἡ Ζοζάννα ἐψιθύρισε:

— Πόσο καλὸς εἰσθε!... Ἀλλὰ δὲν θὰ ἡμιπορύσατε νὰ κάμετε τέπτοτε.

— «Ο, τι θέλει κανεὶς καὶ τὸ δύναται.

— Επανέλαβε:

— Τίποτε.

— Εσκέπτετο τὸν Μαυρίκιον δ δροῦος ποτὲ δὲν τὴν εἶχε βοηθήσει, ἐνθαρρύνει, παρηγορήσει. Καὶ παρ' ὀλίγον νὰ πῆ: «Γιατὶ, φίλε, φίλε μοναδικὲ καὶ ἀσύγκριτε, γιατί ἔρχεσθε τόσο ὀργά;...»

— Ἀλλὰ ἡ φράσις αὐτή, ποὺ ήτον σχεδὸν ἐξομοιόγησις, ἀπέθανεν ἐπάνω εἰς τὰ χεῖλη της, καὶ ἡ Ζοζάννα ἀπλωσε τὸ χέρι εἰς τὸν Νοέλ:

— Δὲν ἀμφιβάλλω γιὰ τὴν καρδιά σας, φίλε μου... ἀλλὰ, ἀν δέλετε, ἀς μιλήσωμε γιὰ κάτι ἀλλο...

K

— Εμπρός, κάμετε σεῖς μόνος σας τὸ μενού! Πῆτε τί σᾶς δρέσει! Θέλω τὸ ἀποχαιρετιστήριον αὐτὸ πρόγευμά νὰ σᾶς δρέσῃ... Ω! «πρόγευμα ἀποχαιρετιστήριον!»! Γιατί δχι ἐπιθανάτιον γεῦμα;... Διότι πηγαίνω στὴν Σάρτρην αὐλιο...»

— Καὶ διότι θὰ μείνετε ἔκει δέκα πέντε ημέρας. Θά εἶμαι λυπημένος. . . Ενῷ σεῖς πάλιν θὰ καρῆτε ἐπαναβλέπουσα τὴν θεία σας καὶ τὸ μικρό σας.

— Εἶνε πολ, φυσικό.. .

— Ναί... Καὶ δταν θὰ ξαναγυρίσετε, πάει πιά. Οὔτε ἐλευθερία ούτε τίποτε. Θ' ἀφοσιωθῆτε στὸ παιδάκι σας. Δὲν θὰ εἰσθε πλέον ἡ φίλη μου: θὰ εἰσθε μητέρα.

— Θὰ εἶμαι «μητέρα» καὶ θὰ μείνω ἡ φίλη σας.

— «Οχι δπως πρίν... δχι τόσο πολύ!

— Ζηλεύετε τὸ γυιό μου; Πολὺ κακά...

— Λατρεύω τὸ παιδάκι σας, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζω... Ἀλλὰ ἔχω ἔνα εἶδος φόβου... Λοιπόν, ἀποφασίσετε:

— «Οχι...» Εκλέξατε σεῖς γιὰ μένα... «Οταν εἶμαι μαζὶ σας, σᾶς ἀφίνω τὴν εὐθύνην τῶν ἀποφάσεων καὶ αὐτὸ μὲ ξεκουράζει.

— Είχαν καθίσει εἰς ἔνα μικρὸ τραπέζι εμπρός ἀπὸ τὸ Σινικὸν Περίπτερον ἀνάμεσα ἀπὸ πρασινάδες.

— Ήτον ἔνα πρωὶ 'Απριλίου, ἐν ἀπὸ τὰ ἀτμώδη ἐκεῖνα πρωινὰ ποὺ ἀργεῖ καπώς ἡ αὐγή. Ο ἐλαφρός ἀέρας ἐβάπτιζε εἰς κυανοῦν τὰς κο-

ρυφάς των δένδρων τοῦ Δάσους, τὰς φευγαλέας δενδροστοιχίας. "Ενα χρυσόχλωμο φῶς χυμένο μέσα εἰς τὸ ἀερόδες αὐτὸν κυανούν ἐπερχυνε τὰ πράγματα, τὰ ὅποια ἐφαίνοντο νέα ἡ ἀνανεωμένα.

Μία ἀνθοπῶλις ἐπέρασε δο Νοέλ τῆς ἔκαμε νεῦμα. Πόσους μενεξέδες εἶχε χαρίσει τῆς Ζοζάννας, ἀπὸ τὸν καιρὸν ποὺ τῆς ἔχαρισε τὸ πρῶτο ἐκεῖνο μπουκετάκι, τοῦ ὅποιου ἔνα ἀνθος διετηρεῖτο ὡς ἀνάμνησις εἰς τὰς σελίδας τοῦ Dominiique! Πόσες βιολέτες πορφυρές, σχεδὸν μαῦρες, καὶ ἄλλες σχεδὸν γαλάζιες, καὶ λευκές μὲ μίαν λεπτὴν ἀπόχρωσιν μώβ, ποὺ ἐταίριαζαν μὲ τὸ εὐθυμον ἥ μελαγχολικὸν χῶμα ἐνὸς συναισθήματος λεπτοτέρου καὶ ἀπὸ τὸ ἀρωμά των!

Παρόγγιελε ἔνα σωρὸ φαγητά ποὺ ἡμποροῦσαν νὰ κολακεύσουν τὴν γυναικείαν λιχουδιά. Ψάρια, κρασὶ ξανθό, φράουλες . . . Ἀλλὰ ἡ Ζοζάννα δὲν ἔτρωγε σχεδὸν καθόλου . . . Ακούμβωσα εἰς τὸν ἀγκῶνα τῆς ἀνέπτε τὸ μπουκέτο τῆς ἀνορθώνουσα κάθε τόσο τοὺς ρώθωνας διὰ νὰ εἰσπνεύσῃ καλύτερα. Ἡτον εὐτυχής. Τὸ κάτασπρο τοῦ κολλάρου ἔρριπτε μίαν ἀνταγγειαν εἰς τὰ φορέματα τῆς. Ἐφοροῦσε ἔνα καπέλλο

σὰν ἔκεινα ποὺ φοροῦν τὰ κορίτσια εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ Lawrence¹, ἔνα καπέλλο στρογγυλό. Οἱ τοῦφρες τῶν μαλλιῶν τῆς ἦσαν μαλακὲς καὶ λαμπρὲς σὰν τὰ πτερά τῆς ἐσάρπας τῆς. Μία ἀλυσίδα ἀπὸ γαγάτην ἐγιστροῦσε εἰς τὸν λαιμόν της . . . Ἐχαμογελοῦσε ἀρριστα καὶ ἐψιθύριζε καπτοτε:

—Ωραῖα εἶνε ἔδω! Ωραῖα! . . .

—Ἀνοιξι! Ἡλθε ἡ ἀνοιξι, όχι τοῦ ἡμερολογίου ἀλλὰ ἡ ἀληθινή. Αὐτὸ τὸ πρωΐ, καθὼς ἔξυπνησα, μοῦ ἐμπῆκε εἰς τὰ μάτια, εἰς τὰς φλέβας, εἰς τὴν ψυχήν . . . Ἔνα θάμβωμα, ἔνα κῦμα θερμόν, καὶ ἡ φυσικὴ αὐτὴ εὐθυμιά ποὺ σὲ κάμνει νὰ αἰσθάνεσαι, γιὰ πρώτην φορὰν τὴν λαχτάραν τῆς ζωῆς . . .

—Πόσο ἀγαπᾶτε τὴν ζωή!

—Καὶ σεῖς.

Δὲν ἀπήντησε ἀμέσως.

—Ἄλλοτε, δὲν ἀγαποῦσα τὴν ἀνοιξιν . . . Τὴν ἐφοβόμουνα.

—Πῶς;

—Δὲν ἡμπορεῖτε νὰ τὸ καταλάβετε . . .

[Ἀκολουθεῖ]

[Μετάφρ. Α. Κ.]

MARCELLE TINAYRE

¹ Ἀγγλος ζωγράφος πορτραίτων (1769 - 1830).

ΤΟ ΜΑΡΜΑΡΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟ *

Η ΤΑΝ μία φορὰ κι' ἔναν καιρὸ μιὰ πεντάμορφη κορασία, ποὺ τὴν ἔχει ἡ μάννα τῆς μοναχῆ καὶ ἀκριβῆ, καὶ δὲν τὴν ἀφίνει ποτὲ νὰ βγῆ ὅξω, γιατὶ, ὅταν τὴν μοιρανοὶ οἱ Μοῖρες τῆς, ἔλκανεν εἴπη, ὅτι τὴν ἡμέρα, ποὺ θάργανες ὅξω, θὰ τὴν ἔχανε γάλα πολὺν καιρὸ καὶ πολὺν θάργανες ὅξω, ἀν καὶ στὸ τέλος θὰ νικούσε καὶ θάργανες, ἀν καὶ στὸ τέλος θὰ νικούσε καὶ θάργανες. Προτιμούσε ἡ καρμένη ἡ μάννα τῆς νὰ τὴν εἶχε πάντα στὴν ἀγκαλιά τῆς, παρὰ νὰ τὴν χάσῃ ἀπὸ κοντά τῆς, ἔστο κι' ἀν τὴν εὐρισκει ὑπερέα τιμημένη καὶ δοξασμένη.

Μιὰ μέρα—θὰ εἴταν τότε ἡ Πεντάμορφη ὡς δέκα εφτά χρονῶν—ἔκει ποὺ κεντούσε καὶ τραγουδοῦσε μὲ τέσσερες πέντε φιληνάδες τῆς, ἡ μάννα τῆς, ποὺ τὴν φύλαγε πάντα μὲ ἀνήσυχο μάτι, ἐπεσε σ' ἔναν βαθὺν υπνο. Πρώτη φορά, ποὺ τὸ πάθινε αὐτὸ τὴν ἡμέρα της. Μόλις εἶδε αὐτὸ ἡ Πεντάμορφη λέει στέσει φιληνάδες τῆς:

—Μὲ βγάζετε κι' ἔμένα μιὰ στιγμὴ ὅξω, ὡς ποὺ κοιμᾶται ἡ μάννα μου νὰ ἴδω κι' ἔγω λίγον κόσμο;

—Σὲ βγάζομε . . .

Τῆς εἴταν οἱ φιληνάδες τῆς κι' ἀμέσως ἀφίνουν τὰ κεντήματα καὶ τοὺς ἀργαλειοὺς καὶ βγαίνουν κρυφὰ ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλή.

—Αμα βγῆκαν ἔξω, τράβηξαν πρὸς τὰ περιβόλια. Εκεῖ εἴταν ἔνα περιβόλι μὲ περύψηλον τοῖχο δόλο-

* * * Απὸ τὸν ἐκδοθέντα τόμον τοῦ κ. Χ. Χρηστοβασίλη «Ηπειρωτικά Παραμύθια».

γυραὶ καὶ κλεισμένο μὲ θύρα σιδερένια, ποὺ δὲν ἔχετε τί εἴταν μέσα.

Ἡ Πεντάμορφη, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ εἶχε βγῆ ὅξω ἀπὸ τὴ θύρα τῆς, ὅλο ωτούσε τές φιληνάδες τῆς «τ' εἶναι τοῦτο» καὶ «τ' εἶναι ἐκεῖνο» καὶ δὲ χόρταινε νὰ βλέπῃ τὸν κόσμο μὲ τὰ καλά τοὺ δίλα, ποὺ τὸν στειρεύονταν, χωρὶς νὰ έξερῃ κι' αὐτὴ γιατὶ, κι' ὅταν ἔφτασε στὸ περιβόλι, ποὺ εἴπαμε μὲ τὴν κλεισμένη σιδερένια θύρα του γιὰ νὰ μορόσουν νὰ ἰδοῦν μέσα, ποὺ δὲν ἔχετε κανένας τ' εἴταν μέσα, ωτητησε καὶ γι' αὐτὸ τές φιληνάδες τῆς:—«Τ' εἶν' αὐτό?»; Καὶ οἱ φιληνάδες τῆς:—«Τ' εἶν' αὐτό?»; Καὶ οἱ φιληνάδες τῆς εἴταν ἔνα περιβόλι, ποὺ δὲν ἔχετε κανένας τ' εἴταν μέσα.

—Αμα τὴν ἔχασαν ἀπὸ μπροστά τους οἱ φιληνάδες τῆς χτύπησαν τὴ σιδερένια τὴ θύρα, φώναξαν «Πεντάμορφη! Πεντάμορφη!» σαράντα φορές, ἀλλὰ ποὺ ἀντιλογιά! Ὅστερα εἴδαν κι' ἀπόιδαν, γύρισαν στὴ μάννα τῆς, τὴν ξύνησαν καὶ τῆς εἴπαν «τὸ καὶ τὸ» ἔγενε.

—Αμα ἀκούσαν τὸ χαμό τῆς Πεντάμορφης ἡ μάννα τῆς, ἔμπηξε τές φωνές καὶ τὰ κλάματα, ἔκλεισε τές θύρες καὶ τὰ παράθυρα καὶ τίποτε δὲν μοροῦσε πλειό νὰ τὴν παρηγορήσῃ.

Ἐρχόμαστε τώρα στὴν καημένη τὴν Πεντάμορφη: Ἄμα βρέθηκε κλεισμένη μέσα σ' ἔκεινο τὸ περιβόλι, μοναχή τῆς, χτύπησε τὴ σιδερένια θύρα καὶ φώναξε τές φιληνάδες τῆς ὅλες μὲ τὴν ἀράδα, σαράντα φορές τὴν καθεμά, ἀλλὰ ποὺ ἀντιλογιά! Ὅστερα εἶδε κι' ἀπόιδε, τράβηξε μέσα στὸ περιβόλι, γιὰ νὰ ἴδῃ μήν εἴταν καμμιά ὄλλη θύρα γιὰ νὰ βγῇ.

Ἐκεῖνο τὸ περιβόλι δὲν εἴταν σὰν ὄλα τὰ περιβόλια, ἀλλ' ἀλλο πρᾶμα. Είταν μαρμαρωμένο ἀπὸ τὴ μάλιστα ἀράδη ὃ τὴν ἀλλή. Λουλούδια, δέντρα, βρύσης τρέπατο, ποντιά, ἀνθόστωτοι, ὄλλα μαρμαρωμένα!

Γυρίζοντας δῶμε κεῖνε μέσα σ' ἔκεινο τὸ περιβόλι, βρέθηκε μπροστά σ' ἔνα μαρμαρωμένο Βασιλόπουλο, καβάλλα στὸ ὄλιο τοῦ, ντυμένο χρυσά φορέματα, πονχέ πίσω τὸν στράμπο πολύ, μαρμαρωμένο κι' αὐτὸ ὄλο. Τὸ Βασιλόπουλο εἶχε ἔνα χαρτί στὸ περιβόλι, τοῦτο τὸ χαρτί εἶχε γραμμένα αὐτὰ τὰ λόγια:

—Οποια κόρη μπῆ ἔδω μέσα καὶ μὲ ἴδῃ καὶ μὲ »λεπιονήθη καὶ μπροστή νὰ βαστάζῃ δύπνη τρεῖς »βδομάδες, τριά μερόνυχτα καὶ τρεῖς ὁρες καὶ γεμιση »ἀντὴ τὴ λεκάνη, ποντιά στὰ πόδια τ' ἀλόγου μου, »ῶς τὰ κεῖλα δάκρυα, θά ξεμαρμαρωθῆ καὶ θά ξωνέψω με. ὅλο μου τὸ στράτευμα κι' ὅλο αὐτὸ τὸ περιβόλι μὲ τὰ λουλούδια του, τὰ δέντρα του, τὰ »νέρα του καὶ τὰ ζωά του, κι' αὐτὴ τὴν κόρη θά τὴν πάρω γυναῖκα μου καὶ θά τὴν κόρη βασιλίσσα».

Διηράζοντας ἡ Πεντάμορφη αὐτὰ τὰ λόγια, λυτήθηκε τὸ καημένο τὸ Βασιλόπουλο κι' ὄλα τὰ πάντα, πον εἴταν γρήγορα μαρμαρωμένα, κι' ἀποφάσισε ν' ἀγρυπνήσῃ τρεῖς βδομάδες, τριά μερόνυχτα καὶ τρεῖς ὁρες καὶ νά γεμισῃ τὴ λεκάνη δάκρυα ως τὰ κεῖλα. Αρχις ν' ἀγρυπνά. Πέρασε μιὰ βδομάδα, πέρασε κι' ἡ δευτερη, πέρασε κι' ἡ τρίτη, γέμισε κι' ἡ λεκάνη δάκρυα. Τῆς ἔλειπαν τριά μερόνυχτα καὶ τρεῖς ὁρες, ἀλλ' εἶχε είναι ἀπὸ τὴν ἀπύπνια, καὶ κόντευε ν' ἀποκιμηθῆ ὄρθη, δταν ἀκούσεις εἶχε ἀπὸ τὸν τοῖχο τοῦ περιβολού εἴναι ποὺ φώναζε:

—Σπλάβεις! Σπλάβεις καλές!

—Πραμματευτή! Πραμματευτή! φωνάζει ἀπὸ μέσα της Πεντάμορφη, πόσα μού δίνεις μιὰ καλή Σκλάβα;

—Ἐνα φωλιά της γυναίκα του!

—Τοῦτης τὴ γυναίκα του τὸ Βασιλόπουλο καὶ ωρήσεις, καὶ τριά κι' καλύτερη.

Κόβει ἀπὸ τὴν τραχηλιά της τρία φλωριά καὶ τοῦ τὰ φίλεις.

—Τάλαβες; τοῦ λέει.

—Τάλαβα τὴν ἀπολογίαται.

—Δός μου λοιτόν μιὰ ἀπὸ τὲς καλύτερες.

—Ποὺ εἶνε ἡ θύρα νὰ σου τὴ φέρω;

—Θύρα; Δὲν ἀνοίγει ἡ θύρα μας! Αναίβασε τὴν ἀπὸ ἀπάνω ἀπὸ τὸν τοῖχο, κι' ἀπ' ἔκει εἶναι δική μου δούλεια.

Σὲ λίγο παρουσιάστηκε ἀπάνω στὸν τοῖχο ἡ Σκλάβα.

—Ρίζου κατώ, τῆς φώναξε ἡ Πεντάμορφη, καὶ μὴ φοβᾶσαι. Θά σὲ δεχτῶ στὴν ἀγκαλιά μου.

Ρίχτηκε ἡ Σκλάβα, κι' ἡ Πεντάμορφη τὴ δέχτηκε στὴν ἀγκαλιά της χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε.

—Τί ἀγαπᾶς κι' σου κάνω, τὴ φώτασε ἡ Σκλάβα.

—Μία χρόη μονάχα σού ζητῶ, τῆς ἀπολογίατης ἡ Πεντάμορφη.

—Ἔχω τὸ Βασιλόπουλο μαρμαρωμένο καὶ γιὰ νὰ καημένη θύρα γειμάτη δάκρυα. Εἴκανα την περίπτωση νὰ είναι πολύτερη.

—Πέτρα, πολύτερη στὴν θύρα γειμάτη δάκρυα.

—Μάθε, ἀφέντη μου, τοῦ εἶπε ἡ Πεντάμορφη, καὶ νὰ μὲ πιστέψης.

—Τέλος, τῆς εἴπε τὸ Βασιλόπουλο, καὶ σὲ πιστεύω.

—Μάθε, ἀφέντη μου, τοῦ εἶπε ἡ Πεντάμορφη, δτι ἔγω μέμονον ποὺ σὲ ξεμαρμαρώσα καὶ σὲ ζωντάνεψα!

—Δὲν είμαι οικλάβα ἔγω, ἀλλ' ἡ γυναίκα σου εἴταν οικλάβα μου!

—Τι λέει αὐτὸν; τῆς εἴπε τὸ Βασιλόπουλο. Μάθε,

καὶ νὰ λέει περισσότερο!

—Κι' ἡ Πεντάμορφη ξακολούθησε:

—Ἐγώ γέμισα τὴ λεκάνη δάκρυα ως τὰ κεῖλα της....

Κοιμήθηκε ἡ Πεντάμορφη καὶ ξαγρυπνοῦσε ἡ Σκλάβα. Ἐνῷ ξαγρυπνοῦσε πήγε κοντά στὸ μαρμαρωμένο Βασιλόπουλο καὶ βλέπει τὸ ζαράτη πού βρύσης της ζωντάνεψε. Ζωντάνεψε κι' ὄλο τὸ στράτεμα του, ζωντάνεψε κι' ὄλα τὰ πουλιά, κι' ὄλο τὰ λουλούδια, κι' λαχταρία καὶ κάρπηκαν οἱ τοῖχοι τοῦ περιβολού.

—Δέν την ὄφινο νὰ κοιμηθῇ ὄλο τὸ διάστημα, ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ ξεμαρμαρωθῇ τὸ Βασιλόπουλο;

—Την ὄφινο νὰ κοιμηθῇ τὸ διάστημα, ποὺ περιβολεῖται τὸ περιβόλιον της ζωντάνεψε;

—Οταν τελείωσαν τὴν καλωσούνη της καταλάβει τὸ Βασιλόπουλο.

—Ξεμαρμάρωσε τὴν καλωσούνη της καταλ

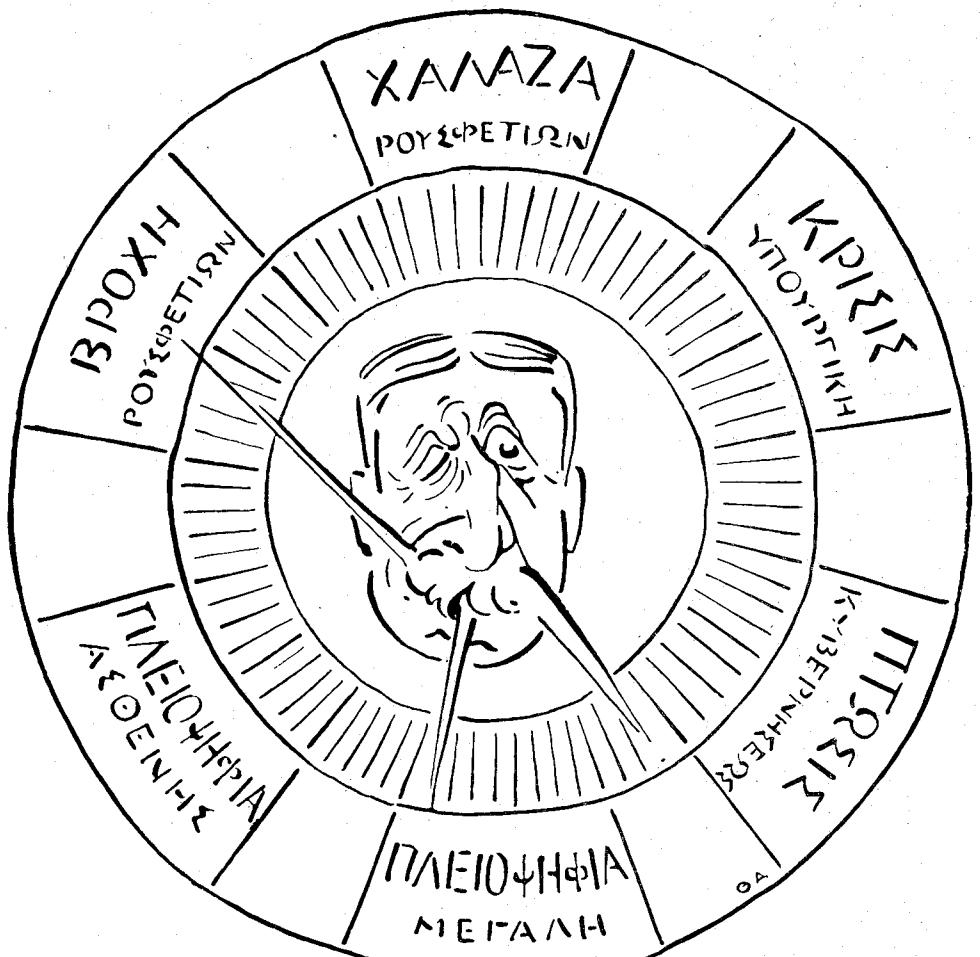
Αλλά μ' είχε τσακίσει ή δύπνιά. Έκείνη τή στιγμή περνούσε απ' εξώ ένας μὲ σκλάβες. Τάρροιξα τρία φλωριά, και μου ἀνέβασε στὸν τοῖχο τὴν καλύτερη. Αὐτή είταν, αὐτή, πῶχεις τῷ γυναῖκα! Τῆς εἶπα νὰ ξαγουνήσῃ καὶ αὐτή ἔνα μερόνυχτο καὶ υστερά νὰ μὲ ξυντήσῃ, αὐτή δύως ξέροντας γράμματα, διάβασε τὸ χαρτί, πούχες στὰ χέρια σου, καὶ ἀντὶ νὰ μὲ ξυντήσῃ, μὲ ἀφῆσε νὰ κοιμοῦμαι, καὶ ὅταν ξέμαρ- μαρόθηκες καὶ ζωντανεψες, μᾶς ὅπτησε καὶ τοὺς δύο, καὶ ἐσένα καὶ ἐμένα!.... Εσύ νὰ πάρῃς σκλάβα γυναῖκα, καὶ ἔγα νὰ κάσω τὴν τύχη μου! Άν τὴν πονῦσε ἡ καρδιά, καὶ ἔχουνε ἔνα κάνν δάκρυ για σένα, τότε χαρισμά της ἀς είταν! Άλλα τὰ δάκρυα είταν δικά μου, που είταν γεμάτη ὡς τὰ χελιά ή λεκάνη.

Κι' ἐνῷ ἔλεγε αὐτά, τὰ δάκρυα ποῦ τῆς ἔτρεχαν γένονταν μαργαριτάρια

Τὸ Βασιλόπουλο πίστεψε τὰ λόγια τῆς, τὴν πῆρε καὶ τὴν ἔφερε στὴν πολιτεία, τὴν ἔντυσε κρύφα βασιλικά φορέματα, καὶ τὴν παρουσίασε στὸ παλάτι, ὡς ἀληθινὴ γυναῖκα του, καὶ διέταξε νὰ κάνουν κομμάτια τῇ Σκλάβᾳ που τὸν γέλασε, ἀλλὰ ἡ Πεντάμορφη δὲν τὸν ἀφῆκε καὶ τῆς ἔδωκε τὴ λευτεριά της νὰ φύγῃ καθὼς τῆς τὸ εἶχε ὑποσχεθῆ στὸ μαγεμένο περιβόλι ὅταν τὴν ἄγραφος.

Ἡ Πεντάμορφη, γένοντας γυναῖκα τοῦ Βασιλόπουλου ἔστειλε καὶ ηὗρε τὴ μάννα της καὶ τές φιληγάδες της καὶ τές ἔφερε στὸ παλάτι καὶ ἔζησε χρόνια πολλὰ καὶ ζωὴ χαροπάνεψε.

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟΝ — ΓΡΟ Θ. ΑΝΝΙΝΟΥ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Πανσλανίσται, οἱ μεγάλοι ἔχθροι τοῦ Γένους, ὑπὸ Δημητρίου Αναστασοπούλου τοῦ Ἀθηναίου.

Τὸ βιβλίον αὐτὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ τετρακοσίας σελίδας. Ἐνας ἄλλος, ἔγῳ ἔξαφνα, ἀν εἰχα νὰ εἴπω δσα ὁ κ. Αναστασόπουλος, θὰ τὰ ἔλεγα μόνον εἰς διακοσίας. Αὐτὸς δύως δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῶν «Πανσλανίστων» εἶνε φίλαρος. Τὸ περιττά τοῦ βιβλίου εἶνε ὀρθάνα, καὶ τὸ ὄρθιον ποτὲ δὲν εἶνε περιττόν. Παραδέιγματος χάριν τὸ ἔξοχα περιγραφικὸν ἔκεινο «διαλειμμα» περὶ τοῦ Ρώσου προσκυνητοῦ, τὸ ὅποιον ἐδημοσιεύθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὰ «Παναθήναια». Οἱ ἀναγνῶσται μας εἶνε ἀδύνατον νὰ μηρὶ ἐνθυμοῦνται τὴν δύναμιν καὶ τὴν ζωηρότητα ἔκεινης τῆς ζωγραφίας, ὅπερ νὰ κρίνουν καὶ περὶ τοῦ δύον. Τὸ κατ' ἐμὲ λυποῦμαι εἰλικρινῶς, διότι τὸ βιβλίον δὲν ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ «διαλειμματα». Τότε θὰ ἡτο καθολοκληρίαν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν μου καὶ ς μὰ ἡμιποροῦσα νὰ γράψω πολὺν βεβαίτερα δ' αὐτὸν. Τώρα πῶς θέλετε νὰ κρίνω δὲν οἱ Πανσλανίσται εἶνε οἱ μεγάλοι ἔχθροι μεγαλήτεροι καὶ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους; — ἡ ἀν εἴνε δπως ζωγραφίζονται εἰς τὸ βιβλίον, ἡ ἀν κάμνουν δσα καὶ δπως ισχυρίζεται οἱ συγγραφεὺς; Τὰ «Παναθήναια» ἐπεκαλέσθησαν τὴν κρίσιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ιστορίας κ. Καρολίδου, καὶ ὁ σοφὸς καθηγητής ἀπήντησεν ὅτι τὸ βιβλίον, γραμμένον μὲ δεινήν πολυμάθειαν καὶ μὲ μεγάλον ἐνθουσιασμόν, εἶνε τωόντι ἔξιον πολλῆς προσοχῆς, ἀλλὰ διότι μὴ εὑκαιρῶν πρόδος τὸ παρόν, ἐπιφυλάσσεται νὰ τὸ κρίνῃ ἀργότερα. Ας ἐπιφυλαχθοῦν λοιπὸν καὶ οἱ ἀναγνῶσται μας ἔως νάκουσσον τὴν γνώμην ἐνὸς εἰδικοῦ. Εγὼ δὲν είμαι δύοις, καὶ τίποτε ἄλλο δὲν ἡμιπορῶ νὰ προσθέσω, παρὰ διότι τὸ βιβλίον τοῦ κ. Αναστασοπούλου μὲ ζημιθε πολλὰ πράγματα ποῦ δὲν ἔξευρα, καὶ διότι ἀπὸ τὸν κ. Καρολίδην περιμένω νὰ μάθω καὶ ἔγω ἀν μου τὰ ἔμαθεν δρθά τη στραβά. «Οσον διὰ τὴν λογοτεχνήν τον ἀξίαν, τὴν πέραν τῶν «διαλειμμάτων», πᾶσα κρίσις θὰ ἡτο περιττή. Ο ἴδιος ὁ συγγραφεὺς ἐδήλωσεν ὅτι τὸ βιβλίον του, ιστορικόν, πολιτικόν, θενικόν, ἀποκαλυπτικόν, διδακτικόν καὶ διάλογον θέλετε, μόνον λογοτεχνικόν δὲν εἶνε. Μολοντοῦτο, καὶ δι' αὐτὸ ἀκόμη εἰμιπορεῖ κανεὶς νάμφιβάλλη.

Η πειρωτικὰ παραμύθια, ὑπὸ Χ. Χρηστοβασίλη.

«Οπως δλος δ ἔλληνικός κόσμος ἐγαλούχηθηκε μὲ τὰ ἡπειρωτικὰ τραγούδια, ἔτσι ἐγαλούχηθηκε βέβαια καὶ μὲ τὰ ἡπειρωτικὰ παραμύθια». Αὐτὸ λέγει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸν πρόλογόν του, καὶ ἡτο ἀνάγκη νὰ τὸ εἰπῆ, διότι σχεδόν ὅλα αὐτὰ τὰ παραμύθια, ποῦ ἔχει συλλέξη, τὰ ἔξευρα καὶ ἔγω ἀπὸ τὴν πρώτη μου δασκάλα, — τη γιαγιά τῆς Μαργαρίτας Στέφα, — καὶ ἐνόμιζα ὡς τῶρα διότι εἶνε ζακυνθινά! Καὶ ίδον που διά της παραλλαγάς ἀπὸ τὰ γνωστά μου ζακυνθινά, καὶ αὐτάς τὰς πιστεύω. Δὲν πιστεύω δηλαδὴ διότι κ. Χρηστοβασίλης μου ἀποκαλύπτει διότι εἶνε ἡπειρωτικός. Διατί νὰ μὴ τὸ πιστεύω; Εξαίρετα ἀπὸ ἡπειρωτικὰ ημιπορεῖ νὰ ἔγιναν πανελλήνια. «Οσον διὰ τὰς παραλλαγάς ἀπὸ τὰ γνωστά μου ζακυνθινά, καὶ αὐτάς τὰς πιστεύω. Δὲν πιστεύω δηλαδὴ διότι κ. Χρηστοβασίλης ἡθέλησε γά διορθώσῃ καὶ τὰ παραμύθια, δηποτερόδυνος μίαν φοράν καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Μολοντοῦτο, καὶ αὐτὸ ἀν ἔκαμε, πάλιν, τὸ λέγω εἰλικρινέστατα, δὲν μου φάνεται ἀξιοκατάκριτος. Ο κ. Χρηστοβασίλης συλλέγει ἔθνικά μηνημεῖα δχι τόσο πρός χρήσιν τῶν ἐπιστημόνων, δσο πρός χρήσιν τοῦ

λαοῦ. Γνωρίζει δὲ τόσο καλά τὴν ἔθνικὴν γλῶσσαν, καὶ εἰνε τόσον ἐμποτισμένος ἀπὸ τὴν ἔθνικὴν ψυχὴν, καὶ εἰς τὸ βάθος μένει τόσο γνησίως ωμιδος ποιητής, ὃστε διατί νὰ τοῦ ἀρνηθῇ κανεὶς ἔνα δικαιώμα ποῦ τὸ παίρνει ἀνεῳτήτα ο πρώτος τηλόν ωφελός καὶ δηδοτος τηλόν ωφελός, — τὸ δικαιώμα δηλαδὴ νὰ συμπληρώνῃ, νὰ παραλλάξῃ καὶ νὰ ἐπιδιορθώῃ τὰ δημοτικὰ τραγούδια ἢ τὰ παραμύθια;

Βεβήλωσις, σοῦ λέγουν. Όταν τὸ κάμνη ἡ γιαγιά τῆς Μαργαρίτας Στέφα, δὲν εἰνε καὶ ὅταν τὸ κάμνη εἶνας Χρηστοβασίλης, εἶνε; Αὐτὸ δὲν τὸ καταλαβαίνω.

Φύλλα Ημερολογίου, ὑπὸ Δημ. Καλογεροπούλου.

Αντὶ ἐνὸς τεύχους «Πινακοθήκης», δι. κ. Καλογερόπουλος ἐπύπωσε διὰ τοὺς συνδρομητάς του καμιαία ἐκατοστή κομψά σελίδας παλαιῶν καὶ νέων πεζογραφιμάτων του.

Δέν μου ἐδόθη ἀκόμη ἡ εὐκαιρία νὰ δικλήσω διὰ τὰ ἄρθρονα ἔργα τοῦ κ. Καλογεροπούλου, λυποῦμαι δὲ διότι οὔτε σήμερον μοῦ διδεται ἡ καταλληλοτέρα. Διότι τὰ κομμάτια τοῦ ἀνά κείρας βιβλίου εἶνε μᾶλλον ἐντυπώσεις, χρονογραφήματα παρὰ διηγήματα, εἶνε δὲ γνωστὸν διὰ τὰ χρονογραφήματα, διάτον δὲν εἶνε τοῦ Κονδύλακη τοῦ Παπαντωνίου, δὲν ἔχουν μεγάλα φιλολογικά ἀξιώσεις. Όφελόν ἐν τούτοις νὰ παρατηρήσω— διὰ νὰ μηρὶ ἀδικήσω τὸν συγγραφέα καὶ διὰ νὰ τὸν δικαιολογήσω μάλιστα διὰ τὴν ἔξαιρετικὴν στοργὴν τοῦ πρός τα σήμερον ἐκδιδόμενα, — διότι ἀπὸ πολλὰ Δινη γηματα προτιμῶ τὰ Χρονογραφήματα.

Τὸ βιβλίον συμπληρώνουν μερικοὶ σκέψεις. Αντὼ γράφω ἐδῶ τὴν πρώτην, διότι εἶνε ἀρκετὴ νὰ μαρτιάρησῃ εἰς ποιαν βαθιδά πενευματικῶς δ συγγραφεὺς καὶ ποία εἶνε εἶνε η φιλοσοφία του καὶ λαέργους. «Δὲν πιστεύω, λέγει, εἰς τὴν μετεμψύχωσην»: «Η ζωὴ εἶνε φωτιά, διάνατος καπνός. Απὸ τὴν φωτιά: «Δὲν πιστεύω, λέγει, εἰς τὴν καπνόν. Απὸ τὴν φωτιά: «Απὸ τὴν φιλοσοφίαν αὐτήν, ἔως τὸ λογοταίγνιον, καὶ ίδον τὶ διαβάζει κανεὶς μόλις στρέψῃ τὸ φύλλον: «Υπάρχουν δολοφόνοι τοῦ ποιούσιον κανεὶς νόμος δὲν τιμωρεῖ. Εἶνε ἔκεινοι ποιοτάρων... τὴν ὡρα των εἰς τὰ καφενετα».

Υπερωκεάνεια Ταξείδια, ὑπὸ Πέτρου Φιλῆ.

Ο κ. Φιλῆς, «ἰατρὸς τῶν Ἕλληνων μεταναστῶν καὶ τοῦ πλοίου Τέρεδος, τὸ διόποιον θάνατος δι». Αμερικήν, γράφει τοῖν βαθιδά πενευματικῶς δ συγγραφεὺς καὶ ποία εἶνε εἶνε η φιλοσοφία του καὶ λαέργους. «Δὲν πιστεύω, λέγει, εἰς τὴν μετεμψύχωσην»: «Η ζωὴ εἶνε φωτιά, διάνατος καπνός, ἀπὸ τὸν καπνό τὸν καπνό δὲν γίνεται φωτιά: «Απὸ τὴν φιλοσοφίαν αὐτήν, ἔως τὸ λογοταίγνιον, καὶ ίδον τὶ διαβάζει κανεὶς μόλις στρέψῃ τὸ φύλλον: «Υπάρχουν δολοφόνοι τοῦ ποιούσιον κανεὶς νόμος δὲν τιμωρεῖ. Εἶνε ἔκεινοι ποιοτάρων... τὴν ὡρα των εἰς τὰ καφενετα».

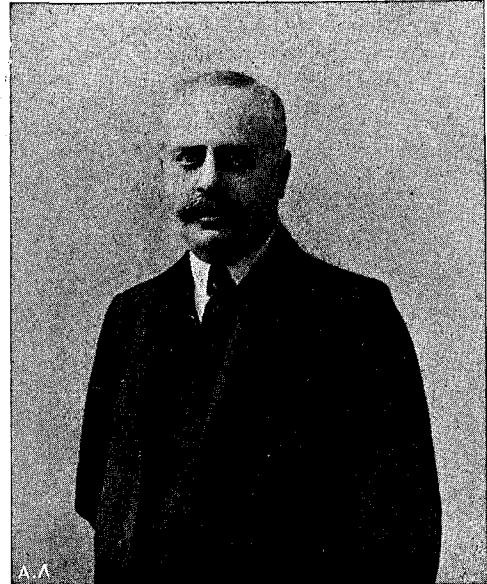
Κρητικοί! ὑπὸ Δημ. Σ. Βουτετάκη.

Τὸ κομψόν αὐτὸ βιβλιαράχι εἶνε μία ἔκκλησις πρὸς τοὺς συμπολίτας τοῦ συγγραφέως, τοὺς Κρητικούς, «νὰ παρατήσουν τὰ πάθη τους, νὰ μονοιάσουν καὶ νὰ δώ-

σουν στὸ νέο τους Ἀρμοστὴ παντοτεινὰ ὅλη τους τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ ὅλη τους τὴν ἀφοσίωσι. Δὲν εἰξεύρω ἀν οἱ Κρητικοὶ θάκολουσιθῆσον τὴν καλὴν συμβουλὴν τοῦ κ. Βουτεάκη. Εἶμασται δέ τοι ὅτι διαβάσθητε δὰ διαβάσουν τὸ βιβλίον του καὶ θὰ τὸ ἐννοήσουν. Εἶνε γραμμένον εἰς τὴν δημοτικήν, τὴν ζωντανὴν γλώσσαν, — ὅχι τὴν ἀδιάβαστην ἐκείνην καὶ τὴν ἀκατανόητην ποὺ φιλοτεχνοῦν μερικοὶ δημοτικισταί, ἀλλὰ εἰς τὴν γλῶσσαν ἐκείνην ποὺ εἰμποροῦν νὰ τὴν διαβάσουν δοῖοι χωρὶς ἀγανάκτησιν καὶ νὰ τὴν ἐννοήσουν χωρὶς χάσμα. Διότι, — κοντένομεν δυστυχῶς νὰ τὸ λησμονήσωμεν, — ὑπάρχει καὶ τέτοια γλῶσσα!

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Α. Λ.

Ἐλλας Ζέγγελης

ΤΟΝ νέον Γενικὸν Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Μασσαλίαν κ. Ἡλίαν Ζέγγελην τὸν ἐγγάρισα μίαν ἡμέραν εἰς τὰ «Παναθήναια». Τὸν ἐγγάριον ἔξ ὄψεως καὶ ἐκ φῆμης πρὸ πολλοῦ. Καὶ ὡς βουλευτὴν ἔνα ἐκ τῶν διακεκριμένων καὶ ὡς συγγραφέα. Τὴν γνώμην του εἰς τὸν τύπον ἐπὶ ζητημάτων κοινωνιῶν, πολιτικῶν ἢ οἰκονομικῶν συχνάκις τὴν συναντοῦσα καὶ διμολογῶν ὅτι μοῦ ἤρεσκον. Ἐνθυμοῦμαι μάλιστα ὅτι, δταν ἡ τοκογλυφία ἐλυμάνετο τὰς σταφιδοφόρους ἔπαρχιας, μίαν μαρκάριν σειράν ἀρθρῶν του εἰς τὴν Ἀκροτολίνην ὅπου ἐξῆται τὸ ζητηματούσον τοῦ ὑφ' ὅλας τὰς ἡρακλετικῶς τοῦ ἐρούφηξα. Ἐπίσης καὶ μίαν ἀλλήν μελέτην τοῦ δημοσιευθείσαν εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα δταν αὐτὴ ἐξήτησε τὰς γνώμας τῶν διαφόρων πολιτευομένων ἐπὶ τῆς πολιτειακῆς καταστάσεως τοῦ τόπου μας. Νομίζω ὅτι αἱ μελέται αὗται ἐντὸς τῶν διποίων διακρίνειν κανεὶς τὸν βαθὺν μελετητὴν καὶ γνώστην τῶν ζητημάτων τὰ διποία πραγματεύεται, βραδύτερον ἔξεδόθησαν καὶ εἰς διαίτερο τεύχη.

Ἄλλ' ἐκεῖνο ποὺ καθιστᾶ ἐξόχως συμπαθῆ τὸν κ. Ζέγγελην δὲν εἰνε μόνον ἡ εὐρεία μόρφωσίς του καὶ ἡ γνῶσης τῶν καθ' ἥματα πραγμάτων. Εἶνε καὶ ἡ μεικτότης τοῦ χαρακτῆρος του. Μολονότι δὲ κατάγε-

ται ἐκ Τριπόλεως δὲν ἔχει τίποτε τὸ τραχὺ τῶν Ἀρκαδικῶν βουνῶν. Η φυσιογνωμία του, οἱ τρόποι του, ἡ σεμνότης τοῦ ἥθους του ἔχουν κάπι τι τὸ ἀπείρως γοντευτικὸν ὅπως καὶ ἡ συνομιλία του, ἡ ὅποια εἰνε πάντοτε μεστή εὐφυολογημάτων.

Εἰς τὴν Βουλὴν ὁσάκις ἐλάμβανε τὸν λόγον ἡκούντο μετὰ πολλῆς προσοχῆς ἔξ ἀμφοτέρων τῶν πτερούγων. Εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν παρακολουθῆσας τὰς πολιτικὰς ἐπιστήμας ἐπὶ σειράν ἐτῶν ἥτησεν ὅλον ἐκείνον τὸ ἀρωματικόν τῶν γνώσεων που καθιστοῦν τὸν κάτοχον των εἰς ἔνα τόπον ἀληθινὴν προσωπικότητα. Ἰδίως τὸ τελευταίως ἐκδοθὲν δίτομον σύγγραμμα του «Τὸ ἐν Ἑλλάδι καὶ αὐτὸν Κοινοβουλευτικὸν δίκαιον» ἐνετοίησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς πολιτικοὺς κύκλους. Τοῦ ἔργου ἀνάλυσιν ἐδημοσίευσαν καὶ τὰ «Παναθήναια» ἀπὸ εἰδικῶν συνεργάτην των. Εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν ἡ συντροφία του εἰνε περιζήτηος ὅπως καὶ εἰς τοὺς δημοσιογραφικοὺς κύκλους τῶν ὅποιων εἰνε παλαιοὶ γνώριμοις διατελέσας ἐπὶ μακρὸν ἀνταποκριτής τῆς «Revue Politique et Parlementaire».

Βασίλειος Αἰγινήτης

Ο κ. Αἰγινήτης εἰνε ἀπὸ τοὺς νεοδιορισθέντας καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου. Μικρὸς μὲν τὸ δέμας, ἀλλὰ, καθὼς φαίνεται, μαχητής, ἀμφὶ τὸν νέον κατέλαβε τὴν ἔδραν τῆς Θεωρητικῆς Φυσικῆς τοῦ Πανεπιστημίου. Εἰμιτοῦ νὰ εἴπω ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ ζῆτημα τὸν ἐβοήθησε πολὺ καὶ ἡ τύχη. «Ἄλλοι διὰ νὰ φάσουν εἰς τὴν πανεπιστημιακὴν ἔδραν καταβάλλουν ὑπερανθρώπους προσπαθεῖας, περνοῦν χρόνια καὶ εἰς τὸ τέλος μένουν ἔξω τοῦ νυμφών. Αὐτὸ θὰ εἰτῇ ὅμως ὅτι τὸ μέλλον ἀνήκει εἰς τὸν ἐργαζομένους, καὶ ὁ κ. Αἰγινήτης φαίνεται ὅτι εἰς τὸ Παρόν δὲν ἔχασε τὸν καιρὸν του. Κατὶ τοῦ μαθητεύειν εἰς τὴν ἐπιστήμην

Πράγματι εἰς τὸν Ecole Normale ὅπαν ἐτελειοποιεῖτο, ἐβύθισθη καλά εἰς τοὺς μυστηριώδεις δι' ἔνα βέβηλον γόμον τῆς Φυσικῆς. «Ἐνας μαθηματικὸς μάλιστα δοτὶς δὲν τὸν ἐχώνευε καὶ τὸν ὅποιον ἐβλεπα ἐνίοτε εἰς τὸ μάθημα τῆς Οὐρανίου μηχανι-

Α. Λ.

Βασίλειος Αἰγινήτης.

κῆς ποὺ ἐδίασκε δι μέγας Ποαγκαρέ, μοῦ ἔλεγεν διὰ νὰ τὸν κατηγορήσῃ, ὅτι ὁ κ. Αἰγινήτης δὲν ἔξερχεται ποτὲ τῆς Σχολῆς, ἀλλ' ἀενάως μελετᾷ Φυσικήν. Νομίζω ὅτι ὁ κ. Αἰγινήτης δὲν είχεν ἀδικον. Ήτο

προτιμώτερον νὰ μελετῇ παρὰ νὰ τριγυρίζῃ τὰ Παρισινά βουλεύματα ὅπως ὁ ἐπικριτής του ὅστις ἀγνοῶ τι ἀπέγεινε.

Αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι τοῦ κ. Αἰγινήτη ἔγιναν δεκταὶ μὲ πολλὴν ἐκτίμησιν ἀπὸ τὸν συναδέλφους του. Ἰδίως αἱ ἐπὶ τοῦ ἡλεκτρισμοῦ καὶ τῆς Ὄπτικῆς. Ἐπίτιμομεν ὅμως ὅτι δὲν θὰ σταματήσῃ ὡς ἐδῶ δόπως οἱ περισσότεροι τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Εἶνε νέος φιλεργός καὶ ἀγαπᾶ τὴν ἐπιστήμην του ὥστε γρήγορα νὰ δικαιώσῃ τὴν ψήφον τῶν συναδέλφων του.

Π. Ζ.

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ο τελευταῖος τῶν Αγωνιστῶν

ΕΝΑΣ ἀνθρώπος ποὺ εἶδε τρεῖς αἰῶνας ἔκλινε τὸ γόνον προχθές ἐνώπιον του ὑανάτουν. Πρὸ δημορῶν ἀκόμη ὁ Ἀπόστολος Μαυρογένης ἐπεδείκνυνε εἰς τοὺς Ἀθηναϊοὺς μὲ κάποιαν ὑπεροφάνειαν τὰ 114 χρόνια του. Ἀλλ' ἡ Νέμεος δὲν ἤθελησε νὰ παρατείνῃ ἐπὶ πλέον τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του. Ὑπάρχουν στιγμαὶ ποὺ καὶ αὐτὸι οἱ θεοὶ φιβοῦνται τους Τιτᾶνας. Καὶ ὁ Μαυρογένης ἡτο ἀπὸ τοὺς Τιτᾶνας τῆς ζωῆς ἐνώπιον τῶν διποίων παρέρχονται μετὰ δέοντος οἱ ἐνιαυτοί.

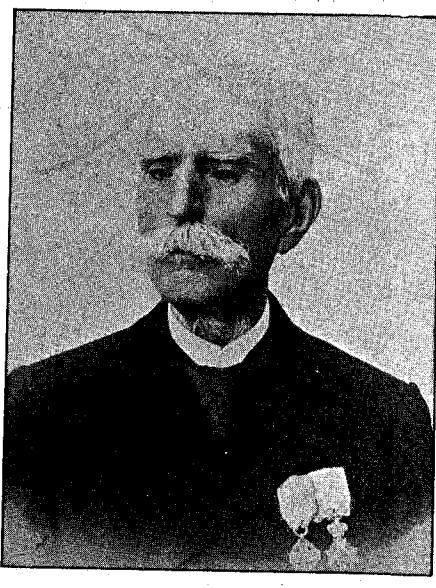
Ἡ φυσιογνωμία του ἐνείχε τὸ ἀρρενωπὸν καὶ τὸ εὐγενικὸν μαζί. Κατὶ τι ἀπὸ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν Ἑλληνικῶν Βουνῶν ποὺ τὸν είχαν γνωρίσει στενότερον ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους. «Ἔτοι ἡ ἐποχὴ τότε ποὺ μέσα εἰς τὴς χαράδρες των αἱ σφαῖδαι ἐσύρονται. Τὸ σύριγμα των τοῦ ἡτο γνώριμον ὅπως αἱ μελωδίαι τῶν Ιταλικῶν τραγουδιῶν καὶ ἐπανειλημμένως τὸ ωραμάλον του είχεν αἰσθανθῆ τὸν νυμφών. Εν τούτοις δὲν μάνατος τὸν ἐσεβάσθη τότε διὰ νὰ τὸν πάρῃ τῷρα γεμάτον ἀπὸ τὰς ἀνομήσεις καὶ τὰς ἐντυπώσεις τῆς ζωῆς.

Τὸν ἐβλεπα συχνὰ εἰς τὸν δρόμον. «Ἡσθανόμην ἔναν ἐνδόμυχον σεβασμὸν πρὸς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ποὺ συνωμήλησε μὲ τρεῖς αἰῶνας, χωρὶς να καμπυλώσῃ τὴν μέσην του. «Ἡσθανόμην ποὺ σεβασμὸν ποὺ μού ἐνέτεινε τὸ μεγαλεῖον τοῦ τελευταίου τῶν ἀγωνιστῶν. «Ἡ μπαρξίς του ἡτο τὸ λεπτόν νῆμα ποὺ ἤνοιε τὸν κόσμον τῶν ἡρώων μὲ ἡμᾶς τοὺς ἀνισχύοντας. Τῷρα ἡ φυσιογνωμία του ὃν διὰ τοῦ μενην ὡς ὄντειρον ὅπως τόσα ἄλλα. Μὲ τὸν μάνατον του ἐκόπη ἡ παράδοσις ποὺ ἐπικοινωνούσαμεν μὲ τὴν μεγάλην μας ἐποχήν.

«Ἄλλ' ἀπὸ τι ἡτο πλασμένος αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος διὰ νὰ πειφροῦν μέχρι τῆς προχθές τὸν μάνατον;

Δὲν εἰξεύρω ἀν δομαρογένης δοτὶς ἡτο καὶ ιατρός, ἡτο κατόχος τῶν μυστηριώδεις τοῦ ἀνθρώπου βιτανῶν ποὺ παρατείνουν τὴν ζωήν. «Ο δραγανόμος του ὅμως κάτι θὰ είχεν ἀπὸ τὴν αἰώνιαν νεότητα τῆς φύσεως, ὅπως ἡ ψυχὴ του ἐνέκλειε κάτι ἀπὸ τὰ μεγάλα ὄντειρα τῶν μεγάλων. Καὶ τῷρα ποὺ ἔφυγεν ὑπὸ τὴν γῆν βλέπαν ὅτι ἐξηφανίσθη μαζί του μία μεγαλειότης εἰς ἐνιαυτούς καὶ εἰς ὄντειρα. Τὰ ὄντειρα τὰ πάναγνα ποὺ ἐστύλωσαν τὴν νέαν δόξαν τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ὄντειρον του ἡτο ζωὴ καὶ μάνατος μας.

Αὐτὴν τὴν ὄπτασίαν τῆς μεγάλης ζωῆς καὶ τοῦ μεγάλου θανάτου μού παρουσίαζεν ἡ φυσιογνωμία του Μαυρογένη. Τῆς ζωῆς ἐπάνω εἰς τὰς Ελληνικὰ Βουνά καὶ τοῦ θανάτου μέσα εἰς τὰς κλιτίνας των. Τὸ ίδανον αὐτῆς τῆς ζωῆς ποὺ πρέπει νὰ νοσταλγοῦν τὰς Ελληνόπουλα, ποὺ τὴν ἐβλεπα συχνάσιας τοῦ δρόμου τὸν Μαυρογένην.

Απόστολος Μαυρογένης

Μὲ τὸν μάνατον του τῷρα δρα γε νὰ ἐσβέσθη ἡ ἀμονία τῆς ζωῆς ἐποχῆς ποὺ ἐδόνει τὰς ψυχὰς μας; Ἀλλοί μονον, δὲν θέλω νὰ τὸ πιστεύω. Τὸ τραγούδι τῶν ἡρώων δὲν χάνεται εἰς τὸν ὄντειρον τῆς ζωῆς. Ἐσβέσθησαν οἱ ἀνθρωποι ἀλλὰ κάπου θά μεινῃ τὸ δινειρόν των. Εἰς κάποιαν μυστικήν γωνίαν τῶν ψυχῶν μας θὰ ἐνεστάλειν τὸ ἀρωματικόν των μύρων καὶ τῶν ὑψηλῶν ιδεῶν ποὺ ἀνέθεψεν τας γεμάτες μαζίκας των προχθές.

Καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ μενην τοῦ παρατηρούντος τοῦ τελευταίου τὸν τελευταίον τῶν ἀγωνιστῶν Μαζί του ἐνεταρφάζετο μία ἐποχὴ Τιτάνων, ἀλλὰ συγχρόνως εἰς τὸν δρόζοντας τὸν θραγουδιῶν τοῦ Παναθήναιαν. Εἰς τούτον τὸν δρόζοντας τὸν θραγουδιῶν τοῦ Παναθήναιαν τοῦ Ιδανικῶν.

ΚΗΦΙΣΣΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ο ΦΕΙΛΟΜΕΝ νὰ ἐξάρωμεν τὴν μεγάλην σημασίαν τῶν ἀνεκδότων Τραγουδιῶν τῆς Ρόδου τὰ δομαρογένης δοτὶς τὰ «Παναθήναια» δι. Παύλος Γνευτός. Εἶναι μία πολὺ σπουδαία συμβολὴ εἰς τὸν πλοῦτον τῶν δημοτικῶν μας ἀσμάτων. Τὸ σημερινὸν τραγούδι Οἱ Γρῆτες καὶ ὁ Χάρος είναι μοναδικὸν εἰς τὸ έδιος του. Η δημοτική μας ποίησις δὲν ἔχει ἀλλο τέτοιο τραγούδη γρηγορέσσι μὲ κάρο. Καὶ τί χαρτωμένος δι Χάρος, παιχνιδιάρης καὶ εἰρωνέας εἰς τὸ σκληρόν ἔργον του.

Ο κ. Γνευτός ὑπόσχεται νὰ μᾶς στείλῃ προσεχῶς μίαν παρόδοσιν της Ρόδου. Μαζί μὲ τὴν ιδικήν μας χαρὰν καὶ τὰς ἔνυχαριστίας μας, στέλλομεν εἰς τὸν ἀγαπητόν μας συνεργάτην καὶ τὰ συγχαρητήρια πλεύσων, οἱ δοποὶ μας γράφουν διὰ τὰ Δημοτικά Τραγούδια τῆς Ρόδου.

Ο φίλος συνεργάτης μας κ. Γ. Β. Τσοκόπουλος ἐδάβασε πρὸ διλήγων ἡμερῶν εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθήναιων Σαβά». Μία εἰκὼν τῆς γυναικείας φύσεως, τῆς ἀνισχύου, η μᾶλλον τῆς δύπτασμένης εἰς τὸν δύναμιν αἰκατήρων, η δοποὶ τηγάνη νὰ ἐγκαταλεύῃ τὴν συνιγκινήτην τηνέρη. Τὸν δύναμιν της Ζέγγελης.

μοις εὐτυχία καὶ ν' ἀκολουθήσῃ ἔνα τυχοδιώκτην, ἀκόμη καὶ κακούργονθα, ακλέπτουσα τὸν σύζυγον.

Τὸ δρᾶμα εἶναι γραμμένον μὲ τέχνην. Ὁ κ. Τοσού-
πουλος ἔχει ἥδη δόσει δείγματα γνώστου τῆς σκηνικῆς
τέχνης. Καθ' ὅλον τὸν διάλογον πλέκεται ὁ ὑρρυός τῆς
Βασιλίσσης Σαβᾶ καὶ προσδίδει εἰς τὸ δρᾶμα μίαν ὄ-
ραίαν ἀπόχρωσιν.

Ο νεοδιορισθεὶς καθηγητὴς τῆς Θεωρητικῆς Φυσικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ Βασίλειος Αἴγινήτης, εἰς τὸν ἐναρχητηρίου λόγον του ἀνέτυπε τὴν μεγάλην σπουδούμενην τῆς Φυσικῆς καὶ ἀγένθετο τὴν μακρῷαν σειρὰν τῶν ἐπιστημῶν ποὺ ἀνέτυπήσαν ἐξ τῆς μεγάλης ἐπιδράσεως αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἄλλων φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἔχηγήσους διατὶ ἡ Φυσικὴ θεωρεῖται ὡς βάσις τοῦ τεραστίου οἰκοδομήματος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Πρόσγαματι ἡ ἀνάπτυξις τῶν διαιρέσεων τῆς Φυσικῆς κατέστησε καταφανῆ τὴν σπουδαιότητα τῆς θεωρητικῆς Φυσικῆς ποὺ διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς Μαθηματικῆς Φυσικῆς. Ἡ λεπτεύαί αὕτη ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὰ Μαθηματικά διότι δὲν ἐγνάζεται πειραματικῶς ἐνῷ ἡ θεωρητικὴ Φυσικὴ συνδυάζομένη μετά τῆς Πειραματικῆς φυσικῆς ἀποτελεῖ τὸν θεμέλιον λίθον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Ο κ. Αιγυπήτης κατόπιν ἀφού ἐπέλεξε τὸ ἔγκωμιον τοῦ κ. Ἀργυροπούλου, δῆμάλησεν ἐπὶ τῆς συστάσεως τοῦ Σύμπτωτος καὶ τῆς καταστάσεως τῆς Φυσικῆς πρὸ δύο αἰώνων συγκρίνας τὰς ἴδεας αὐτᾶς πρὸς τὴν σημερινὴν ἐπιστήμην.

“Η πρώτη ἐντύπωσις ἔξι αὐτῶν είνε τόλμης καταπληκτική ἀφού τὰ διάφορα ἀποτελέσματα τὸ διεσπαρμένα καθ’ ὅλας τὰς διευθύνσεις τείνουν νὰ συναρμολογήσουν εἰς ἔνα μεγαλοπρεπές σύστημα. Ή κατατάξις τὴν ἀποτελεομάτων τούτων τελειώσεις ἐπέτυχε τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὑποθετικοῦ αἰθέρος. Δι’ αὐτοῦ ἀλλως τε ἀναπεστάθησαν οἱ νόμοι τῆς Ὀπτικῆς καὶ τὰ φαινόμενα προεγνώσθησαν τὰ όποια κατόπιν τὸ πείραμα ἐπέληγεν.

Τὸ φῶς τῷδε θεωρεῖται ὡς κυμάνσιες τοῦ αἰθέρος τῶν ὄπιών τὸ μῆκος κύματος μεταβάλλεται μετὰ τοῦ χρώματος. Αἱ ἐρυθραὶ ἀκτίνες ἔχουν μέγα μῆκος αἱ δὲ ἵβδεις τὸ μικρότερον ὅλων. Ἡ ἐπιστήμη ἐν τούτοις ἀνεκάλυψεν ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἀκτίνες μὲ μῆκη κύματος ἀκόμη μεγαλύτερα ἢ μικρότερα αἱ δοτοῖς εἶνε ἀδόροι. Αἱ ἀκτίνες αὐτὰς δὲν διαφέρουν οὐσιωδῶς μεταξὺ των, μόνον δὲ ή να πασκενή τοῦ ὀφθαλμοῦ μας τάς διαγνωσῖες εἰς δοτατά καὶ οὔσσατον.

φυσικῶν μας τας οἰκεωντες εις οινοις και αισθαντοις.
Ἔπειτα δ. κ. Ἀλγηνήτης ἔφερε τὸν λόγον ἐπὶ τῶν τελευτῶν ἀποκαλύψεων ποὺ διεφώτισαν ἐκτὸς ἄλλων καὶ τὰς σχέσεις αἰνέρος καὶ ψῆφης. Διὰ τῶν ἐρευνῶν τούτων ἀπεδείχθη δτὶ τὸ ἀπομονὸν τῆς χημείας δὲν εἶνε τὸ μικρότερον μέρος τῆς ψῆφης ἀλλ’ ὑποδιαιρεῖται εἰς τιμημάτια κλιαρίκαις μικρότερα καὶ ἡλεκτροσιμένα ἀρνητικῶς. Αὐτὰ εἶνε τὰ καλούμενα σήμερον ἡλεκτριόντα τὰ δόποια συνετάρσοξαν ταῦς φυσικάς ἐπιστήμας. Συνεπῶς κατὰ τὰς ἐρευνας ταῦτας ἡ ψῆφη ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἡλεκτριόντα αὐτὰ ἀτινα δὲν εἶνε πλέον ψῆφη ἀλλ’ ἡλεκτροσιμός. Τοιουτοτρόπως ἡ ψῆφη διὰ τῶν Φυσικῶν ἐρευνῶν ἀναλύεται εἰς ἡλεκτρισμόν. Συνεπῶς τὸ ψηλικὸν Σύμπαν εἶνε ἡ ἐνέργεια, ἡλεκτροισμός, ὃ δὲ αἱθρό ἡ ἀρχική, ἡ μόνη πραγματικὴ ψῆφη ἐξ ḥις ἀποοοέει τὸ πᾶν.

Καὶ ἐν τέλει συνεπέραν οὐ καὶ Αἰγαίης ὅτι ἐφ-
στανται φαινόμενα τινὰ ὡς ή παγκόσμιος ἔλξις ἀκόμη
ἀνεξήγητα. Ἡ φυσικὴ δὲν δύναται βεβαιώσεως^v ἀπαν-
τήση εἰσέτι εἰς πλείστους ἐκ τῶν ζητημάτων τούτων
τὰ ὅποια διὰ τῆς πειραματικῆς θάτιτον ή βράδιον διὰ
διελεκτικούθεν τελείωσε.

1

Ο νέος καθηγητής τῆς Παλαιοντολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον κ.Θ. Σκούφος ἔκαμε πρό δῆμερῶν ἔναρξιν τῶν μαθημάτων του. Ο διακεκριμένος ἐπιστήμων μετὰ προεισαγωγὴν ἔξοχως τερπνῆς περὶ τῆς ιχησυμότητος τῆς παλαιοντολογίας ή διποίων μέχρι τινὸς ἐδῶ ήτο ἄγγωστος, καὶ μετά τινας ἀνακοινώσεις περὶ τῶν παρ' αὐτοῦ ἐνεργηθεισῶν ἀνασκαφῶν ἐν τῇ ἐλληνικῇ Χερσονήσῳ καὶ Μ. Ἀσίᾳ διὰ τῶν ὅποιων ἀπεδειχθῆ ητοί ή χώρα μας εἰνὲ πρώτιστος παραδόν τῆς ἔξελιξεως τῶν δύντων, εἰσέρχεται εἰς τὸ κύριον θέματον. Όμιλει περὶ τοῦ ἀνευρεθέντος εἰς τοὺς πάγους τῆς Σιβηρίας ἐλέφαντος ἀπὸ τὸν ὅποιον ἔλειπον ή προβοσκίεις καὶ αἱ σάρκες τῆς κεφαλῆς, ἀποδεικνύει τὸ ἀμετάβλητον τοῦ λιμάτου τῆς Σιβηρίας καὶ συμπεραίνει ὅτι ή ἔξαφανησις τοῦ Μαμμούνδ οὐδεὶς λέταται εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου καταδιώξιν συντελέσαντος καὶ τοῦ δυσκόλου πολλαπλασιασμοῦ αὐτῶν.

Ο κ. Σκούφος ἀνέφερε κατόπιν τὰς διαιρόδους μορφάς δι' ὧν διηλθον τὰ κατά τὴν μειόκαινον ἐποχὴν ἐμφανισθέντα προβοσκιδοειδῆ δηλ. *Dinotherium*, εἴτα *Mastodon*, *Stegodon* καὶ καταλήγει εἰς τὸν σημειωνὸν ἔλέφαντα. Οὗτος χαρακτηρίζεται διὰ τῆς μακρᾶς καὶ εὐκίνητου προβοσκιδός, τῶν 2 χαυλιοδόντων καὶ τῶν τραπεζίτων. Ἐνεφανίσθη εἰς τὰς Α. Ἰνδίας κατά τὴν Ἀνω Μειόκαινον διὰ 2 εἰδῶν καὶ ἔξηπλωθη ἐπειτά ἐμφανισθεὶς ἐν Εὐρώπῃ κατά τὴν πλειόκαινον, μεγάλως διαπαχθεὶς κατά τὴν πλειστοκαινον ἐν αὐτῇ διὰ τοῦ *Elephas primigenius*, εἰς τὸν διποτὸν ἀνήκουν καὶ τὰ εἰς τοὺς σιβηριακοὺς πάγους ἐρήσικόμενα πτώματα.

Παρ' ἡμῖν ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὰ ἄνω Μειόκαιγον
ώς αἱ ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Woodwoοd ἀνασκαφαὶ ἐν Πι-
κερμίῳ τῷ 1901 κατέδειξαν, ἀγνωστον διὰ τίνος εἴδους.
Ἀνεπτύχθησαν μεγάλως κατὰ τὴν πλειστοκαίνων καὶ
πλειστοκαίνων τόσον ὥστε δύναται τις εἰπεῖν ὅτι ἐκ τῶν
Ἐλλάδος μετηγάστευσαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη διὰ τῶν
γηγένων συνδέομεν. Οὕτο πρὸς τὴν Πάρον, Κρήτην
καὶ Ἀφρικήν, ὡς δεικνύουν τημήματα χαντιοδόντων ἐν
Πάρῳ εὑρεθέντα οὐ πάντοτε διὰ τῆς Πάρου πρὸς τὴν
Κῶν, Μ. Ἀσίαν, Κύπρον καὶ Συρίαν: Πρὸς τὴν Κό-
ρινθον, Ταξιάρχην Τριχωνίας, Λάρισσαν, Σιάτισταν
Μακεδονίας, Πύργον Βουλγαρίας καὶ ἐκεῖθεν εἰς Εὐ-
ρώπην, ὡς δεικνύουν ὁ ἐν τῷ Ἰσθμῷ εὑρεθεῖς τραπε-
ζίτης καὶ τὰ παρὰ τὰς ἄλλας πόλεις λείψαντα ἐλεφάν-
των πρὸς τὴν Κόρινθον, Στενὴν Εὐβοίας, Σμύρνην,
πρὸς τὰς Πάτρας, Μάλταν Σικελίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς
Τιρανίαν.

Οἱ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Μεγαλοπόλεως εὑρεθέντες ἐλέφαντες εἰς 3 στρώματα εἶναι πολλοί, ἐκ τῶν διποίων ἀξιοσημείωτοι δύο ὁ *Elephas Gorγynius*, τοῦ διποίου ἡ κεφαλὴ ἤνγιζε 400 δρ., οἱ χαυλιόδοντες ἔχουν μῆκος 3,20 μ., ἡ φραγία μάτόφυσις 0,90 μ. ἀπόληγουσα εἰς κεφαλήν διαμέτρου 0,15 μ. ἔχει δὲ ὑψος 5 μ., εἶναι δηλ. τὸ μέγιστον ὅλων τῶν γνωστῶν θηλαστικῶν χερσαίων ζώων, καὶ ὁ *Elephas minitimus* ἔχων μέγεθος θηλαζόντος δύναριστος. Μεταξὺ τῶν 2 τούτων μορφῶν ὑπάρχουν αὖλοφοι ἀλλοιοι που δεικνύουν τὴν ἀπὸ τῆς μαστούς εἰς τὴν ἀλλοιον βαθμιαίαν μετάβασιν.

Άλλ' ὑπερειγένθης ἔτι ἦν ὁ *Elephas kous*, τοῦ διποίου δυστυχῶς μόνον τυπατεῖταις εὑρεθέη.

Τέλος διὰ γεωτάτων τινῶν ἀνασκαφῶν ἐν Ἀργεντινῇ
ἔξηχθη τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ προβοσκιδοειδῆ ἔνεφα
νίσθησαν κατάτην κάτω ἥψατινον (ἡ πιθανῶς ἄνω κρη-
τιδικήν) ἐν τῇ Ν. Ἀμερικῇ, ἐκ τῆς ὁποίας διὰ τοῦ με-
ταξὺ γητοῦ συνδέσμου μετεπάστευσαν εἰς Ἀφρικὴν
καὶ ὅτι δὲ ὀπληφόρα συνδέονται εἰς τὴν κλίμακα τῶν
ἡώρων διὰ τῶν Υσαοειδῶν πρὸς τὰ Βάσιντα.

Κατά τὰς διαπλάσεις Ἡλίου, Ὁλυγόκαινον,
Μειόκαινον καὶ Πλειόκαινον καθ' ἃς τὰ προβοσκιδο-
ειδῆ ἔησαν, διαμελισμὸς τῶν θαλασσῶν καὶ τῆς χέο-

σου ὑπέστη ποικίλας μεταβολάς. Οὗτω κατό τὸν Ἡώ-
καινον ἐμβαλάσσενον, ἡ Συρία, Ἀραβία, τὰ Γερμανικὰ
βαθύνεδα καὶ πολλὰ τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Βελ-
γίου μέρη, κατά τὴν διλογίκαιον ἥ νότιος Γερμανία
καὶ ἡ Λονδίνοπαρισινή λεκάνη, κατά τὴν μειοκαίνον
πλειστα θαλασσεύοντα μέρη ἐξήρθησαν, ἐν φῷ δι πορήν
τῶν Ἀλπεων, Καρπαθίων, ἡ Ἐλλ. χερσόνησος ἐσχη-
μάτιζον νήσους καὶ ἡ Αίγαιος συνεδέετο μὲ τὴν Μ.
Ασίαν. Τέλος κατά τὴν πλειόκαινον πλείσται στομα-
τολίμναι γλυκεών ὑδάτων ὑπήρχον, ἡ Αίγαιος δὲ κατά
τὸ τέλος κατεργημένη

Τελευτῶν ὁ κ. Σκούφος ἀναφέρει ὅτι αἱ μέχρι τοῦδε ἐργασίαι ἀπέτεφραν πλούτον παλαιοντολογικῶν δῆστις εὑδίσκεται ἐντὸς 280 κιβωτίων ἐν τοῖς ὑπογείοις τῆς Σιναίας Ἀκαδημίας, τὰ πλουσιώτατα δὲ ἀπολιθωματοφόρα στρώματα τοῦ Πικερεμίου, τῆς Μεγαλουπόλεως, Σάμου καὶ ἄλλων μερῶν, ἀναμένουσι τὴν σκαπάνην ἥματος ὅπως ἴδουν τὸ φῶς. Ὡς ἐκ τούτου ἐπιβάλλεται εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ὑποχρέωσις ἀπέναντι τῆς παγκοσμίου ἐπιστήμης, εἴτε ἡ ἴδια νά φέρω εἰς φῶς αὐτὸν τὸν παλαιοντολογικὸν κόσμον, εἴτε νὰ τὸν ἀποστέλῃ εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ κέντρα πρὸς καθαρισμὸν καὶ ἐπιστημονικὴν περιγραφήν. Ἐξέφρασε δὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ὅπως ἡ Ἑλλὰς κατενόησεν τὴν σημασίαν καὶ τὸ ἐθνικὸν ὄφελος διὰ τῆς προστασίας τῶν ἀρχαίων κειμελίων, τοιουτοῦρδότας θὰ φροντίσῃ καὶ διὰ τὸν κανθαρισμὸν τοῦ ὑλικοῦ τοῦ παλαιοντολογικοῦ πλούτου μας, διὰ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ, καὶ διὰ περαιτέρῳ ἀνασκαφῶν.

Αθανάσιος Σίσυφος

καθ' ἦν ἐποχὴν αἱ Ἀθῆναι εὐρίσκοντο ἀκόμη ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν. Δωδεκαετής δὲ ἦτο μόλις διέλλων ἡ θοποιός, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐκλήθησαν να παρευρεθῶσι διὰ πρώτην φοράν εἰς θεατρικὴν παράστασιν εἰς τὸ παρὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἀνέγερθεν ἔντιλινον παράγγυα ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ἡκούσθη ἡ ἐλληνικὴ φωνὴ ἀπὸ σκηνῆς ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου.

ΠΑΡΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝ ἐκ τῶν Θεσσαλικῶν ἐφημερίδων τὰ ἔξης. Ἡτο γνωστὴ πρὸ ἑτῶν ἐπιγραφὴ ἐπὶ πλακός μαρμαρίνης εὑρεθεῖδια εἰς τὸ Καλύβι Εὐάγγελινακόν τοῦ Μπούφα, ὅπου ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος ενεργεῖ τὸ μαντεῖον τοῦ Κοροπαΐου Ἀπόλλωνος· ταῦτην μετεκόμισεν ὁ ίδιος εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Συλλογὴν Βόλου. "Ἔχει τὰ ἔξης γράμματα:

ΑΡΤΑ
ΛΑΥΔΙΑΣ
ΘΥΓΑΤΡΟΣ
ΜΕΝΗ ΕΥ Λ
ΗΡΙΟΝ ΑΤΤΟ
ΡΟΤΤΕΙΤΗ

Ταύτην συνεπλήρωσεν δ ἡ. Ἀρβανιτόπουλος «Κλεοπάτρα[τρα] ο [ὑπὲρ] Κλαυδίας] τῆς ἑαυτῆς μνγατρός εὐξαίμενη εὐ | χαριστήριον Ἀπόλ | λωνι Κοιροπετήτη». Τὴν συμπλήρωσιν «εὐχάριστήριον» ἀντί «χαριστήριον» προέτεινεν δ ἡ. Β. Λεονάρδος «Ἐφεόδος τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν» πράγματι τὸ Λ τοῦ ΕΥΛ ἀνήκει εἰς τὸν ἐπόμενον στίχον ΑΠΟ καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχωνται ἔκει, ἐτέθη ὑπεράνω.

Ο κ. Χρ. Τσούντας περιοδεύων τήν Θσσαλίαν διά νά συμπληρώσῃ τὸ περισπουδαστὸν σύγγραμμά του περὶ τῶν προϊστορικῶν ἀποικισμῶν, εὗρεν ἐν Ριτομῆλῳ πλησίον τοῦ Βελεστίνου μαρμαρίνην πλάκα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΑΡΧΕΛΑΟΣ ΦΡΥΝΟΥ ΗΛΙΩΙ. Ταῦτην μετεκόμισεν δ. κ. Ἀριθανιτόπουλος εἰς Βόλον κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ἀνωτέρου ἀρχαιολόγους εἶναι ἡ πρώτη φορά καθ' ἥν ἐμφανίζεται ἡ λατρεία τοῦ Ἡλίου ἐν Θεσσαλίᾳ.

ΕΙΣ τὴν σειρὰν τῶν ἔκλιτόντων Ἑλλήνων ἡθο-
ποιῶν ποῦ δημοσιεύει εἰς τὸ «Δελτίον Συλλόγου
Ἐλλήνων ἥθωποιῶν» δ. κ. N. I. Λάσκαρης, ἀναγρά-
φεται — Δελτίον Σεπτεμβρίου 1906 — δ' Ἀθανάσιος
Σίσυφος.

«Ο Σίσυφος, εἶδε τὸ πρῶτον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας εἰς μίαν παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως οἰκίαν,

καθ' ἦν ἐποχὴν αἱ Ἀθῆναι εὐρίσκοντο ἀκόμη ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν. Δωδεκαετής δ' ἦτο μόλις ὁ μέλλων ἡθοποιός, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐκλήθησαν νὰ παρευρεθῶσιν διὰ πρώτην φοράν εἰς θεατρικὴν παράστασιν εἰς τὸ παρά τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἀνεγερθὲν ἔντινον παράπτημα ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ἥκουσθη ἡ Ἑλληνικὴ φωνὴ ἀπὸ σκηνῆς ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου.

»Ἀν παρευρέθη ποτὲ καὶ ὁ Σίσυφος εἰς τὰς τότε δονήσιας παραστάσεις εἶναι ἄγνωστον, ως ἐπίσης ἄγνωστον εἶναι καὶ ἄντα ἔξεδήλωσε κλίσιν τινὰ πρὸς τὸ θέατρον κατὰ τὸ παιδικά του ἔτη. Τὸ μόνον γνωστὸν εἶναι ὅτι, κατά τινα παράστασιν τοῦ 1844 ἔξιλοκοπήθη ἀνηλεῶς ἀπὸ τὸν πατέρα του διότι συνελήφθη ἐπ' αὐτοφρῷ ψυχρονόμενος. Τοῦρκον στρατιώτην ἐν ἡρωϊκὴν τινὶ δράματι. Ἐν τούτοις, περὶ τοῦ ἔξιλοκοπήματος αὐτοῦ, τὸ δόπον κατόπιν ἥρεσκετο νὰ δηγήται ὁ Σίσυφος, ὑπάρχουν δύο παραδόσεις. Διὰ τῆς μὲν βεβαιοῦται ὅτι ὁ νεαρὸς Σίσυφος ἔξιλοκοπήθη διότι ἀνεκατεύθη μὲ θεατρίνους, οἵτινες ἐθεωροῦντο τότε ὡς ἀνθρώπου παραδόσαντες τὴν ψυχὴν αὐτῶν εἰς τὸν Σατανᾶν, διὰ τῆς δὲ πιστοποιεῖται ὅτι ὁ πατήρ Σίσυφος τῆς ἔβορεξ τοῦ υἱοῦ του διότι ἐθλίβη κατάκαρδο ἰδὼν αὐτὸν ἀλλάξιοντιστήσαντα ἔστω καὶ καθ' ὑπόκρισιν! Ὁπαδόήποτε, τὸ ἔντινον ἐπέδρασε τόσον ἐπ' αὐτοῦ, ὡςτε ἔκτοτε ἐπιμοθεῖς εἰς ἐπικερδὲς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα, δὲν ἀνεφάνη πλέον ἐπὶ σκηνῆς μέχοι τοῦ 1850 ὅτε, ἔξι ἀκατανίκητον πρός τὴν σκηνὴν ἔρωτος παράγητος πᾶσαν ἀλληνὴν ἔργασιαν του καὶ προσήλθε τακτικὸς πλέον ἡθοποιός εἰς τὸν τότε θίασον τοῦ Καπέλλα καὶ Κούγουλη.

»Ο Σίσυφος ευθύνεις ἔξ αρχῆς ἐπέδοθη εἰς τοὺς γεοντικοὺς ρόλους ἐν τῷ δράματι καὶ τῇ παιωνιδίᾳ. Ο πρῶτος ρόλος διὰ διέπλασεν ἵτο δ τοῦ Κουτεντιάδου εἰς τὸν Ἀγαθόπουλον ὅστις τότε ἐπιτλοφορεῖτο ὅτὲ μὲν Πουρδονιακός, ὅταν δὲ Σκαμπαρδόνιος. Μετ' αὐτὸν ἔπαιξε τὸν Καϊδώμαν εἰς τὸν Μανιώδη καὶ τὸν Κύνο-Γιάννην εἰς τὸν Ἐβένυταρεῖον ὄμοι.

τον Κυρο-Γιαννην εις τον Ήξενταφέλωνην.
»Δυστυχώς ή ύπο τούς αἰσθατέρους οἰωνούς ἀρξα-
μένη τὸ 1857 περίοδος αὕτη τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου
ὅπου ἐσχηματίσθη ὁ πρῶτος συστηματικὸς Ἑλληνικὸς
θίασος ἐλλείψει πάσης οἰασθήποτε ὑποστοιχείως καὶ
ἐκ μέρους τοῦ κοινοῦ καὶ ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς
Κυβερνήσεως, ηὗτις δὲν ἔπαινεν ὑποστηρίζουσα τὸ
Ἴταλικὸν μελόδραμα διὰ γενναίων ἐπιχορηγήσεων, ἐ-
ξέπεινεν τυραινολεπτικὰς ἔξι ἀτροφίας, δύναται τις νὰ
εἴπῃ, κατά τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1858, ὃ θίασος διε-
λυθῇ καὶ οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὸν ἥθοποιοι ἔπαινεν α-

βον τὰς πρώτας ἐργασίας των. Τὸ ἔλληνικὸν θέατρον ἐσίγησε τότε μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1862 ὅτε καὶ πάλιν οἱ δύο κωρυφαῖοι τοῦ θιάσου Σούτσας καὶ Σίσου φος οὐδὲν οἱ πρὸς τὴν σκηνὴν ἔρως οὐδὲποτε ἐγκατέλειψε, συνεταιρισθέντες ἥρχισαν νὰ δίδουν παραστάσεις ἐν τῷ θέατρῳ Μπούκουρα ἃς καὶ ἐσυνέχισαν τὸ ἐπόμενον ἔτος τοῦ Κωνσταντινουπόλει μεταξὺ τοῦ Δ. Ἀλεξιάδου, Ι. Φαβιάτου, Γ. Νικηφόρου, Γερό. Ποταμίου, Λ. Πανᾶ, Σ. Πολιτοπούλου καὶ τῶν κυριῶν Πιπίνας Βονασέρα καὶ Σοφίας Πανᾶ τῆς μετέπειτα κυρίας Ταβουλάρη.

»Ἐκτοτε δὲ Σίσυφος δόστις, κατέ μοιραίαν σύμπτωσιν, ἥρέσκετο καὶ ἐπετύγχανε παιζών τοὺς τυφλούς ὡς τὸν Ραψῳδὸν ἐν τῇ Μαρίᾳ Δοξαπατῇ δὲ καὶ πρῶτος αὐτὸς διέπλασε τὴν 9 Δεκεμβρίου 1869, τὸν ὅδοι πόρον ἐν τῷ δράματι "Θρησκεία καὶ Ἐρωτ" καὶ ἀλλούς πολλούς, παρέμεινε διαρκῶς ἐν τῇ σκηνῇ μέχρι τοῦ 1872 δὲ καὶ ἀπεσύρθη αὐτῆς ἐντελῶς τυφλός παθῶν ἐκ καταρράκτου.

»Τὸ ἀνίατον πάθημα τοῦ δυστυχοῦς Σισύφου ἐπέφερε καὶ διὸ τραῦμα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν σκηνὴν, ἡτιούμενον μακρὸν ἐθρῆνες ζῶντα τὸν Σίσυφον δυσαναπλήρωτον εἰς τοὺς ὄρδους οὓς πρῶτος αὐτὸς διέπλασε καὶ ἐπιτυχῶς διερμῆνεσε.

»Ο Σίσυφος, ἀφοῦ ἐπὶ μίαν δόλοκληρον εἰκοσαετίαν ἔμεινε μάκραν τῆς σκηνῆς ἐντελῶς τυφλός, ἀπέθανε τὸν Μάιον τοῦ 1891 ἐν τοῖς κούποις τῆς οἰκογενείας του ἡτοι μεδ' ὅλας τάς περιποιήσεις αὐτῆς κατὰ τὸ μαρκότατον τῆς παθήσεώς του διάστημα δὲν κατώρθωσε νὰ παρηγορήσῃ τὸν ἀτυχήσαντα ἡ θιτοποὺὸν εἰς ὃν, ζητήσαντα μετὰ δακρύων νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ ἄπαξ τὴν σκηνῆν, ἐπέτρεψεν ἐν συντριβῇ καρδιά νὰ παῖξῃ μίαν ἑσπέραν τὸν τυφλὸν Ραψῳδὸν ἐν τῷ Μαρίζ Δοξαπατῷ, ὅπερ καὶ ἐγένετο τὴν 11 Αὐγούστου του 1877 ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις θεορινῷ θεάτρῳ «Ἀπόδηλων».

»Α! ή ἐσπέρα ἐκείνη θά μείνῃ ἀλλησμόνητος καὶ μοναδική εἰς τὰ χρονικά τοῦ παγκοσμίου θεάτρους «Οσοι ἔγνωρίζαν — καὶ τὸ ἔγνωριμα πάντες οἱ πλημμυρίσαντες τὸ θέατρον κατά τὸ ἐσπέρας ἐκείνο — δό οἱ Σίσυφος δὲν ὑπερόριντο τὸν τυφλόν, ἔκλαιον ἐσιγῆ, μεταδιδόντες τὴν συγκάνησιν αὐτῶν καὶ εἰ τούς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡθοποιούς, οἵτινες καὶ ἐν λυμοῖς τεπεράτωσαν τὴν παράστασιν ἐκείνην καθ' ἥ φευ! διά τελευτάνιαν φοράν ὁ δυστυχῆς Σίσυφος ἐβλεπεν ἕσυτὸν θριαμβεύοντα ἐπὶ σκηνῆς.

Ο κ. Ἀδ. Ἀδαμαντίου γράφει εἰς τὰς «Αθήνας διά «Τὰ Βυζαντινά Παιδόπουλα». Και δηγείται

τὴν ὄρχην αὐτῶν εἰς τὰς αὐλάς τοῦ Βυζαντίου.
«Μᾶς λέγουν τοῦτο τὸ σπουδαιόν. Παρὰ τὸν α-
τοκράτορα, οἱ κατὰ τόπους αὐθένται καὶ οἱ μεγά-
στᾶντες τοῦ βυζαντινοῦ κράτους εἰλοῦν ίδιαν αὐλήν
κατὰ μίμησιν τῆς βασιλικῆς, καὶ γεγιώτερον ὅτι α-
τῇ μεσαιωνικῇ μας αὐτοκρατορίᾳ τὸ τιμαριωτικὸν σ-
τήμα, τὸ ποδοῖν νομίζομεν προϊόν τοῦ φεούδαλ-
κον ὀργανισμοῦ τῆς Δύσεως, εἰλέν ενώρις ἀναπτυχθ-
έπτει τῶν ἐλληνικῶν κρατῶν.

επι των ελληνικήν πολιτική ιεραρχία ήτο θαυμασία δ
την λεπτεπλεπτον και πολύπλοκον δργάνωσιν τη
Τὸν βασιλέα, τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τ
γῆς, τὸν ἴσαπόστολον, περιεκύκλωνον οἱ ἀνώτατοι τ
κράτους λειτουργοί, παρακομψμένοι καὶ λογοθέτ
καὶ δομέστικοι. Εκαστος δὲ τούτων πάλιν ὅπως κ
ἔκαστος τῶν τοπικῶν δρχόντων, τῶν ἀνθεντῶν, εἴ
περὶ ἔωντὸν ἀλλούς μικροτέρους εἰγένεται, καὶ τάξεις
καὶ ἡλικίας μικροτέρας, οἵτινες ἐπέτελον παρ' αὐ
τῷα καὶ διακονίας τιμητικάς: ήσσαν δηλαδὴ αὐτοὶ¹
pages τῶν Φράγκων φεουδαρχῶν τῆς Δύσεως.

¹Απὸ παιδικῆς ἡλικίας κατὰ τοὺς νόμους τῆς Ἰπποσύνης ἐστέλλετο ὁ νίδος φευσάρχον τινὸς εἰς τὸ κάστρον τοῦ ἐπικυριάρχου αὐθέντου αὐτοῦ ἥ καὶ ξένους ἡγεμόνων τινός. Ἐκεῖ δὲ ἡσκετο εἰς τὴν χειρὶς ταῖς τὴν λόγγη καὶ τὸ ξίφος, ἐνῷ συγχρόνως ὑπῆρχε τοὺς αὐθέντην του ὡς *damoiseau* καὶ ὡς *page* περιποιούμενος αὐτὸν εἰς τὴν τράπεζαν, φροντίζων περὶ τοῦ Ἰππον καὶ τῶν ὅπλων αὐτοῦ καὶ φέρων τὴν ἀσπίδα του. Μετὰ τὴν τοιαύτην μαθητείαν οὕτως εἰπεῖν ὁ αὐθέντης αὐτοῦ, ἐὰν τὸν ἔκρινεν ἄξιον, τοῦ ἀπένειμεν τὴν *tâche* τῆς Ἰπποσύνης.

Τοὺς pages, μετ' ἄλλων ἔθιμων φραγκικῶν, εἰσηγαγον οἱ σταυροφόροι καὶ εἰς τὰς ἐν ταῖς Ἐλληνικαῖς χώραις κτήσεις αὐτῶν. Η ἀνὴρ τοῦ πρόγυκπτος τοῦ Μορέως, μᾶς λέγουν τὰ χρονικά τῆς ἐποχῆς ἔκεινης, ἵτο τόσον λαμπρά, ὅπει οἱ εὐνγενεῖς τῶν ἄλλων χωρῶν ἔστελλον τοὺς παιδας, «ἴνα μάθωσιν εἰς αὐτὴν τὴν τέχνην τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἴπποτικῆς ἀβρότητος».

Ἡ τοιαντή ομώς εν ταῖς γηγενοτάκαις καὶ αὐστενταῖς αὐλαῖς ἀσκησὶς τῶν νεαρῶν εὐγενῶν ἥτο συνήθης ἡδὴ ἐν τῇ μεσαίωνικῇ μας αὐτοκρατορίᾳ, πολλὰ ποτὶν εἰσαγῆσαις εἰς τὴν Ἀνατολὴν υπὸ τῶν σταυροφόρων τὰ φεουδαλικὰ νόμιμα. Καὶ οἱ νεαροὶ οὗτοι εὐγενεῖς ἐκαλοῦντο μὲν λέξιν ἐλληνοπρεπῆ παιδόπουλο

Καρκαβίτσας καὶ Ψυχάρης

Φίλε κ. Μιχαηλίδη

ΚΑΛΟΩΓΡΑΦΙΖΟΝΤΑΣ τὸν Καρκαβίτσα στὸ τελευταῖον φύλο τῶν «Παναθηναϊών». Ὁ Ξενόπολος ἀναφέρει κάποιο λόγο μου σὲ χρονία περασμένα γιὰ κείνον. «Ο Καρκαβίτσας, εἶτα, «δὲν ἔχει νὰ συρῇ τὸ χοῦρο τῶν ἰδεῶν». «Ο λόγος μου αὐτός, βγαλμένος, ἀν καλά θυμᾶμαι τόρα, σὲ στιγμὴ μιᾶς ἀμυντικῆς δρμῆς ἀπὸ ἕνα πόλεμο ἀδικο, καθὼς νομίζω, καὶ κάτως μὲ πρόχειρα ὅπλα, δύσον κι ἀν εἴται ἡ ἀφορμή του εὑγενικῆς ὁ λόγος μου αὐτός, καθὼς τὸν ἀναφέρει ὁ Ξενόπολος ἀπομονώντας κι ἀπόχρωφίζοντας ἀπὸ τὸ ἄλλο του κορμοῦ τὸ ἀχώριστο, δὲν ἔχει τὸ τόπο του, καὶ σχεδὸν δὲ δίνει νὰ καταλάβῃ τοῦ ἀναγνώστη τί ἐννοοῦσα μὲ αὐτὸν. Κάθε λόγος τέτοιος εἶναι σὰν τὴν εἰλόνα ποὺ θέλει νὰ τὴ βλέπεις μὲ τὴν ταιριαστὴ κορνίζα της καὶ μὲ τὸ φῶς ποὺ τῆς πρέπει· ἀλλοιώτικα τὴν εἰκόνα τὴν ἀδικεῖς καὶ τὴν χάνεις.

Τεχνίτης ποῦ στοχάζεται, καὶ ποῦ πλάδει τὸ στοχασμό, σὰν τὸν Καρκαβῖτσα, πῶς μπορεῖ νὰ μήν είναι ἄνθρωπος τῆς Ἰδέας! Πώς μπορεῖ νά μήν ξέρῃ πῶς «σέρνεται ὁ χρόνος τῶν ἰδεῶν» αὐτὸς ποὺ σύνθετος τοῦ «Ζητιάνου», καὶ πού πέταξε τὸν «Ἀρχαιολόγο», τὸ ζέργο ποὺ φάνηκε, — καθὼς ἀλλοτε τὸ διαλάλησα σὲ μάιν δύμιλα μου — «σὰν ἐπική σάτυρα τῆς παραστρατημένης φωμισσύνης καὶ μαζὶ σὰν ἐλπιδοφόρο τραγούδι τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς»;

Μὰ τάχα εἴται ἔτσι ὅπως οἱ μενούσιοι ὁ λόγος
μου· Δὲ ύέλω νὰ τὸν ἐναποδεῖξω, δὲ ύέλω νὰ τὸν
ἔνανθυμηθῶ, καὶ μὲν φροντίζω πιά: μπορεῖ καὶ στὸ
ζῆτημα τότε νὰ εἴμουν ἔγώ πιὸ πολὺ στὸ ἄδικο,
φρισσότερο στὸ δίκιο ἐκεῖνος. Μοῦ φαινεται πῶς μὲ τὸ
χροὸ τῶν ίδεων θήμελα νὰ σημειωσω κάποιες ίδεες
χωριστῆς τάξης, ζένης γιὰ τὸν Καρκαβίτσα, ποὺ είνε
μαζὶ κάτι πιὸ λίγο, μὰ καὶ πιὸ πολὺ ἀπὸ τῆς τάξης
αὐτῆς τοὺς πολιτεῖς: ποιητής.

Ο Ξενόπολος μᾶς λέει ἀκόμα για τὸ Καρκαβίτσα: «Ἐναὶ ή γλάσσα του ὅλονέν γίνεται δημοτικωτέρα, δὲν χωνεύει τὸν κ. Ψυχάρην καὶ τοὺς Ψυχαρίστας» κτλ. Δὲν χωνεύει τάχα καὶ τὸν ἐαυτὸν του Καρκαβίτσας; Γιατὶ καὶ τι ἄλλο τάχα εἰλικρινή, στὴν οδόσια του, αὐτὸς ὁ Ψυχαρισμός, ἄμα στοχαστής, ὁρθά, τὸν Ψυχάρη, σὰν κορυφαῖο ἀντιτρόπωστο μᾶς ίδεις είναι.

καὶ ὅχι σὰ βουλευτὴ ποῦ μοιράζει ρουσφέτια, καὶ τί ἄλλο εἰνεὶς αὐτὸς ὁ ψυχαρισμός, παρὰ νὰ γράψῃς, καὶ ἡ γλῶσσα σου δύνεται νὰ γίνεται δημοτικωτέρα; Μὰ δὲν είναι δημοτική ἡ γλῶσσα που γράφει με ψυχάρης; Μπορεῖ καὶ νὰ μήν είναι σύμφωνα μὲ τὸ νόημα ποὺ δίνεις τῆς λέξης δημοτική, ὁ ψυχάρης γράφει καὶ δὲ γράφει τὴ δημοτική. Ἀπαραλλάγτα μπορεῖ νὰ πούμε γιὰ τὸ Δάντη καὶ γιὰ τὸ Μιστράλ πῶς γράφουν καὶ δὲ γράφουν τὴ δημοτική. Θοίαμβος τοῦ ψυχάρη είναι, καὶ πιστεύω πῶς τίποτε ἄλλο δὲ θὰ ποθῇ τόσο σάν και τοῦτο: «Νὰ γράφουμε, καὶ ἡ γλῶσσα μας νὰ γίνεται δλονὲν δημοτικωτέρα». «Αν τὸν διαλαλοῦμε ἡ ἀν δὲν τὸν ἀναγνωρίζουμε, ἀν τὸν προσκυνῶμε, ἡν τόν τονε σκυλοβρίζουμε, αὐτά κατατάν νὰ μήν ἔχουνε σημασία. Ξέρουμε ἀπὸ τὴν Ἰστορία πῶς καμιά φορά τούτο είναι τὸ μεγαλεῖν ἑνὸς ἀνθρώπου νὰ τὸν ἀγριούμαστε, νὰ τὸν ἀποκηρύνουμε, καὶ νὰ πατᾶμε στὸ δόρμο ποὺ πάτησε. Τὸν Εύδιπόδη τι μεγάλος ποὺ εἴτενε τόνε δείχνει πιὸ πολὺ ὁ Ἀριστοφάνης: τὸν ἔδεργε μὲ τὴ σάτυρά του, διμως «ἔχοητο αὐτοῦ τοῦ στόματος τῷ στρογγύλῳ».

Μὲ τοὺς ἐγκάρδιους χαιρετισμούς μου

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑ

Εἰμεθα σύμφωνοι μὲ τὸν φίλον ποιητήν. "Υπὸ ἐδρῶν ὄμας. Νὰ πάρουμεν τὸν κ. Ψυχάγον ὃς σύμβιλον μόνον. "Ως διδάσκαλον ὅχι, ὃν δὲν ἱξέροι ἢ διθέλη νὰ γράψῃ ἐλληνικά. "Εταί, ναί, τοῦ ἀπονέμουμον τὸν σεβασμὸν ποὺ τοῦ ἀξίζει ὃς προμήκαυ μιᾶς ιδέας, ἡ δοπία κλείει μέσα της τὴν ἀλήθειαν καὶ τη πρόσδον. "Αλλά μόνον ἔτσι.

Σ. τ.

ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝ εἰς τὴν «Νέαν Σιών» την ἐθνικωτάτην αὐτήν όρησκευτικήν ἐπιθεώρησαν τῶν Τεροσολύμων:

«Κατά τούς τελευταίους αιώνας Προταγάνδαι τη Δύσεως μεγάλας έσημειωσαν πρόδοους ἐν Συρίᾳ και Παλαιστίνη. Σχεδὸν ἔκαστη γνώνια τῶν χωρῶν τούτων ἐπληρώθη ἀπό προταγανδιστικάς ἐκκλησίας και μάνας, ιδίως ἀπό σχολεῖα. Καὶ δὲ μὲν Ρωμοκατολικισμοῦ ἥρχισε κυρίως ἐμφανιζόμενος ἐνταῦθα ἀπό τῆς ΙΙ^η ἑκατονταετηρίδος, δὲ δὲ Προτεσταντισμὸς ὑπὸ τοῦ μορφὴν τῆς Εὐαγγελικῆς και τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας ἥρχισε ἐργαζόμενος κατὰ τοὺς τελευταίους χρονοὺς, ἀπὸ τοῦ δευτέρου ήμισεως τοῦ ΙΙ^{ου} αἰώνος. Ταῦθι δὲν πρόκειται νάναπτεύχωμεν τοὺς λόγους, ἔνετῶν δοπίων ἐδημιουργήθη και ὑπάρχει σήμερον ταῖς χώραις ταύταις λίαν περιεργος θρησκευτικὴ κατσασις. Λπλῶς θὰ καταχωρίσωμεν στατιστικάς τινας πληροφορίας περὶ τῶν ἐν Χαρβάν σχολείων τῶν Προτεσταντῶν, ταὶς δοπίοις ἐμάθαιεν παρὰ ποσσώπου ἀξιοπίστου.

«Υπάρχουν ἔνδεκα Ρωμηοκατολικά σχολεῖα ἐν Χριστιανίᾳ, λαζαρίστας αἰτιολός τούς.

Ἐπάρχουν ἔνδεκα Ρωμηοκατολικά σχολεῖα ἐν Χριστιανίᾳ, ἐξ ὧν δύο εἰναι παρθεναγωγεῖα καὶ τὰ λοιπὰ ὁρευανθεῖα, προτεσταντικά δὲ ὑπὸ Ἀγγλιῶν ιεραποτέλων ἰδρυθέντα περὶ τὰ τέσσαρα. Καὶ τὰ μὲν ἀρχαὶ εἰναι διανεμμένα ὡς ἔξῆς: 'Ἐν Βασισὶ δύο σχολεῖα ἐν παρθεναγωγείον καὶ ἑτερον ὀρευανθεῖον, ἔχον διοικητὴν περὶ τοὺς 70 μαθητάς.—'Ἐν Χαρβάβ ἐπίσης δύο σχολεῖα μὲν σύνολον μαθητῶν περὶ τοὺς 90.—'Ἐν Τανάγρᾳ μὲν ἐν μόνον ἀρρεναγωγείον μὲ δῆ μαθητάς.—'Ἐν Σάμῳ γράν δύο σχολεῖα μὲ 60 μαθητάς.—'Ἐν Σάμῳ ἐπίσης ἐν σχολεῖον μὲ 50 μαθητάς.—'Ἐν Σικινίᾳ ἐπίσης ἐν 65 μαθητάς, ἀναμιξ τέκνα Δρούσων καὶ Ρωμηοκατολικῶν.—'Ἐν Χίτῃ ἐπίσης μόνον ἐν μὲ 23 μαθητάς.

'Ολων τούτων διευθυντής εἰναι ὁ πρεσβύτερος Ἀβρααμ Σάλεμ, ἀπόφοιτος τῆς ἐν Λεισσόλιμοις Ρωμηοκατολικῆς σχολῆς τῆς Ἀγίας Ἀννης.

«Κέντρον τοῦ προτεσταντισμοῦ εἶναι ἡ πολίχνη Χ

ρωπα, ἐν τῇ διοίκησις ὁ σημερέται αὐξάνει ἡ ἀποσκύρησις τῶν Χριστιανῶν. Ὁρθοδόξους εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἀγγλικῆς Προταγάνδας. Αἱ πρόδοοι δὲ του προτεσταντισμοῦ γενικῶς ἐν Χαβράν εἰν^τ επικίνδυνοι καὶ οἱ ὁρθοδόξους καὶ εἰς Ρωμηοκατολικούς. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτὴ περιφέρεια ὑπάγεται εἰς τὴν Ἀντιοχίην Ἐκκλησίαν. Τὸ δικάστηρον εἶχε ἐπιδεινωθῆ^τ κυρίως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀντικανονικοῦ Πατριαρχοῦ Ἀντιοχείας Μελετίου τοῦ Δουμάνοντος.

ΕΙΣ τὸ ἴδιον περιοδικὸν γράφει δὲ καὶ Νεωσιωνίτης
περὶ τῶν Ῥωσικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκαδημιῶν
ἀντικρούων τὰς περὶ αὐτῶν γνώμας τοῦ ἑδῶ θεολό-
γου καὶ Μπαλάνου: «Οὐχὶ ἀριτάτεραν ἀλλ᾽ ἀριτάτερην
θεολογικὴν ἐπιστήμονικαν μόρφωσιν ἔχουσι μόνον οἱ
ἐν ταῖς Ἀκαδημίαις μορφούμενοι εἰν συγκρίσει πρὸς
οίουςδήποτε ἄλλους, καὶ ἐπομένως οἱ κατὰ τὸν καὶ Μπα-
λάνον ἐν τῇ θεολογικῇ σήμερον κυνῆσι διακρινόμενοι
ἡμέτεροι ἀπόφοιτοι ἐξ Ἀκαδημιῶν δὲν ἀποτελοῦσιν
ἔξαιρεσιν ὡς παραδοξότατα δύσχριψίται, ἀλλὰ τὸν
κανόνα. Ὄμοιώς εἰνι διεκρίνοντο, ἐὰν πάντες εἰργά-
ζοντο, ἐκαστος, ἐννοεῖται, κατὰ τὴν ἰδιοφύιαν αὐτοῦ.
Ἀκόμη ὡς ἔχει ἡ νῦν θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπι-
στημίου τῆς Ἑλλάδος μόνον κατὰ παραδομὴν δύ-
ναται νὰ μορφώσῃ ἐπιστήμονας θεολόγους».

XAIPETIZOMEN τὴν ἰδουσιν τῆς «Ἐλληνικῆς Καλλιτεχνικῆς Ἐταιρείας». Μία τοιαύτη «Ἐταιρεία» ήτο ἐπάναγκες πρό πολλοῦ νὰ είχεν ίδρυνθῇ. Κάλλιον ἀργά παρὰ ποτέ καὶ ή συσταθεῖσα «Ἐταιρεία ἔχουμεν πλείστους λόγους νὰ πιστεύωμεν διὰ προσδεύση καὶ θα προσφέρῃ τοὺς καρπούς πού διοι εἰλικρινῶς ποθοῦμεν. Τούλαχιστον ἐξ τοῦ καταστατικοῦ της τὸ διοικοῦ εἴδομεν φαίνεται διὰ ή ἀποστολή της είνε σοβαρά, διότι ὅχι μόνον θά μᾶς ἔξασφαλίσῃ τακτιάς καλλιτεχνικᾶς ἐκκένθεσις ἀλλὰ καὶ ποικιλοτρόπως θὰ ἐργασθῇ πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθηματος παρ' οὐδὲν τὸ σπουδαιότατον διότι πρέπει νὰ ἐννοήθῃ παρ' ὅλων διὰ μόνον διὰ τῆς καλλιτεχνικῆς καὶ πνευματικῆς μορφώσεως ή Ἐλληνικῆς ψυχῆς θὰ ἴσχυροποιηθῇ καὶ θὰ μεγαλουργήσῃ ἐθνικῶς.

ΕΙΣ ἕνα βιβλίον «Die Makedonier, ihre Sprache und ihr Volkstum» ἐκδοθὲν τελευτῶς δὲ κ. Ο. Hoffmann μελέτῃ τὰ λείψανα τῆς μακεδονικῆς γλώσσης, διὰ τῶν ὅποιων μόνων θὰ λυθῇ τὸ ζῆτημα ὃν οἱ Μακεδόνες ἤσαν "Ελλynes" ἢ οὐ.

Αναζητεῖ πρῶτον τὰς «πηγάς τῆς μακεδονικῆς γλώσσης», μελετᾷ κατόπιν «τὸ ἀρχαιὸν μακεδονικὸν λεξιλόγιον» τὰ «κύρια ὄντοματα» τῶν ἀνθρώπων τὴν «μακεδονικὴν διάλεκτον» καὶ τὴν «ἰδρυσιν τοῦ μακεδονικοῦ κράτους». Καὶ φθάνει εἰς τὸ συμπέρασμα διτὶ οἱ Μακεδόνες ἡσαν Ἐλλήνες. Ἡσαν ἐξ τῶν ἑλληνικῶν φύλων τὰ ὅποια κατείχον τὴν χώραν τὴν κειμένην μεταξὺ τοῦ Πίνδου καὶ τῆς Πλασιούς. Ἐγκατασταθέντες εἰς τὸν πεδιάδα ἢ ὅποια ἔκτινεταν πρὸ τοῦ Βεορμίου, εἰς τὰς ὅχθας τοῦ Ἀλιάκμονος, εὐρήκαν ἕκει μίαν φυλὴν Ἰλλυροθρακακήν. Τὴν συνεχάνευσαν μὲ τὸ κράτος των, καὶ διταν ὁ Ἀρχέλαιος ὁργάνωσε τὸ κράτος στρατιωτῶς, ἐδέμηντη εἰς τὴν φάλαγγα τοὺς μὴ Ἐλλήνας κατοίκους. Συνέπεια φυσικὴ ἦτον διτὶ πολλαὶ λέξεις τῆς Ἰλλυρικῆς ἢ θρακικῆς γλώσσης εἰσήλθον εἰς τὸ μακεδονικὸν λεξιλόγιον καὶ διτὶ πολλαὶ ἑλληνικαὶ λέξεις παρεμορ-

φώθησον ύπό τὴν ἐπίδρασιν τῆς συγχωνεύσεως αὐτῆς. Οἱ Μακεδόνες δὲν ἔπαινον ποτὲ νὰ αἰσθάνωνται ἑαυτοὺς Ἐλλήνας, νὰ ὀμιλοῦν Ἑλληνικά. Ποτὲ δὲν ἀπεμακρύνθησαν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ δποίου ὑπῆρξαν φύλακες ὅταν κατέπεσε ἡ δύναμις τῆς Ἐλλάδος. Οἱ Μακεδόνες βασιλεῖς ἐθεώρουν ἕαντον τῆς Ἐλλήνας, ἡ δὲ ἀττικὴ γλῶσσα ἔγινε ἐπίσημος γλῶσσα των. Διότι παρέβλεψαν οἱ μελετήσαντες τὸ ζῆτημα τὴν ἴστορική αὐτὴν ἐξέλιξιν τοῦ μακεδονικοῦ κράτους, δὲν κατώρθωσαν νὰ λύσουν τὸ πρόβλημα τῆς καταγωγῆς τῶν Μακεδόνων.

ΤΟ κατωτέρῳ τεμάχιον εἶνε ἀπὸ μίαν ἐπιστολὴν τοῦ "Ἐνρικοῦ" Ιψεων: «Ἐνθυμεῖσαι τὴν Τραγικὴν Μοῦσαν εἰς μίαν αἰθούσαν τοῦ Βατικανοῦ. Κανένα ἔργον γλυπτικῆς δὲν εἶχε τόσο φῶς γιὰ μένα. Τολμῶ νὰ πῶ διτὸ μοῦ ἀπεκάλυψε τὶ εἶνε ἡ ἀρχαία τραγῳδία. Ή ἀπεργάτος, ὑψηλή, καὶ γαληναῖα χαρᾶ εἰς τὴν ἐκφρασιν τοῦ προσώπου, ἡ πλατυτεφανωμένη μὲ φύλλα κεφαλή, ποῦ ἔχει κάτι ὑπεργήνως ἄπληστον καὶ Βακχειακόν, τὰ μάτια ποῦ θεωροῦν συγχρόνως τὸν ίδιον ἔαυτον τοὺς καὶ διαμέσου καὶ μακράν ἐκείνου ἐπὶ τοῦ δποίου εἶνε προσηλωμένα—ἔτοι ἦταν ἡ ἀρχαία τραγῳδία».

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

*Tῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»
—ἀδείᾳ τοῦ· Υπουργείου —*

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν . . . . Δρ. 2.115.55
Διὰ τοῦ κ. Σ. Σεφεριάδη . . . . . » 33.75

Δρ. 2.149.30

Τὸ ἀπαιτούμενον ὄλικὸν ποσὸν εἶναι 3500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1500. Καὶ τὸ ὑπενθυμίζομεν εἰς δῆλους. Ὁλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς στίχους τοῦ ὑμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», δόδες Ἀριστοτέλους 35.

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ο Θρακικὸς Πατριωτικὸς Σύλλογος παρεκάλεσε τὴν Κυβέρνησιν ν' ἀνακηρύξῃ διὰ Β. Διατάγματος Ἐλλήνας ὑπηρέσιον δῆλους τοὺς πρόσωπυγας τῆς Βουλγαρίας καὶ Ανατολικῆς Ρωμυλίας καὶ ἐπιτρέψῃ τὴν κατάταξιν αὐτῶν εἰς τὸν στρατὸν, συνιστῶσα, εἰ δυνατόν, ἰδιαίτερον «Σύνταγμα τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἢ τῆς Θράκης».

Ο Σύλλογος τονίζει τὴν σημασίαν τοιαύτης πράξεως τῆς Κυβερνήσεως, διὰ τῆς δύοις θὰ ἐθερμαίνετο τὸ φρόνημα τῶν ὑποδούλων καὶ αἱ ἐλπίδες τοῦ ἔθνους πρὸς τὸ ἐλεύθερον κράτος.

Οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ἀδελφοὶ κ. κ. Ἀλέξανδρος καὶ Ἡρακλῆς Βόλτος προσέφεραν 100 λίρας ἀγγλικάς, πρὸς ἀσκησιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας εἰς τὴν σκοποβολήν.

Ἐνας γάλλος ιατρὸς συμβουλεύει ἔνα φάρμακον κατὰ τῆς ἀγοραφοβίας. Πάρετε τὸν πάσχοντα καὶ

δοηγήσατε τὸν ἡσυχα ἡσυχα μέσα εἰς τὴν κίνησιν καὶ τὸ πλήθος. Συνηθίσατε τὸν νὰ βλέπῃ τοὺς ἄλλους διαβάτας κινούμενούς ἀφόβως.

Εἰς μίαν μελέτην τῆς «Φιλοσοφικῆς Ἐπιθεωρήσεως» ἀναλύεται ἡ σκέψις, ἡ δοπία εἶναι πολὺ ταχυτέρος ἐν διειρφ. Ὡς ἀφετηρία λαμβάνεται τὸ ἐπικληθὲν «ὅνειρον τοῦ Μωρὸν καρατομούμενον», δ ὅποιος διειρεύεται διτὶ ζῆται κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, διτὶ συλλαμβάνεται, δικάζεται καὶ φέρεται εἰς τὴν λαιμητόμον. Συντὶ τὴν στιγμὴν ποῦ καρατομεῖται. Καὶ βλέπεται διτὶ ἐλύθη ἡ κουνουπιέρα του καὶ ἔπεισε ἐπάνω εἰς τὸν λαιμὸν του. Τὸ ὄνειρον διλόκληρον διήρκεσεν τὰς διλίγας στιγμάς ποῦ ἐχρειάσθη νὰ πέσῃ ἡ κουνουπιέρα.

Εἰς τὸ θέατρον τοῦ Λογδίνου ἐδόθη διὰ 13000στρον φορὰν «Ο ἴδιαιτερος γραμματεὺς» δ ὅποιος ἔχει ἀποφέρει εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ ἔως τώρα δικτὼ ἐκαπομύρια.

Ἐνας ζωγράφος προσετέθη εἰς τὸν κύκλον τῶν ἀθηναίων καλλιτεχνῶν, ὁ κ. Εὐάγγελος Ιωαννίδης Θὰ τὸν ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνῶσται τῶν «Πλαναθηναίων» ἀπὸ δημοσιεύθεντα ἔργα του Μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὴν Σμύρνην. Μιὰ πολὺ εὐγενικὴ ὑποδρεῖς ἀφοσιωμένη δὲν εἰς τὴν τεχνην. «Οταν ἐπισκεφθῶμεν τὸ ἐργαστήριο του θὰ γραψωμέναν κατὶ περισσότερον ἐπὶ τῶν ἔργων ποῦ θὰ μᾶς ἐπιδείξῃ. Πρὸς τὸ παρόν θὰ δημοσιεύσωμεν μίαν σπουδὴν του, ἡ δοπία δείχνει ἀρκετά τὸ τάλαντον τοῦ ζωγράφου.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σημειώσεις Κριτικαί, ιστορικαί καὶ τοπογραφικαί εἰς τὸ ἔπος «Ἀκρίταν» ὑπὸ Π. Καρολίδου (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς ἐπετηριόδος τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου). 'Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Οι Χαλκοπρόσωποι. Κωμῳδία εἰς πράξεις πέντε ὑπὸ Αἴλιου Αὐγίερ κατὰ μετάφρασιν Ἀγγέλου Βλάχου (Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ). 'Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον τῆς ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὑπὸ Δεος Νικοδήμου Μιλάς κατὰ μετάφρασιν Δεος Μελετίου Ἀποστολοπούλου. 'Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Ἐνέργεια ὅλη καὶ αἰθήρη ὑπὸ Κ. Δ. Ζέγγελη.—Λόγος ἐναρκτήριος εἰς τὸ μάθημα τῆς χημείας.—Ἀθῆναι τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Ο Ἐθνομάρτυρος πατριάρχης Κύριλλος δο Λούκαρις ὑπὸ Ιεζενήλη Βελανιδιώτου. 'Ἀθῆναι τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Φόλλα ἡμερολογίου ὑπὸ Δημ. Ι. Καλογερόπούλου. 'Ἀθῆναι, δρ. 1.

Ars et vita par René Gillonin. Paris E. Sansot & C^a frs. 3.50.

Ἄγγελονται:

Le mouvement universel — théorie nouvelle sur le mouvement des corps célestes — par Constantin Lycortas.